



Montreālas Latviešu  
Biedrības

ZIŅOTĀJS



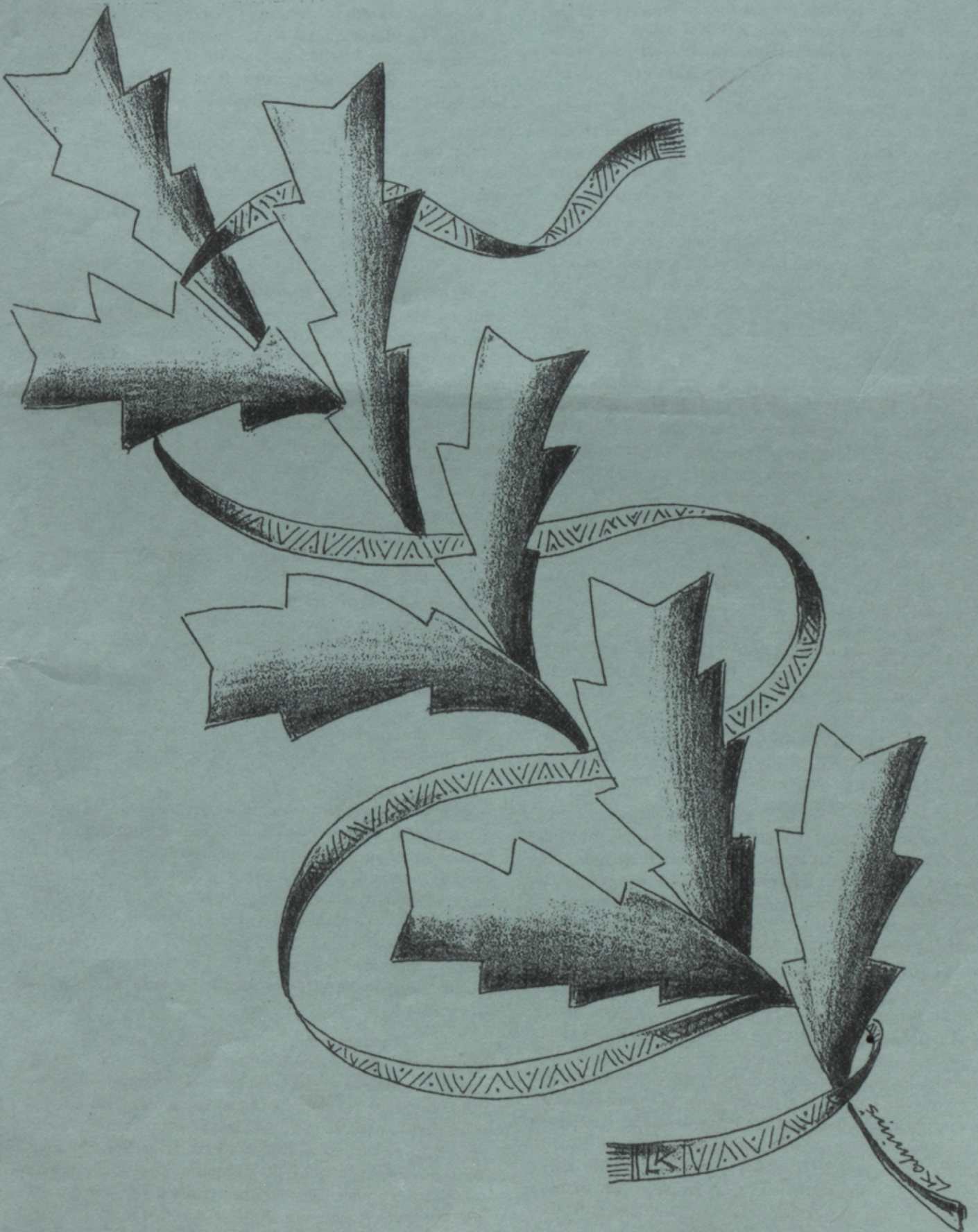
ISSN 0227 - 2423

1995. GADA JŪNIJS

MONTREALA, KVEBEKĀ

47. GADA GĀJUMS

Nr. 6. ( 555.)



## "TĀDI NU MĒS ESAM, UN TUR NEKĀ NEVAR DARĪT"

( Pārstrādāta un papildināta versija )

Nu jau vairāk kā četri gadi pagājuši, kopš latviešu tauta beidzot atguvusi to, uz ko tik ilgi bija cerējusi un gaidījusi. Milzīga, spēcīga, maksimāli bruņota totalitāra imperija ir sabrukusi dažu gadu laikā, un latvieši ir atguvusi brīvību bez ilgstošas asins izliešanas, bez genocīda un masu slepkavībām, kādas vēl šo baltu dienu turpinās tik daudzās pasaules malās. Varētu domāt, ka ļaudis būtu priecīgi un pateicīgi savam liktenim, kas galu galā izrādījies tiem apbrīnojami žēlīgs. Tomēr šo ilgu piepildījums nav tautā radījis ne tuvu to apmierinājumu, prieku, sajūsmu, vai lepnumu par sasniegto, ko - varbūt gan mazliet naivi - mēs būtu varējuši sagaidīt. Tai vietā bieži samanam vilšanos, neapmierinātību, un daudzus pat ļoti dziļu sarūgtinājumu par valdošiem apstākļiem, līdz ar bezcerīgu nostāju attiecībā uz mūsu pašu izredzēm jeb ko šais neapmierinošos apstākļos mainīt. Šo drūmo un bezpalīdzīgo nostāju varētu rezumēt ar šo bieži dzirdēto frāzi: "Tādi nu mēs esam, un tur nekā nevar darīt!"

Vēl gluži nesen tautas vairākums Latvijā atbalstīja kustību, kas nojauca veco režīmu, ar apbrīnojamu ideālismu, mērķtiecību un vienprātību, cerībā, ka brīvība atnesīs labāku dzīvi, vieglākus apstākļus, cerīgākas nākotnes izredzes. Nu atklājas īstenība, kur ikdienas dzīve tikai mazākumam ir labāka, kamēr tautas lielam vairumam tā ir kļuvusi vēl grūtāka kā agrāk. Dīvainā kārtā, to, kas senāk bija sliktāk, to retais šodien vairs neatcerās. To, kas tagad ir sliktāk, to asi izjūt katrs. Tā nu esam nonākuši pie dīvainā paradoksa, kur tie laiki, ko Rietumu trimdinieki bija paraduši dēvēt par tautas ciešanu, apspiestības un nebrīvības laikiem, tautas mutē Latvijā tagad bieži vien tiek dēvēti par "veciem, labiem laikiem".

Viena no nelaimēm ir tāda, ka Otrās Republikas līdzšinējie sasniegumi ir, galvenokārt, izpaukušies tikai dzīves augstākās sfairās - oficiālā un valstiskā plāksnē. Latvijas valsts ir atguvusi starptautisko atzišanu, uzņemta Apvienotās Nācijās un nu jau Eiropas kopienā, oficiālās vizītēs tur ierodas prezidenti, karāļi un pāvesti, un dažnedāžādas ārvalstis ir gatavas Lavijai sniegt lielāku vai mazāku palīdzību. Latvijas caurmēra cilvēka ikdienas dzīves kvalitāte, turpretim, kopš neatkarības atjaunošanas bīstami turpina slidēt uz leju. Nomācošam tautas vairumam iztika dienu no dienas kļūst grūtāka, nākotne nedrošāka un izredzes uz drīzu uzlabošanu bālākas un bezcerīgākas. Un tā nu vēl nesenā tautiskā sajūsma ir netikvien atslābusi, bet tikpat kā izgaususi. Vairums savā personīgā dzīvē jūtas, it kā kāds pēkšņi būtu tiem izrāvis pamatus zem kājām. No tā, kas sasniegts valstiskā līmenī, tie iegūst maz apmierinājuma, ja nemana no tā pozitīvu iespaidu paši savā dzīvē. Tā nu plašās aprindās sākotnējās dziedošās revolūcijas sajūsmas, darba prieka un uzņēmības vietā ir stājies negativisms un pesimisms. Agrāk varēja teikt - mums iet slikti, tāpēc ka neesam brīvi. Tagad, kad esam brīvi, kur nu lai meklējam vainu mūsu nelaimēm?

Esam atklājuši, ka atgūtā brīvība ir tikai relatīva. Absolūta brīvība ir tikai ideāls, ko praksē nekad nebūs iespējams simtprocentīgi sasniegt. Četrdesmit piecus gadus pār Latviju Padomju Savienības vārdā valdīja Komunistu Partija, kas sevi apvienoja feodālas aristokrātijas un noziedznieku mafijas paņēmienus. Tagad agrākās valsts mafijas vietā ātri vien sazēlusi parasto noziedznieku privātā mafija. Latvijā, gluži kā visās citās agrākās Padomju imperijas zemēs, oficiālās struktūras un iestādes vienkārši nav bijušas spējīgas to kontrolēt dažādu iemeslu dēļ, ieskaitot bezatbildību un grandioza vēriena korupciju, kas darbojas visos līmeņos, no augstiem līdz zemiem. Vecā režīma pūķis gan oficiāli ir nokauts, taču tā mirstīgās atliekas kā pūstošs likis vēl guļ pār visu Latviju un to smacē. Ja agrāk Latvijā valdīja armijas un slepenpolicijas varas uzturēta politiska un ideoloģiska tirānija, tad, patlabenajām tendencēm turpinoties, tur draud izveidoties valsts, kas ir bezspēcīga atklāti antisociālu spēku priekšā. Jau tagad dažkārt šķiet, ka posta puķes spēj uzziēdēt kuplāk un košāk par progresā ziediem un ka tumšie spēki dau-

dzos veidos ir dzīvotspējīgāki par gaisajiem. Ja tie laikus netiks kontrolēti un apturēti, tad kā ļaundabīga audzēja metastāzes tie arvien vairāk infiltrēs un pārņems sabiedriskā ķermeņa audus.

Tagadnes nelaiemes Latvijā daudzi piedevē "sapuvušo Rietumu" jaunajiem iespajdiem, ne sapuvušās vecās iekārtas pārpaliekām. Viņi te saredz dzīvu pierādījumu tam, ko komunistu propaganda visu mūžu tiem bija jau skaidrojusi. Kur agrāk iedzīvotājiem valsts garantēja vismaz zināmu minimālu drošību, nu sarauti visi ierastie drošības tīkli, un no valdības jādzird atrunāšanās, ka tagad katrs esot brīvs gādāt par sevi un tikt galā kā nu māk! Agrāk partijas funkcionāri un augstākā nomenklatūra baudīja dažādas privilēģijas puslīdz diskrēti, aiz augstiem mūrjiem un aiz slēgtām durvīm un par to sūdzēties nevienam nebija iespējas. Tagad ļaudīm ir brīv sūdzēties par to, ka jaunbagātņieki, afēristi, iznirēji un viņu nopirktie atbildīgie funkcionāri skaļi, vulgāri un uzbāzīgi plātās ar savu aizdomīgi ātri iegūto bagātību, kamēr godīgi darbinieki kultūras, mākslas, izglītības, veselības un citos kopībai vitāli svarīgos laukos (nemaz jau nerunājot par pensionāriem) redz savu dzīves standartu nemitīgi slidam uz leju. Rezultātā plašās aprindās ir attistījusies ļoti noraidoša attieksme iepretim visam, kas it kā no "sapuvušiem Rietumiem" būtu ticis ievests, un vienā kopējā nepatikas maisā tur raibā jucekli nonākuši brīvība un brīvais tirgus, demokrātija un privātīpašums, reklāma un reketieji, Rietumu latvieši un čečeņu mafija. Nav šaubu, ka ieilgstošā pārejas situācija, kur saimniecība ne vairs ir cepta, nedz arī vēl vārīta, caurmēra iedzīvotājam ir augstākā mērā nebaudāma. Vēl ļaunāk - pārejas apstākļu bezjēdzības veicina tieši tās psiholoģiskās reakcijas - bezcerību, apātiju un vispārīnāto defētismu - kas var tikai bremsēt, ja ne pilnīgi apturēt tieši tās būtiskās pārmaiņas, kas patlaban būtu visvairāk vajadzīgas.

Ja totalitārā sistēmā tautas psiholoģiskajam noskaņojumam nav nekādas nozīmes, jo iekārtu uztur un sarga brutāla vara, tad demokrātiskā iekārtā garīgās negativitātes burvju loks ļoti būtiski atsaucas uz valsts suverēnitātes un demokrātiskās iekārtas nākotnes izredzēm. Demoralizētai tautai ir grūti uzņemt visu to atbildību, ko no tās prasa neatkarīga demokrātija, un tādu noteikti ir vieglāk novest vai nu atpakaļ pie totalitāras iekārtas, vai atkal pakļaut lielās Mātes Krievijas žņaudzošiem apkampieniem. Ļaudīm visai ātri ir piemirsies, ka ne jau neatkarīgās Latvijas jaunveidotas, bet no Padomju Savienības iemantota ir strukturāli sabrukušā saimnieciskā sistēma, ar ražošanas bāzi, kas nav spējīga izturēt starptautisko konkurenci, par cik tā visār nav nojaukta, izzagta, "privatizēta" vai nopostīta. Kas attiecas uz vispārējām sabiedrības makrostruktūrām (kā likumdošanu, birokrātiskiem kanāļiem un attiecībām starp centrālo valdību un pašvaldībām, starp privāto un publisko sektoru), tad tieši aktīva pretestība reformām ir visvairāk atbildīga pie tā, ka šīs struktūras vēl šodien sevi apvieno daudzus no komunisma un kapitālisma pašiem vissliktākajiem aspektiem. Tas, protams, nav tas, ko mēs vēlētos. Latvijai būtu jāattīsta tās apstākļiem īpaši piemērots sabiedriskais modelis, kas sevi apvienotu to labāko, kas ir izmantojams no visiem iespējamiem avotiem.

Var jau saprast ļaužu vilšanos un dusmas, redzot, cik lēni viss kustās uz labo pusi un cik ļoti daudz kas atkal un atkal noiet galīgi aplam. Bet ar vilšanos un dusmām nepietiek, lai jel ko situācijā mainītu. Ir jāmēģina saprast, kas, kā un kāpēc mūs pie esošās situācijas novedis. Ja lietas neiet kā vajaga, tad tam vajaga būt savi cēloņi. Ja apstākļi nav apmierinoši, kas cits tos tādus izveidojis, ja ne cilvēku pašu rīcība? Tas nozīmē, ka cilvēkiem pašiem ir arī iespēja tos pārveidot citādus. Nevienš no Gulbju zvaigznāja neatlidos to darīt mūsu vietā! Būs vien to jādara pašiem.

Viens no svarīgākajiem iemesliem, kamdēļ ne Latvija, nedz arī neviena cita no līdzšinējām "sociālistiskām" zemēm nespēj tik ātri atkopties, kā to visi bijām cerējuši, ir kaitīgais psiholoģisko nostāju un paradumu kopums, ko tautas masās ieaudzinājusi vairāku paaudžu ilgā dzīve "strādnieku paradīzē". Tas nu nāk līdz kā mantojums no daudzu tik pat kā jau apraudātajiem "vecajiem labajiem laikiem". Kā nekopta augsne veicina nezāļu izplatīšanos, tā komunisma iekārta ir radījusi vidi, kur bīstami augsts iedzīvotāju procents sirgst ar smagi iedragātu un ne-

funkcionālu izpratni par indivīda attieksmēm un saitēm ar sabiedrību. Šis izkropļotās sabiedriskās attiecības daudziem iedragājušas personīgo vērtību sistēmu un izpratni par personīgo integritāti un ētiku. Tādi senākās latviešu kultūras stūrakmeņi, kā goda prāts, goda vārds un rūpes par savu personīgo un savas dzimtas vai profesijas labo slavu ir pašos pamatos krietni vien izjodzīti. Bet lūk - tie nav ne lieki greznumi, ne luksa preces. Tie nepieder pie cirkus spēlēm, bet gan pie maizes un sāls. Ja kādā sabiedrībā sāk pietrūkt garīgās maizes un sāls, tā nonāk krīzes situācijā.

Tas, kas pašos pamatos nosaka sabiedriskās vides kvalitāti, ir tās civilizācijas līmenis, kur nozīmīgākais nav ne materiālās bagātības, ne tehnoloģijas attīstības līmenis, bet gan sabiedrībā valdošās vērtības, līdz ar spējām panākt, lai sabiedrības nozīmīgs vairākums šīm vērtībām arī sekotu. Ideāli šīm vērtībām vajadzētu būt tādām, kas atļautu harmoniski savienot indivīda un sabiedrības prasības, kas atļautu indivīdam maksimālas iespējas personīgai izaugsmei un attīstībai, tai pašā laikā izmantojot katra spējas un dotumus visas sabiedrības kopējā labuma mērķiem. Turpretim, par cik sabiedrības locekļi izjutis savas intereses kā krasā konfliktā ar kopības interesēm, par tik tur arī valdis nemitīgi konflikti un kopības intereses tikai cietis. Katras sabiedrības locekļus varētu iedomāties kā izdalītus dažādās pakāpēs starp diviem pretpoliem, kur sekmīgi socializētie, resp., krietnie un godīgie pilsoņi situētos vienā galējībā un antisociālie elementi - otrā. Sabiedrības lielais vairums, protams, izvietojas kaut kur pa vidu - tie savā rīcībā nav nesavtīgi eņģeļi, bet ne tuvu nav arī noziedznieki. Kāds viņu rīcībā būs līdzsvars starp kopības un savtīgām interesēm, tas lielā mērā atkarāsies no ārējiem apstākļiem. Tieši tamdēļ jau valsti valdošā iekārta ir tik svarīga, jo tai ir liels iespaids uz to, vai sabiedrības vairākums svērsies vairāk uz kopējā vai savtīgā labuma pusi. Tiklīdz sabiedrības caurmēra locekļa "kopības interešu koeficients" noslidēs zem zināma kritiska līmeņa, tā visas sabiedriskās vides kvalitāte sāks draudīgi slidēt uz leju, sākot jau ar dzīves materiālo pusi. Resursi tad tiks nedabīgi koncentrēti tikai dažās rokās, plaša starp tiem, kam ir, un tiem, kam nav, pletīsies arvien platāka, un erodēta taps tā garīgā augsne, uz kuņas vajadzētu attīstīties sabiedriskai taisnībai un civilizācijai šī vārda visplašākajā izpratnē.

Jautājumi, kam pēc kārtas pievērsisimies šai rakstu sērijā no dažādiem redzes lokiem, atgriezīsies pie fundamentālās pamata temas par indivīda attiecībām ar kopību un par to, kā šīs attiecības iespaido sabiedrisko vidi un vispārējo dzīves kvalitāti. Šai sakarībā mēģināsim izvirzīt dažus novērojumus un secinājumus par to, kādi tad nu mēs esam, bet, galvenokārt, ar visiem spēkiem centīsimies debatēt par pesimistisko postulātu, ka "tur nekā nevar darīt".

## 2. Upuļa mentalitāte

Cilvēka dzīves kvalitāti veido nemitīga mijiedarbe starp indivīdu, tā bioloģiskām dziņām un psiholoģiskām vēlmēm un sabiedrību, kuŗā tas uzaug un veidojas un kuŗu tas, pieaudzis, savukārt, palīdz veidot tālāk. Slikta sabiedrība ir tāda, kas savās struktūrās rada tādas kontingences, tas ir, tādu atalgojumu un sodu sistēmu, kur cilvēks vairāk gūst labuma, būdams savam līdzcilvēkam vilks, nekā brālis vai palīgs. Laba, vai vismaz ciešama sabiedrība ir tāda, kas vilkam līdzīgai rīcībai rada nepatīkamas sekas un sodus, kamēr sabiedriskai kopībai derīga rīcība gūst personīgu atalgojumu. Cilvēka rīcība nav gēnos ieprogrammēta, kā tas ir ar bioloģiskām dziņām. Rīcība ir pieredzē apgūta un sabiedrības iemācīta. To, kas reiz iemācīts, iespējams arī atmācīt un pārmācīt, ja vien izdodas pārveidot kontingences, tas ir, vispārējo atalgojumu un sodu sistēmu, kas valda sabiedriskā vidē. Ja sabiedrībā valda apstākļi, kas lielam tās vairumam šķiet nepieņemami, tad tā nav tikai akla sagādīšanās, tas nav likteņa pirksts vai nolemtība, bet gan cilvēcīgās rīcības rezultāts. Totalitārā sistēmā rīcības izvēle ir ļoti šauras iedzīvotāju grupas rokās, kas to spēj paturēt, pateicoties brutālai varai. Tautas vairākums tādos apstākļos tad nav nekas cits kā valdošā mazākuma upuri. Demokrātiskā iekārtā rīcības izvēle ir pieejama daudz plašākam iedzīvotāju lokam, bet gan tikai tad, ja tie ir gatavi par savām tiesībām būt nomodā un nemitīgi par tām cīnīties.

Demokrātiskās iekārtas unikālā priekšrocība tātad ir tieši rīcības un izvēles potenciāls, ko tā paveŗ kuŗam katram, pre-

tēji upurim, kam nav citas izvēles kā tikai panest to, ko citi tam uzlikuši. Pats par sevi saprotams, ka nekas jau iepriekš nevar garantēt, ka arī demokrātijā katrs sasniegs tieši to, ko viņš gribētu. Tomēr demokrātijā vismaz paveŗ iespējamu ciņas lauku, jo tā atļauj katram brīvi izteikt savu viedokli un meklēt sev domu biedrus un sabiedrotus. Pretēji totalitārismam, kur reālo īstenību nedrīkst isti konkrēti aplūkot, aiz bailēm ka tā varētu arī nesaskanēt ar oficiālo ideoloģiju un propagandu, demokrātijā pieļauj iespēju brīvi, sistēmātiski, emiriski un konsekventi izvērtēt pastāvošos apstākļus, cik nu objektīvi tas cilvēka prātam iespējams.

Sabiedriskās struktūras var būt labākas vai sliktākas, taisnīgākas vai netaisnīgākas, cilvēciskākas vai necilvēciskākas. Bet izņemot pašas visbrutālākās totalitārās sistēmās, ne struktūras kā tādas nosaka dzīves kvalitāti sabiedrībā, bet to mijiedarbe ar individuāliem cilvēkiem, kas to ietvaros darbojas. Ja totalitārisms uzliek indivīdam aklas paklausības un padevības nastu, tad demokrātijā tam uzliek pavisam citu - **atbildības nastu** pašam par savu rīcību, par tās iespaidu uz visas sabiedrības kopību.

Tātad - ja grib, lai mainītos sabiedrība, ir jāsaprot, ka mainām ir jānotiek ne tikai struktūrās vien, bet cilvēkos arī. Dzīve nevarēs mainīties uz labo pusi, ja katrs turpinās visu darīt precīzi tā pat, kā jau tas vienmēr darīts līdz šim. Pie tam pārmaiņām jānotiek ne tikai pie tiem, kas ieņem vadošus posteņus, bet visos līmeņos uz reizi, no augšas līdz apakšai. Nepietiek mainīt tikai piramīdas pašu virsotni, ir jāmaina pamati arī. **Nepietiek nomainīt valdības un iekārtas, ir jāmainās tautai arī.** Tie paši vēži iebāzti citā kultūrā, tikai ar citas krāsas lentu apkārt nekas cits, kā tie paši vēži nevar iznākt. Bet galvenais, ja gribam, lai dzīve būtu citāda, tad jābūt gataviem mainīt tās attiecības starp indivīdu un sabiedrību, kādas bija valdījušas līdz šim. Pēc dziedošās revolūcijas neizbēgami jānāk ir ikdienas dzīves un darba revolūcijai. Kamēr vien šāda personīgā gatavība mainīties nebūs tautā sasniegusi savu nepieciešamo kritisko masu, nekādas būtiskas pārmaiņas sabiedrībā nav sagaidāmas. Katrs tautas loceklis kopības katlā iemet savu daļu. To, kas tur izvārsies - vai samazgas cūkām, vai debesu mannā - būs atkarīgs no tā, ko ik katrs būs tur iemetis.

Ši šķietami vienkāršā atziņa ir ļoti grūti pieņemama. Cilvēka dabīgais paš aizsargāšanās instinkts aktīvi saceļas pret domu, ka viņš pats varētu būt lielā mērā atbildīgs gan pats par savām izjūtām, gan par daudz ko, kas notiek sabiedrībā. Daudz vieglāk, ērtāk un patīkamāk ir palikt pie pārliecības, ka mūsu jūtas tikai pasīvi reaģē uz apkārtnes apstākļiem, tā kā citi ļaudis vai bezpersonīgi apstākļi ir vienīgie atbildīgie par to, vai mēs jūtamies laimīgi vai nelaimīgi. Tā, piem., pacients, kas cieš no nevaldāmām dusmu lēkmēm, visā nopietnībā sūdzēsies par grūto likteni, kas nemitīgi liek tam sadurties ar tik neiespējamiem stulbiem, neizdarīgiem un kaitinošiem cilvēkiem, ka viņam citas izvēles nav kā eksplodēt dusmu izvirdumos. Vainīgi ir, protams, tie citi, kas padara viņu dusmīgu, ne viņa paša iekšēji vārošais naidis un agresivitāte! Tā pat emocionāli ērtāk un patīkamāk un bieži pat sabiedriski izdevīgāk ir uzskatīt sevi kā pasīvu un bezspēcīgu savas vides un apstākļu upuri, jo tas mūs atsvabina no atbildības pret to, kas ar mums un ap mums notiek, un no pienākuma uzņemties pūles meklēt no savām nelaimēm izejas. Jau agrā bērnībā mēs iemācamies, ka vecāki mūs apcubinās un pažēlos, ja labi nospēlēsim upuļa lomu un teiksim, ka deguns asiņo tāpēc, ka lielie puikas mūs piekāva, turpretim, ja godīgi atzīsīties, ka paši bijām kautiņu uzsākuši, tad sagaidāms būs tikai pēriens.

Latviešu tautas vēsturiskie apstākļi ilgus gadsimtus spieduši tai dzīvot kā apspiestai (un pat pilnīgi beztiesīgai) minoritātei pašiem savā zemē. Līdz pat mūsu laikiem latviešu tautai tik ļoti ilgi un tik ļoti daudz ir darīts pāri, ka blakus objektīvi pamatotai cietēju lomai daudzi latvieši negribot un nemanot iedzīvojušies arī subjektīvā upuļa lomā kā savas dzīves vadmotīvā. Un tas nav viens un tas pats. Uzņemoties upuļa lomu, cilvēks lēnām pazaudē atbildības sajūtu gan pats pret savu dzīvi, gan pret fizisko un sabiedrisko vidi. Viņš automātiski pieņem, ka pie visām nelaimēm un nebūšanām vainojami tikai citi cilvēki un ārējie apstākļi, pār kuŗiem tam netīk vien nav nekādas kontroles,

bet ar kuņiem tam pat nav ne mazāko saistību. Tāda totalitāra sistēma, kāda bija Padomju Savienība, ir gluži kā radīta, lai veicinātu upu psiholoģijas attīstību un izplatīšanos tautā. Ja kas nebija, kā vajadzētu, ja kas nogāja greizi, tad vienmēr par to varēja vainot citus (ja ne skaļi, tad vismaz privāti, draugu lokā, vai vienam pašam savas sirds dziļumos). Varēja vainot režīmu, stagnātus, okupantus, migrantus, svešiniekus. Un to jau var darīt arī joprojām, jo režīma vecās struktūras daudzas turpat vien vēl stāv savās vietās, un stagnāti un migranti arī daudz nekur tālu nav aizgājuši. Bet tomēr - tik daudz kas sabiedrībā tagad ir nonācis pašu latviešu rokās, ka jāsāk būs apzināties, ka bieži pie daudz kā **vainīgi esam arī mēs paši** un ka **nesam līdzatbildību** par to, cik liktenis mums bijis nežēlīgs, cik pasaule pret mums bijusi netaisnīga un cik ļoti mēs ciešam. Jā, liktenis ir mūsu tautai bijis nežēlīgs. Briesmīgi nežēlīgs. Jā, pasaule ir bijusi pret mums netaisna. Nereti tā ir netaisna vēl šodien. Un jā, mēs ciešam. Mēs, tiesām, ciešam. Un tad? Ko tad? Vai sēdēsim un raudāsim zem sēru vītiem ar rokām klēpī? Vai līdīsim pirms laika zārkā iekšā, pārvilksim vāku pār galvu un teiksim: "Ardievu, cietsirdīgā pasaule!"?

Upu mentalitātes pašos pamatos ir pašnožēla, ar kuņi sākotnēji cilvēks cer mazināt savas ciešanas. Nelaimīgā kārtā šī stratēģija ar laiku noved pie tieši pretējā rezultāta - tā tikai ciešanas vairo un paildzina. Rezultātā cilvēks slīgst arvien dziļāk bezcerībā, kas tam atņem spēku ļaut ko darīt pašam savā labā. Pašnožēla liek cilvēkam koncentrēt visu uzmanību tikai uz negatīvo, kas tam visapkārt, un padara to aklu pret visu pozitīvo. Gluži kā bailēm ir lielas acis, tā pašnožēla uz visu negatīvo skatās ar palielināmo stiklu. Katra vissīkākā nelaime top paaugstināta par katastrofu un visa pasaule pārvēršas par vienu vienīgu bēdu un asaru ieleju. Kaut šādas ciešanas nav patīkamas pašas par sevi, tām tomēr piemīt tas, ko psihologi dēvē par sekundārām priekšrocībām, un kas bieži vien palīdz chroniski tās uzturēt spēkā. Jo lūk - ja tas turpinātu pildīt visus savus pienākumus, vai nu mājās, darbā, vai sabiedrībā vispār. Uzņemties upu lomu tātad zināmos gadījumos var būt parocīgs veids, kā atrunāties no atbildības. "Es, nabadziņš, jau nevaru" tad kļūst par upu dzīves galveno vadmotīvu.

Upu loma un ar to saistītā nevarība un bezcerība kļūst vēl dziļāka, ja cilvēks visapkārt sev mana citus, kas ir tik pat deprimēti kā viņš un kas apstiprina viņa pārliecību, ka bezcerība un apātija ir vienīgās iespējamās reakcijas dotajos apstākļos. Ja individam pašnožēla jau ir viena no visnāvīgākām dvēseles indēm, tad pašnožēla veselās tautas mērogā - tas ir tas pats kā slazdu un lamatu vietā izlikta žurku zāles, tas tautai ir garīgais strichnīns. Un katrs, kas to kurina, musina, attaisno un uztur spēkā, ir tikai saviem līdzcivīkiem atkal iedevis vēl vienu malku no šīs saldās un pašapmierinošās indes kausa. Var jau apgalvot, ka ļaudim ir **tiesības** žēloties un būt bezcerīgiem, tāpēc ka viņiem tik tiesām iet slikti. Tas katrā ziņā ir drošs veids kā viegli un lēti iegūt plašu popularitāti, jo ļaudis būs dziļi pateicīgi katram, kas apstiprinās, ka viņi tik tiesām ir nabadziņi, kam visa pasaule dara pāri un kam iet briesmīgi slikti. Bet cik slikti ir slikti? Vai Latvijā iet tik slikti kā Čehēnijā? Tik slikti kā Bosnijā, Ruandā, Zairā, Haitī? Tik slikti, cik mūsu senčiem kļuva laikus? Tauta, kas sevi ieslēgs paškurinātu ciešanu būri, aiz biežām pašnožēlas restēm - tāda tauta nekad nebūs garīgi brīva, vienalga, kādas krāsas būs karogs, kas plīvos Rīgas pils tornī! Visā milzīgajā dainu pūrā ir jāmeklē kā ar uguni, lai atrastu kādu dziesmu, kur būtu tikai pašnožēla. Senie latvieši lika savu bēdu zem akmeņa un pāri gāja dziedādami. Tāpēc jau viņi arī pārdzīvoja.

Nenoliedzami - ne jau pār visu, kas ar mums notiek, mums ir pilnīga kontrole. Ir tādi likteņa spēki, pār kuņiem mums nav ne mazākās varas. Ne mēs spējam valdīt par dabas stichijām, ne pār citu tautu politiskiem lēmumiem, ne vispār pār citu cilvēku rīcību. Tā, piemēram, ja kāds ne no šā, ne no tā vienkārši ņem un mani piekauj vai aplaupa, pats par sevi saprotams, ka būtu muļķīgi teikt, ka tā mana paša vaina vien ir. Bet ne jau par to šeit ir runa. Objektīvas ciešanas un objektīva upu pārdzīvojumi absolūti nav tas pats kā chroniska un subjektīva upu mentalitāte. Objektīvu ciešanu vai pāri darījuma brīdī cilvēkam savā ziņā tiesām ir pilnas tiesības ciest un justies ievainotam, izmantotam, sabradātam un dūsmīgam. Bet lūk - un šeit meklējama

visa šī jautājuma būtība - cik ilgi šādas reakcijas būtu normālas un attaisnojamas? Fiziskās brūces, kas uzbrukumā gūtas, ar laiku sadzīst. Tā dabā tas iekārtots. Gluži tam pašam vajadzētu notikt arī ar psiholoģiskām brūcēm. Ja tām neļauj sadzīt, ja tās tiši tiek ilgstoši koptas un turētas pušu, tad upu un cietēja izjūtas turpina cilvēku padarīt nelaimīgu ilgi pēc tam, kad tās būtu bijušas objektīvi pamatotas un attaisnojamas. Uzņemties pilnu atbildību pašam par savām jūtām, izvēlē un rīcību tātad pamatā nozīmē nogriezties pa garīgās dziedēšanas un atveseļošanās ceļu. Tas varbūt gan atņem upu un cietēja lomas nenoliedzamās emocionālās un sabiedriskās priekšrocības, taču tas paveikams citas - personīgās brīvības un personīgās neatkarības durvis. Tās ir smagas durvis, un nav viegli tās atvērt, taču skats, kas aiz tām paveras, ir tomēr to pūliņu vērts. Upu aureols un mantija, kas sākotnēji var šķist kā drošības vairogs un kā aizsargbrūņas, ar laiku tomēr nopietni ierobežo individa rīcības brīvību, sašaurina pieredzes bagātību un atsvešina to no saviem tuviniekiem un no sabiedrības vispār. Tikai atmetis šo viltus drošības sedziņu, cilvēks var pilnam realizēt visu savas esības potenciālu un atklāt, cik daudz aktīva līdzdalība ir interesantāka un saistošāka par "ko nu es, nabadziņš" pasivitāti.

### 3. Darba ētika un produktivitāte

Nozīmīgs faktors, kas noteic sabiedriskās vides kvalitāti, ir tur dominējošā izpratne par individa attiecībām ar sabiedrisko kopību. Komūnisma režīmā, jeb, t. s., sociālistiskā iekārtā, indivīds kā pašvērtība nu jau vairākas paaudzes ir ticis noliegts, tā vietā kā pirmo un pēdējo vērtību uzstādot sabiedrību, "kollektīvu", "darba tautu", ar visām tās kolektīvām interesēm. Praksē, protams, tā ir bijusi galvenokārt tukša propaganda, jo padomju sistēma, pat vairāk par kapitālismu, labumus nesa ļoti šauram iedzīvotāju slānim - partijai un nomenklatūrai. Kapitālisma sistēmas ir vismaz izveidojušas plašu un ļoti ērti dzīvojošu vidus slāni, kamēr "sociālisma" zemēs šis slānis bija ārkārtīgi šaurs. Caurmēra "padomju cilvēks" labi redzēja, ka valsts, kam principā vajadzēja par viņu gādāt, biežāk viņu apzog nekā apgādā. Kopība - tas bija tikai tāds propagandas māns, kuņas vārdā šī apzagšana notika. Jūsdamies oficiālās sistēmas apzagts, caurmēra cilvēks tad nu izveidoja pārliecību, ka viņam no kopības jāņem atpakaļ, cik tik vien iespējams, lai kaut maz savas intereses nodrošinātu. Viņš to pat neuzskatīja vairs par kaut ko noziedzīgu, vai vismaz piedauzīgu, bet kā pilnīgi normālu un attaisnojamu mēģinājumu tuvoties taisnīgākam līdzsvaram indivīda un valsts attiecībās. Viņš jau tikai "paņēma" kaut ko, kas tur bija un ko viņam tai brīdī vajadzēja! Bez tam - "vai tad visi citi nedara to pašu? Ja es nedarišu, kā tad es izdzīvošu? Tad es tikai palikšu par izmantotu muļķi!" Šāda nostāja ar laiku tomēr kļūst sabiedrībai ļoti bīstama: ja katrs tikai domā par sevi, tad drīz nav vairs neviena, kas domātu par kopību.

Naidīgas attiecības indivīda un sabiedrības interešu starpā ļoti neveselīgā veidā veicina **trūkuma mentalitāti**, kāda tipiski attīstās tādās sistēmās, kur vara ir koncentrēta ļoti šaurā iedzīvotāju slāņa rokās un kur pieprasījums pēc mantām vai pakalpojumiem chroniski ir lielāks par piedāvājumu. Katrs, kam ir pieejama jebkāda manta, tad centīsies pēc iespējas bremsēt un apturēt šīs mantas brīvu apgrozību kopējā tirgū, tādā veidā palielinot trūkuma - deficīta un pieprasījuma - spiedienu, jo tas pacels viņa kontrolētās mantas vērtību. Gluži tas pats notiek arī ar pakalpojumiem un - simboliskā plāksnē - ar informāciju.

Tādā iekārtā, kur cilvēks par savu normālo darba algu nevar nopirkt ne visu to, kas ikdienā nepieciešams, ne daudz ko no tā, kas būtu vienkārši vēlams vai patīkams, algotais darbs sāk zaudēt to "dots pret dotu" izpratni, kāda tam piemīt brīvā tirgus sistēmā. Slēgtā, centrāli kontrolētā saimniecībā, kuņas "firmas marka" biežāk ir brāķis un deficīts nekā kvalitāte, katram nu ir jāmeklē veidi, kā izlaust kādu robu tai nomācošā trūkuma mūrī, kas viņa vēlmēm un vajadzībām vienmēr kā šķērslis stāv priekšā. Sabiedrībā dominējošā izpratne attiecībā uz algoto darbu tad nu kļūst - atrast kādu izdevīgu "robu", kuņā ielīst un iekārtoties tā, lai tas pēc iespējas būtu mazāk prasīgs, bet lai no tā atlektu pēc iespējas vairāk dažādu labumu blakus oficiālajai algai. No sava roba gūtos labumus (likumīgos vai nelikumīgos) tad var izmantot gan pats savām vajadzībām, gan kā izmaiņas dotumu, respektīvi - **blatu**, savā **privātā un slēgtā**

draugu, radu un pažiņu savstarpējas izpalīdzības un savstarpēju debitu un kredītu tīklā. Šāds tīkls tad kļūst par saimnieciskās izmaiņas sistēmu miniatūrā, kur precēm un pakalpojumiem nav vis sava noteikta, stabila, visiem vienāda un pret naudu iemaināma vērtība, bet kur pazišanās, kukuļošana, šantāžas un blatošanas ceļā katrs iemaina sava "roba" labumus pret tiem, ko citiem sniedz viņu "robi". Ar pietiekošu laiku un pūlēm arī šādā sistēmā pie daudz kā var nokļūt, bet tikai nesalīdzināmi ilgākā un grūtākā ceļā nekā tas būtu brīvā tirgus sistēmā.

Slēgto blatošanas tīklu sistēma nav unikāls, t. s., sociālistisko iekārtu izgudrojums, bet gan ļoti sens, archaisks sabiedrisko attiecību modelis, kādu ļoti līdzīgos variantos iespējams novērot dažādās Trešās pasaules zemēs. Tas nav tik daudz komunisma izgudrojums, kā senseno ģints un cilts kopienas savstarpējo attiecību mantojums, kas vienmēr atdzimst trūkuma apstākļos, kādi modernā Latvijā valdījuši jau kopš II pasaules kara laikiem. Komunistu sistēmā tas tikai attīstījies līdz augstam mākslas līmenim, visu valdošo apstākļu balstīts un veicināts. Tagad, kur Latvija strauji pārslēgusies uz Rietumu paveida tirgus sistēmu, vairums agrāko blatošanas tīklu ir sairuši, daudziem par lielu pārsteigumu un nepatiku. Ir radusies vajadzība pielāgoties pilnīgi jaunai saimnieciskai sistēmai, un daudziem tas rada nenoliedzamas grūtības.

Brīvā tirgus apstākļos blatošanai ir relatīvi maz vietas, jo tur nevalda preču un pakalpojumu trūkums, bet gan pārpilnība. Vienīgais deficīts tur ir attiecībā uz naudu, kuŗas katram, liekas, ka nekad nav diezgan. Pretēji "sociālisma" iekārtai, kur ražīgumu noteica arbitrāri noteikti plāni un vairāk vai mazāk fiktīvi "uz papīra" uzrādīta to izpildīšana, produktivitāte "kapitālisma" iekārtā pieprasa ne tikvien segt attiecīgās darbības pašizdevumus, bet arī nest peļņu. **Konkurence** tur kļūst par saimnieciskās izdzīvotspējas galveno pamatu un visam, kas padarīts vai saražots, jāapmierina savu pircēju, pasūtītāja vai darba devēju. Pretējā gadījumā tas griezīsies pie konkurentiem, lai dabūtu to, ko meklē. Tā nu principā katrs, kas par saņemto algu vai samaksu nav gatavs vai spējīgs gaidīto dot pretī, brīvā tirgus sistēmā konkurences ceļā ar laiku vienkārši izput.

Kaut blatošanas sistēma ir netikvien bezgala neefektīgs un nogurdinošs veids kā veikt preču un pakalpojumu sadali un izmaiņu sabiedrībā, un tai nav sagaidāma nekāda nākotne Latvijas turpmākā saimnieciskā attīstībā, tā tomēr ir galvenā sistēma, pie kuŗas ļaudis ir pieraduši, un tamdēļ tiem ir nopietnas grūtības pārorientēties uz citu. Blatošanas sistēma ir arī atstājusi ļoti negatīvu iespaidu uz darbinieku personīgo nostāju iepretim savam algotam darbam, un tā nu ļoti nopietnā veidā kavē saimnieciskās atkopšanās tempu Latvijā un citās Austrumeiropas zemēs. Ja cilvēks nerod īpašu personīgu apmierinājumu par labi padarītu darbu un uzskata, ka normālā darba alga vai amata "robs" tam pietiekošus labumus nedod, tad oficiālais darbs draud nonākt tādā kā hobija līmenī, kamēr kāds ienesīgs hobijs (kā vēl nesen puķu audzēšana) pārņem darba laikam principā domāto laiku un spēkus. Normālā enerģijas sadale starp privāto un publisko, resp., sabiedrisko, dzīves sfairu tad nu ir apgriezta pilnīgi otrādi, un šai izmaiņā publiskā sfaira paliek zaudētājos. Vairāk enerģijas tiks iztērēts gudrojot, kādos iespējamajos veidos lai oficiāli darāmo darbu nepadarītu, nekā lai to padarītu. Līdzīgu rezultātu rada arī vienlaikus strādāšana trīs vai četrās dažādās darba vietās, ja visās tajās darbinieks pierakstīti uz pilna laika darbu. Pats par sevi sprotams, ka katrai no tām darbinieks nevar veltīt simts procentu no sava laika, pūlēm un uzmanības, bet gan labi ja trešdaļu vai ceturtdaļu un ka viņa ražīgums ( resp., produktivitāte), lai pēc kādiem indikātoriem mērīti, arī spēš sasniegt tikai zināmu procentu no tā, kādam tam principā būtu bijis jābūt.

Latvijā bieži dzird runājam par tradicionālās latviešu darba ētikas izskaušanu tautā kā vienu no lielākajām mūsdienu problēmām. Ir izteiktas bažas, ka šāda ētika vai nu ir vai nav cilvēkam jau bērībā ieaudzināta. Ja nav, tad būs jāgaida vesela paaudze, pirms būs sagaidāmas kādas pārmaiņas uz labo pusi. Ļoti iespējams, ka ar daudziem tas tā tik tiešām būs un ka tie sava mūža laikā vienkārši vairs nespēs pārorientēties uz citu attieksmi pret darbu, strādāšanu un dzīvi vispār. Bet gribētos pareģot, ka ļoti daudzi citi un - cerams - pat tautas vairākums spēš to izdarīt gluži labi, ja vien nākošo dažu gadu laikā varēs izveidoties tādi apstākļi, kur saņemtās algas lielums būs kaut

3 x 1



Toreiz, kad latvieši izcīnīja Eiropas meistarnosaukumu, mūsu mazie bija spējīgāki par garajiem; šodien tā lieta ir pavisam otrāda.



Savs kaktiņš, savs stūritis zemes



Ko vēl var celt, to vēl var nest, un redaktoram Mārtiņam ir ko turēt un ir ko nest.

saistīts ar padarītā darba kvalitāti. Patlaban tas tā vēl nav, algas Latvijā vēl joprojām ir zemas un maz diferencētas, līdz ar ko daudzi vēl uzskata, ka nevar atļauties visus spēkus ziedot savam algotam darbam. Tā ir visiem ļoti neizdevīga situācija, kur viss maļās uz riņķi tādā kā frustrācijas un negativitātes burvju lokā. Jo, lūk - ja nu darbinieks savu darbu nepadāris, tad nebūs ražojuma, ar ko ielausties tirgū un izturēt konkurenci, un tādā gadījumā peļņas arī nebūs. Bet ja nekā netiek sapelnīts, no kurienes tad lai nāk tā nauda, ar ko algas lai varētu pacelt? Algām tad būs jāpaliek tikpat mazām, darbiniekiem būs arvien mazāk motivācijas labāk strādāt, utt., utt., un tā apkārt vien nepātrauktā burvju lokā.

Kaut paši latvieši bieži sūdzas par to, ka Latvijā pēdējā pusgadsimtā esot izskausta senākā darba ētika, tie tomēr ļoti apvainojās, ja kāds no ārzemēm tiem saka, ka ļaudis Latvijā "nemākot strādāt". Jādomā, ka te būtu jāievēro kāda nozīmīga nianse. Vispirms jau, pats par sevi saprotams, ka šādi vispārinājumi nekad neattiecas uz visiem. Fakti ir tādi, ka ļoti daudzi latvieši savu darba ētiku nekad nav pazaudējuši, un darba māku ne tik nē. Viņi labi apzinās, ka spēj būt tik pat gudri, izveicīgi, uzņēmīgi, apķēriģi, apsviedīgi un sajūsmas pilni kā kuŗš katrs! Vienīgā nelaime ir tāda, ka līdzšinējo apstākļu iespaidā, pārāk daudziem citiem spēks, enerģija un darba prieks vairāk atraisās attiecībā uz tiri privāto un personīgo pasākumu sfairu, kā savu ģimenes dārziņu, siltumnīciņu vai puķu dobi, nekā uz publisko sfairu, resp., algoto darbu. Tai laikmetā, kad visi lielie kolchozi kopā nespēja isti tautu pabarot, spējai pašam sev privāti izaudzēt daļu no pārtikas bija nopietna nozīme kā pozitīvai izdzīvošanas stratēģijai. Tagad, kur cenas kāpj ātrāk par algām, šāda pieceja daudziem vēl arvien ir nepieciešama, lai vienkārši izdzīvotu. Bet valsts mērogā, ilgtermiņa perspektīvā un Eiropas kopienas kontekstā (kur, piem., katra valsts cinās ar pārtikas pārprodukciju) šāda veida enerģijas sadale sabiedrībā kļūst nerentabla un neracionāla. Tā - turpinot ar to pašu pārtikas piemēru - lētāk un izdevīgāk būtu pārtiku nopirkt no tiem, kas racionāli, lēti un efektīgi spēj to ražot lielos daudzumos ar moderno tehnoloģiju. Bet lai pirktu pat lētu pārtiku, tur, protams, vajadzīga pietiekoši liela alga, un to būs iespējams nopelnīt tikai tad, kad pietiekoši liels procents strādājošo uz savu algoto darbu pārcels tās pašas nostājas, kas līdz šim tiem jau bijušas attiecībā uz savu dārziņu vai pastmarku kolekciju. Līdzīgus argumentus varētu attīstīt arī attiecībā uz algu sadali kādas iestādes budžeta aplokšnes ietvaros. Vai tiešām tas ir tik "humāni" un gādīgi pret individa interesēm, ja kādā iestādē strādā 30 darbinieki, visi ar tik zemām algām, ka katram jāstrādā vēl divos citos darbos, līdz ar ko darbs netiek padarīts optimāli kvalitatīvā līmenī? Vai tad nebūtu labāk 20 no tiem atlaist, paliekošiem 10 maksāt trīs reiz lielākas algas un sagaidīt, lai tie arī ražīgumā sasniegtu pilna laika darbam atbilstošu produkciju? Pie tam nebūtu pat jāraud par tiem 20 atlaistajiem, ja padomājam, ka tie varētu uz pilnu laiku pāriet katrs kādā no tām citām darba vietām, kas bija sadrumstalotas pa puslaika darbiniekiem...

#### 4. Trūkuma mentalitāte un slepenie privāstreiki

Blatošanas tikla modelis neattiecas uz ražošanas jomu vien. Sabiedrisko pakalpojumu laukā tā iespējams dažreiz ir pat lielāks. Šāda modeļa ietvaros labāk saprotamas kļūst daudzas sadzīves parādības Latvijā, kas Rietumu cilvēkam šķiet tiešām neapņemamas. Lai ņemtu vienu (man konkrēti zināmu) piemēru starp daudziem citiem iespējamiem: kā izskaidrot tādu, šķietami neiedomājamu profesionālās atbildības un ētikas sabrukumu, kur profesionālas medicīnas māsas, kas oficiāli strādā un saņem algu no it kā labākās traumatoloģiskās slimnīcas Latvijā, veselu nedēļu neviena pati vispār neparādās satiksmes negadījumā ievainotas pacientes tuvumā, par tās kopšanu nemaz nerunājot? Pie tam pie pacientes, kas cietusi smagu mugurkaula lūzumu, un kam katra mazākā kustība šai pirmajā pēctraumas posmā draud radīt neatgriežamu paralīzi uz mūžu? Kā kaut ko tamlīdzīgu vispār var iedomāties?

Ļoti vienkārši. Māsiņas pašas ļoti skaidri to pasaka: "Kā maksā, tā strādā!" Un kas tad isti ar tādu teicienu ir domāts? Šīs māsiņas, gluži kā bezgalīga rinda citu visdažādāko profesiju un amatu pārstāvji ir sen iemācījušās ļoti efektīgu papēmienu, kā izkārtot sevi lielāku algu bez jebkādiem oficiāliem streikiem un

protestiem, kā tas notiktu rietumos. Kad Latvijā izglītības un medicīnas darbinieki 1994. gada beigās gatavojās streikot, tad tautā pret šādu notikumu bija manāma diezgan liela neizpratne un nepatika - kā cilvēks, kam uzticēts tik atbildīgs darbs, var vienkārši atsāties strādāt un streikot? Būtībā oficiāls, arod biedrības organizēts streiks ir nopietns solis uz priekšu, jo darbinieki kā kolektīvs tad godīgi, atklāti un publiski paziņo un brīdina, ka nav gatavi zināmos apstākļos vairs pildīt savus darba pienākumus. Turpretim manīs citātā piemērā (kā neskaitāmos citos gadījumos, kas man konkrēti ir zināmi) māsiņas, kas nerādījās pie slimniekiem demonstrēja, ka jau sen bija kļuvušas par pasīvās pretestības un apslēptā privāstreika meistarienēm. Tā kā šie privāstreiki nekad neapstājas, tad zaudējumu kopsumma, ko tie nodara sabiedrības kopībai vispār nemaz nav aprēķināma. Privāstreika piekopēji pieder pie tiem daudzajiem, sociālistiskā sistēmā audzinātajiem ļaudīm, kas ne mazākā mērā neuzskata, ka darba vietā saņemtā alga tiem uzliktu jeb kādu pienākuma vai atbildības sajūtu iepretim publikai, kuŗai tiem principā būtu jāpakaļpo. Nē, darba vieta ir tikai parocīgs "robs", kas darbinieku ievietojis stratēģiski izdevīgā pozīcijā - vienalga, lielā vai mazā - no kuŗas tad viņš var kaut uz britiņu piekļūt un paslaukties pie kāda no lielās kopības slaucamās govīs čičiem. Ar citiem vārdiem sakot - darbs nav vispotenciāla izdevība publikai pakalpot ar sava amata vai profesijas īpašām mākām un spējām, bet gan potenciāla izdevība to šantažēt (ja ne to apzagt). Šantāžas pamats ir tikpat ģeniāli vienkāršs, cik apbrīnojami efektīgs: paredzētais (un ar algu jau samaksātais!) darbs vienkārši netiks darīts, ja publika iesprūdušos riteņus nemācēs ar attiecīgu smērēšanu ieeļļot.

Gluži tas pats princips attiecas arī uz informāciju, jo tā arī ir prece, un kā tāda potenciāli vērtīga, it sevišķi, ja to atsakās izsniegt! Tā, piem., tas vien, ka kāds "iesprūdušā riteņa" cilvēks sēd attiecīgā iestādē vai pat aiz oficiāla informācijas lodziņa jau tūliņ nenozīmē, ka viņš pa pliku velti būtu gatavs publikai informāciju arī izsniegt. Informāciju visdrošāk ir slēpt un neizpaust, lai cik triviāla tā nebūtu, gadījumam, ja kādam būtu pietiekoši svarīgi to zināt. Ja arī ne vienmēr atradīsies pircējs, kas būs gatavs par to kaut ko maksāt, tad vismaz darbiniekam būs bijusi iespējama parādīt publikai, kas viņš par svarīgu vīru vai sievu, jo - lūk - bez viņa pakalpojumiem tie nekur nevar tikt uz priekšu! Tā nu pats vissīkākais rītenītis lielā birokrātiskā mašīnērijā var kaut uz brīdi izbaudīt patikamo varas izjūtu, kur viņš ir kā mazs ķeizariņš, kā Napoleoniņš miniatūrā, kam iespējams kontrolēt un aizturēt to, ko citiem tai brīdī vajag. Tas ir viens no galveniem iemesliem, kamdēļ lielās birokrātijas ir tik neefektīgas visā pasaulē un pie visām iespējamām saimnieciskām sistēmām - vara iedarbojās kā narkotika uz to, kam tā pieder, kaut arī tā būtu sīka un šauri ierobežota vara.

Paradoksālā kārtā tieši nomināli "sociālistiskās" sistēmas (tāpat kā cita paveida diktatūras), ir tās, kuŗas attīstīts un uzturēts gluži mežonīgs savtīģais individuālisms un kur, lai izdzīvotu, caurmēra cilvēks ir bijis spiests domāt tikai par savu robu, savu vēderu un savu personīgo labumu, kamēr kopības vajadzības un visu kopējā labklājība palikusi pabērna lomā. Tieši "sociālistiskā" sistēma veicina **maksimāli asociālu caurmēra cilvēku** izaugsmi, resp., tādu cilvēku, kam rūpes par kopību vai savu līdzcilvēku vienkārši nefigurē viņu vērtību repertuārā. Tas, protams, nenozīmē, ka citās vidēs tādu ļaužu nebūtu, vai ka pat šādā vidē katram nebūtu bijušas izvēles iespējas un izdevības izveidot personīgās ētikas līmeni, kas varētu sacensties ar jeb kuŗu citu. Jautājums ir par asociālo individu īpatnību sabiedrībā - līdz ko tas kļūst pārāk augsts, tas visai videi piedod zināmu toni un rada vispārēju gaisotni, kas kopībai kā tādai var kļūt smagi nomācoša.

Pie asociālā individa visbēdīgākais ir tas, ka tas nespēj pat iedomāties, ka viņa paša labums varētu sakrist ar kopības labumu, ka abiem nav nepieciešams būt konfliktā. Viņa mentālais pasaules modelis iztēlojas Visumu kā slēgtu, ierobežotu, skopu, nabadzīgu un indivīdam naidīgu sistēmu, kur visos līmeņos un visos iespējamajos veidos valda **trūkuma princips**. Tāda cilvēka acis katrs kauss, ko cits smels no kopējā trauka, būs tik pat kā atrauts no viņa paša mutes, un tam neienāks prātā, ka zem saules varētu pietikt gaismas visiem. Visos rēķinos starp sevi un

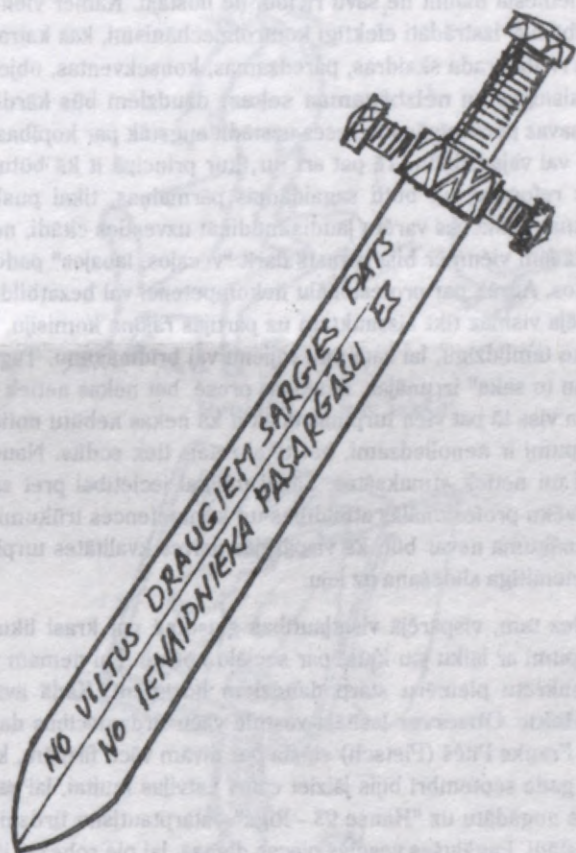
sabiedrību viņš iznākumā atradis skaitļus ar minusa zīmi savā pusē. Redzot kaut ko vēlamo cita rokās, viņš nemeklēs ceļus, kā pats sev to nopelnīt, bet jutīsies apvainots, ka cits paguvis iegūt kaut ko, kas principā it kā būtu pienācies viņam. Rezultātā cilvēks, kas dzīvo trūkuma universālā, negribot nodod sevi arī nemitīgās skaudības un iekāres mokām. Novesta līdz savai galējībai, šāda nostāja ar laiku rada arī vēl hroniskas aizdomas, neuzticību un bailes no citiem. Apzinoties, cik maz viņš pats domā par kopību, tāds cilvēks automātiski secina, ka visam, ko kāds cits dara, noteikti ir jābūt kādam "aķim", kādam apslēptam "knifam", kādam apslēptam savtīgam nolūkam! Viņa acis godīgu cilvēku pasaulē vispār nav! Ir tikai tādi, kas prot labāk vai sliktāk maskēties un izlikties, ka ir labi, līdz ar ko tam cits nekas neatliek, kā dzīvot nemitīgās un nomācošās bailēs par citu jaunumu.

Nemot vērā, cik daudz pasaulē atrodam objektīvi konstatējamu un nenoliedzamu jaunumu un netaisnību, varētu jau argumentēt, ka šie manis dēvētie "trūkuma cilvēki" nav nekas cits kā veselīgi reālisti, kas tikai zaudējuši jebkādas bērnišķīgas vai romantiskas ilūzijas par pasaules īsto būtību. Šāds arguments pieņem, ka cilvēkam būtu iespējams reālo īstenību nemaldīgi, tiešā veidā izprast un uztvert - par ko ne viens vien filozofs jau no seniem laikiem šaubās... "Reālisms", kas redz pasauli tikai no tās sliktās un tukšās puses - tas atkal ir veids kā cilvēkam abdikēt personīgo atbildību, atrunājoties, ka "tādi jau mēs esam", un ka "tādas nu tās lietas ir" un ka, protams, "tur mēs nekā nevaram darīt". Tik pat "reālistiski" taču varētu arī pieņemt, ka Visums ir mūžīgas pilnības rags, no kuŗa nemitīgi plūst dāvanas, ko ne vienmēr mēs papūlamies atzīt, ka tas ir bezgalīgs un neizsmeļams labumu avots, no kuŗa visiem var pietikt, ka tas ir nepārtrauktas jaunradišanas un pārveidošanās process, kuŗā arī mēs kā apzinātas būtnes varam ar saviem radošiem spēkiem līdzdalīties. Arī mūsu tautas senās kultūras mantojumā varam samānīt, ka abi šie Visuma modeļi sabiedrībā ir pārstāvēti un katram atsevišķam cilvēkam nu personīgi jāizvēlas vienam vai otram par labu. Dainu vairums, vismaz manā izpratnē, sveķas uz pilnības modeļa pusi. Izvēloties to, mēs būtu sašķaņā ar labāko no tā, ko esam no saviem senčiem mantojuši.

### 5. Pēc manis lai nāk grēku plūdi

Kā jau to argumentējam agrāk, paradoksālā kārtā tieši daudzdzinātais sociālistiskais modelis ir tas, kas ir izaudzinājis maksimāli antagonistiskas attiecības starp individa un kopības interesēm. Individs uzskata, ka kopība viņu nemitīgi apdraud, tādā veidā viņa vienīgais mērķis ir turēties tai ar visiem spēkiem pretī. Ja vispārējais tonis sabiedrībā prasa rūpēties tikai par sevi, tad pats par sevi saprotams, ka pietrūks tādu, kas patiesi rūpētos par kopību. Pie tam, domājot tikai par sevi, katrs parasti domā arī tikai par šodien, nevis par rītdienu. "Pēc manis lai nāk grēku plūdi, kāda man par to daļa?" Kādu laiku - varbūt pat ļoti ilgu laiku - var šādā veidā kaut kā izlidzēties un izlāpīties. Var kaut kā izvilkēt dzīvību un tādā pašā stilā klunkurot tālāk. Bet sagaidīt progresu, labklājību, labākus dzīves apstākļus? Nekādā ziņā, nē! Tas var notikt tikai tad, kad pietiekošs skaits ipatņū visā sistēmā izraujas no šī vispārējā antagonistisko attiecību logāta.

Straujā un negaidītā pāreja uz kapitālisko sistēmu agrākajās komūnisma zemēs radījusi ilūziju, ka kapitālisms darbojas uz tiem pašiem principiem, tikai vēl mežonīgākā un nežēlīgākā veidā! Daļēji tas varbūt tā bija laikmetā, kad Marks strādāja pie sava "Kapitāla". Tagad jau sen gluži tā vairs tas nav. Pretēji komūnismam kapitālisms gan balstās uz individuālās iniciatīvas un brīvas konkurences principiem, bet tas nebūt nav tas pats kā neierobežota patvaļa un darbošanās bez mazākām rūpēm par to, kas notiek ar līdzcilvēkiem. Vēsturiski attīstītās stabilās demokrātijās saimnieciskai darbībai valsts uzliek stingrus likumības grožus, un no valsts līdzekļiem izveido visiem pieejamus drošības tīklus (pie tam daudz labākus par tiem, kādi bija pieejami Padomju Savienībā). Bez tam, kapitālisms dzīvo no pirkšanas un pārdošanas. Jo vairāk iespējams pārdot, jo lielāka sagaidāmā peļņa. Ja tautas masas būs par daudz nabagas un neko nebūs spējīgas nopirkt, tad arī peļņa neizbēgami būs mazāka. Ergo - tam, kas kaut ko grib pārdot, ir izdevīgi, lai tam būtu pēc iespējas vairāk pircēju, kas būtu pēc iespējas turīgāki. Bagātajam, kas grib būt saimnieciski aktīvs, vienkārši nav izdevīgi, ja visi citi ir pārāk nabagi.



Ieraksts uz poļu karāja Jāna III Sibeska zobena, kas tiri labi iederās arī mūsdienās.



UZ IEDOMĀTAS ROBEŽAS  
- Kas manā pusē, tas mans!

Patlabenajā pēcpadomju posma nestabilitāte un jucekļīgie apstākļi Latvijā, gluži kā citās Austrumeiropas zemēs, ir radījuši saimnieciskos apstākļus, kas tautas masām ir augstākā mērā ne-labvēlīgi. Tie ļāvuši iznirt veselīgiem sabiedrisko haizivju bariem, kas nonākuši tādā pat rījības histērijā kā haizivis, kas tikko kā saodušas asinis. Tie rīj un grābj, ko tik vien var, neiedomājamos apmēros, nedomājot par citiem, par tautu, par ritdienu. Miljoni, nē - desmitiem un simtiem miljoni ārzemju kredītos un palīdzībā miklainā veidā it kā pilnīgi izkūp vējā, un valsts parādu nasta aug un aug lielāka. Valstij no tā nav ticis nekāda labuma, bet visai tautai tomēr parāds būs jāatmaksā. Bez tam, no šīs vadošo aprindu, baltās krādzīņas, diplomāta un ministru portfeļa noziedzības pašā augšgalā, līdz parasto izspiedēju un krampjlaužu slānim apakšā, kupli sazēlusi arī, ja ne klaja noziedzība, tad vismaz krimināla bezatbildība visos iespējamajos līmeņos pa vidu starp šiem abiem.

Kad tauta ir sašutusi par to, kas tai notiek visapkārt, ļoti maz ir tādu, kas būtu gatavi cīnīties un uzstāties par to, lai katrā attiecīgā jomā kaut kas arī tiktu mainīts. Vairums vienkārši nezin kādā veidā to būtu iespējams panākt un jūtas par daudz no dzīves ikdienas paguruši, lai mēģinātu to izgudrot vai atklāt. Vispārējā nostāja tad neizbēgami atkal velk uz "tur nu nekā nevar darīt" pusi, un tāda gaisotne ir gluži kā radīta, lai izkāmējušākās un enerģiskākās sabiedriskās haizivis varētu turpināt brīvi un netraucēti baroties uz kopības rēķina. Bez tam, sekojot vispārējam inerces likumam, nevienam vispār nav īpaša iemesla mainīt ne savu rīcību, ne nostāju. Kamēr vien sabiedrībā nav izstrādāti efektīvi kontrolmechānismi, kas katra individa rīcībai rada skaidras, paredzamas, konsekventas, objektīvas, taisnīgas un **neizbēgamas sekas**, daudziem būs kārdinājums savas personīgās intereses uzstādīt augstāk par kopības labumu vai vajadzībām. Tā pat arī tur, kur principā it kā būtu izvestas reformas un būtu sagaidāmas pārmaiņas, tikai puslīdz nopietnas sankcijas varētu ļaudis mudināt uzvesties citādi, nekā tas līdz šim vienmēr bija parasts darīt "vecajos, labajos" padomju laikos. Agrāk par profesionālu nekompetenci vai bezatbildību draudēja vismaz tikt aizsauktam uz partijas rajona komisiju, vai kaut ko tamlīdzīgu, lai saņemtu rājienu vai brīdinājumu. Tagad, kā man to saka" izrunājas, izrakstās presē, bet nekas netiek darīts, un viss tā pat vien turpinās tālāk it kā nekas nebūtu noticis. Pārskatījumi ir nenoliedzami, bet tikai retais tiek sodīts. Naudas nozūd un netiek atmaksātas. Šādai milīgai iecietībai pret savu līdzcilvēku profesionālās atbildības un kompetences trūkumiem cita iznākuma nevar būt, kā vispārējās dzīves kvalitātes turpināta un nemitīga slidēšana uz leju.

Bez tam, vispārējā visatļautības gaisotnē pat krasi likuma pārkāpumi ar laiku jau kļūst par sociālo normu. Lai ņemam vienu konkrētu piemēru starp daudziem līdzīgiem. Kādā avīzes **The Baltic Observer** lasītāja vēstulē vācu tirdzniecības darbinieks Franks Pītčs (Pietsch) stāsta par divām vācu firmām, kam 1993. gada septembrī bijis jāzīd cauri Latvijas muitai, lai savas preces nogādātu uz "Hanse 93 - Rīga" - starptautisku tirdzniecības izstādi. Pagājušās veselas piecas dienas, lai pie robežas it kā miklaini nozudušās preces sadzītu un muitas formalitātes nokārtotu. Daudz netrūcis, lai izstāde nebūtu nokavēta un viss brauciens bijis vēltīgs. "Mēs beigās daudz iemācījāmies", diplomātiski un pieklājīgi raksta Pītčs kungs, "par to, kā Latvijas muiža strādā un kā ar tās pārstāvjiem pie robežas ir jārikojas". Tik tiešām. Ne par velti muitnieka amats esot starp vispopulārākajiem jauno nākotnes Latvijas cēlāju vidū. Kur citur gan jau gada laikā vēl gluži jaunam cilvēkam tikt pie mājas un automobiļa? Un vai citu profesiju pārstāvji nopietni nosoda šādu rīcību? Ne viens vien vaļsirdīgi atzīstas: "Ja es būtu muitnieks, es arī zagtu un ņemtu kukuļus." Skaisti. Lai nu man piedod tie muitnieki (un visi citi), kas godīgi dara savu darbu, ka šeit izmantoju viņu profesiju ar konkrētu, dokumentētu piemēru. Ne jau es daru viņiem neslavu ar savu runāšanu, bet viņu negodīgie kolēģas ar saviem darbiem.

Padomāsīm paši - kādas ilgtermiņa sekas būs šādai lepnai sveštautiešu izmācīšanai par Latvijas muitas vai citas kādas iestādes obstrukcionisma spējām, izspiešanas un kukuļņemšanas sistēmu? Kādu iespaidu šis incidents un neskaitāmi citi, kas turpinās dienu no dienas, atstās uz Latvijas valsts izredzēm saimnieciski atkopties un iekļūt Eiropas tirgus sistēmā, par tādu si-

kumu kā latviešu tautas labo slavu un starptautisko prestižu nemaz i nerunājos? Un kāda veida ikdienas dzīvi varam sagaidīt mūsu nākotnes Latvijā, ja šāda veida rīcība daudziem pat neliecas īpaši nenormāla?

Tas, kas grib savu darba vietu momentā pārvērst par zelta bedri uz savas atbildības un pienākuma rēķina, ļoti riskē līdz ar to nokaut to zosi, kas labi kopta un saudzēta, vēl ilgi būtu tam turpinājusi dēt savas zelta oliņas. Pie tam - ne tikai sev, bet daudziem citiem arī. Te atkal viens piemērs starp neskaitāmiem citiem iespējamiem - kas notiek ar Rīgas komercostu, iepretim citām ostām, kā Ventspilij vai Tallinai. Kā par to izteicies kāds ārzemju speciālists, Rīgas ostu 1993. gadā uz savu melno sarakstu bija ievēdušas rinda starptautiskās kargo transporta firmas, un vairākas citas tai laikā taisījās darīt to pašu. Pateicoties dažādo līmeņu iestāžu nevarībai līdz puslīdz pieciešamiem apmēriem samazināt importa un tranzīta preču izlaupīšanas un zagšanas skandalozos apmērus, Rīgas ostas lielākie un ienesīgākie klienti lēnām pārvācās uz viesmīlīgākiem krastiem. Latvijas valsts kasei tas nozīmēja miljoniem un vēl miljoniem zaudējumu gan ostas, gan valsts nodokļu ienākumos. Vai tādos apstākļos liels brīnums, ka pilsētai un valstij pietrūkst līdzekļu, ka nepietiek infrastruktūrām, izglītībai, kultūrai, veselībai. Nepietiek pensionāriem, nepietiek daudz bērnu ģimenēm. Nepietiek normālai un civilizētai dzīvošanai. Kā lai pietiktu, ja potenciāli milzu ienākumi šai vien gadījumā tik pat kā tiek iemesti jūrā? Milzu potenciāli ienākumi visai valsts kopībai aiziet zudumā tikai tāpēc, ka visa piramīda, no ostas iekrāvēja ar lauzni rokā līdz pašam augstākajam amata vīram, nav spējusi godīgi padarīt to darbu, kas no tās bija sagaidāms un ka vēl arvien valsti nav ievēsti tādi mehanismi, kas lielu daļu no šiem ļaudīm jau sen būtu atvietojuši ar tādiem, kas grib un var vajadzīgo darbu padarīt, kā nākas. Kamēr vien nesāksies sistematiska, tautas masu pieprasīta un **tautas masu pārliecībā atzīta un atbalstīta cīņa ar nekompetenci, bezatbildību, negodīgumu, blēdību un noziedzību** itin visos sabiedrības līmeņos, tik ilgi caurmēra latvietim būs jāturpina gaidīt un atkal gaidīt uz labāku nākotni sev un saviem bērniem, gluži kā "vecajos, labajos" Padomju laikos. Kāda sēkla, tāda raža. Katra individa pirmā atbildība ir godīgi gādāt par savu personīgo posmu visā kopības ķēdē. Bet kad tas ir padarīts, tad viņam ir arī tiesības sagaidīt to pašu no visiem citiem.

Patlaban tik tālu vēl, diemžēl, mēs neesam tikuši. Un par to liela atbildība - brīžiem pat krimināla atbildība - gulstās uz to cilvēku pleciem, kuŗu rokās ir sabiedrībai vissvarīgākās sviras. Jo lielāka vara, jo lielāka atbildība. Bet maldīgi tomēr būtu pie visa vainot tikai valdību, ir kā valdība viena pati varētu noteikt visu, kas notiek valstī. Ja katrs otrais vai trešais, kas kaut kur, kaut vai uz brīdi piekļuvis pie kopības siles, tūlī jau pārvērsās par ruksi un iekāpj ar abām priekšējām silē iekšā, tad jāsak taču pārdomāt par to, pēc kādas sugas vērtībām mēs visi domājam savu dzīvi veidot. Ja gribam dzīvot kā cilvēki, tad mums visiem ir kopēja atbildība gādāt par to, lai visi ruksi, lieli un mazi, ar steigu iemācītos labākas galda manieres, vai vismaz tādas, kas būtu pieciešamas. Bet tas var notikt tikai tad, ja pietiekoši daudzi no tautas locekļiem piekrit, ka zināmi morāli standarti ir svarīgi un nepieciešami. Un te katrs viens ir svarīgs ar savu nostāju un ar savu pārliecību. Es pati vienmēr ar pateicību atcerēšos to kolchoza sievu ar smagi sastrādātām rokām, kas Matīsa tirgū man godīgi atdeva pieclatnieku, ko aiz pārskatīšanās es viņai biju iedevusi piecu rubļu zīmes vietā. Ne jau tā nauda šeit bija tas svarīgākais. Sev viņa saglabāja savu godu, savu integritāti. Man viņa atdeva ticību manai tautai. Tās ir vērtības, kas ir svarīgākas par momenta peļņu. Tad, kad viņa un viņas līdzinieki būs kļuvuši par tiem, kas nosaka valdošo toni sabiedrībā, tad mums nebūs vairs jāsaka - "Tādi nu mēs esam, un tur nekā nevar darīt!"

#### 6. Iemācītā bezpalīdzība vai viena svecīte tumsībā?

Šī fatāliskā pasivitāte, šis apātiskais pesimisms ir labi pazīstams psiholoģijā zem vārda "iemācītā bezpalīdzība" (angliski: **learned helplessness**). Slavenā eksperimentu sērijā ar žurkām psihologi laboratorijās salīdzināja dzīvnieku grupas, kas abas saņēma vienādas intensitātes un ilguma smagu stresu, bet vie-

niem bija iespējams vismaz daļēji ko situācijā mainīt ar savu darbību, kamēr otru rīcība situācijā nekā nemainīja. Ar laiku bezpalīdzīgie dzīvnieki palika tik apātiski, ka tie nekā nedarīja pat jaunā situācijā, kur tagad tiem būtu bijis iespējams no stresa vai no sāpēm izmukt. Ja sākumā šie dzīvnieki bija tikai reaģējuši uz situāciju, kas tik tiešām bija bez izejas, tad ar laiku tie pieņēma bezpalīdzību un pasivitāti kā vispārīgu un stabilu reakciju pret visu ko.

Vēlāki kliniski pētījumi pierādījuši, ka laboratorijā attīstītais iemācītās bezpalīdzības modelis pilnīgi attiecināms arī uz cilvēkiem, kas zināmu apstākļu rezultātā kļuvuši depresīvi un apātiski. Tieši šādi apstākļi valdīja Padomju Savienībā, tāpat kā tie valda arī citās totalitārās iekārtās. Komunistu sistēmā visa valsts iekārta nebija nekas cits kā viens milzīgs, ilggadīgs un efektīgs eksperiments, lai tieši šādu bezpalīdzību sistemātiski iemācītu un iedresētu tautā. Individs nav nekas. Tauta ir viss. Un tauta - tā taču ir Partija. Tāpat - indivīdam atliek tikai pasīvi sevi nodot "gādīgās" rokās. Totalitārai sistēmai vajadzīga paklausīga, padevīga un amorfa "darba tautas" masa. Tai neder caurmēra cilvēks, kas izrādītu par daudz apņēmības, uzņēmības un personīgas iniciatīvas. Totalitārā sistēma labāk piecīš nekompetenci, bezatbildību, nevarību un muļķāšanos nekā indivīda pārlietu pašapziņu un prasīšanu pēc savām tiesībām. Gluži tai pašā garā totalitārai iekārtai ir bistamas horizontāli, uz vienlīdzības un brīvprātīgas sadarbošanās pamata attīstītas struktūras, jo tās varētu atļaut dažādām interešu grupām izteikt savas "pretenzijas". Ievērojiet, lūdzu, cik šim pretenziju vārdam ir pežoratīva (resp., nievājoša) nokrāsa, jo burtiski tas nozīmē - prasības, par kuŗu pamatojumu vai tiesiskumu vēl valda lielas šaubas. Totalitārā iekārtā viss padots vertikālām, hierarhiskās padotības struktūrām, viss padots valstij, un cilvēks tiek ietrenēts visu sagaidīt tikai no valsts un tās vadošās Partijas labās gribas.

Cits variants iemācītās bezpalīdzības sindromam ir tāds, ka cilvēks it kā sevi atkabina no līdzdalības un atbildības par apstākļiem, ar attaisnojumu, ka tajos iejaukties neatbilstot viņa specialitātei un kompetencēm. Te nu man jādodomā par kādu tikko iepazīstinātu jaunu latvieti, kas toreiz svaigi bija pabeidzis kulinārijas skolu un nu skaitījās profesionāls pavārs. Mēģinot uzaustīt kādu kopēju sarunu tematu, es naīvi viņam ieprasījos, ko viņš ieteiktu iesākt ar ķiršu ražu tādā gadā, kad tā varen labi padevusies. Jaunais cilvēks noskatījās uz mani ar dziļu nicināšanu un strupi atteica: "Mana specialitāte ir gaļas ēdieni. **Par fruktiem es nekā nezīnu.**"

Ir jau labi, ja cilvēks skaidri apzinās savu kompetenču robežas un nebāž savu degunu tādās lietās, par kuŗām nekā nezina. Bet pārāk šaura specializēšanās, kas savu ieinteresētību un atbildību iežogo pārlietu šauros rāmjos - šāda specializēšanās bieži nav nekas cits kā maskēta bezatbildība un bezspēcība. "Par fruktiem es nekā nezīnu. Par tiem lai rūpējas kāds cits. Kas īsti - tas mani neinteresē. Tikai es gan nē!"

Pēc pusgadsimtu ilgas dresūras un treniņa, šo kaitīgo pasivitātes, atkarības un distancēšanās refleksu mantojums tagad nu kā smags lāsts guļ pār latviešu tautas psihi, un, protams, ne jau latviešu tautas vien. Kā nākotnē šo sindromu izārstēt? Kā atdot ļaudīm rīcības prieku, kā atkal uzkurināt iniciatīvas dzirksteli, kā atmodināt cerību iespējai kaut ko pašam darīt savas situācijas labā?

Esmu Latvijā apvaicājusies dažādu profesiju un arodu sarunu biedriem par to, ko tieši viņi personīgi būtu gatavi darīt, lai situācija Latvijā varētu uzlaboties. Īpatnējā kārtā, ļoti bieži esmu saņēmusi visai izvairīgas atbildes: "Valdībai vajadzētu... Attiecīgām iestādēm... kompetentiem orgāniem... ministrijām... pašvaldībām..." Noskaņa plašās aprindās ir tāda, ka viss svarīgais var vienīgi notikt tikai "pa augstiem plauktiem". Atbildību tamdēļ mēdz labprāt nobīdīt uz augšu. Personīgai atbildībai un iniciatīvām visos citos nekā valdības līmeņos ļoti daudzi neļūtas gatavi. Ir pierasts domāt, ka tā kas iespējams tikai attiecībā uz privātām lietām un vaļas priekiem, ne uz "oficiālām", "nopietnām" un publiskām lietām. Doma, ka arī savā līmenī un savā tiešajā iespaida sfairā varbūt būtu iespējams kaut ko mainīt, daudziem šķiet tik nereāla, ka viņi nav pat gatavi debatēt par to, kā tas varbūt teorētiski būtu izmēģināms.



Latvijā jau ir vairāk kā 40 politiskas partijas. Esam tik veselīgi individualisti, kur divi letipi, tur trīs partijas.



- Nemuldi, ja nav iekšā!



Par savu valodu jāstāv sardzē visu mūžu.



Kaut maize un grāmata iet roku rokā, kultūra staigā pliku dibenu.

- Andrejs Eglītis

Tācu tai pašā laikā, kur visa vara, tā teikt, psiholoģiski ir nodota valdības rokās, nostāja pret tiem, kas ieņem oficiālus posteņus Latvijā (it sevišķi jau valsts aparātūrā) ir visaugstākā mērā negatīva. Varētu pat runāt par ticības un uzticēšanās krīzi, kas ne tikvien rada psiholoģiski nomācošu vispārējo noskaņu, bet savā ziņā pat apdraud demokrātijas nākotni un tautas izdzīvošanas izredzes. Klasisks piemērs tam bija 1993. gada pavasarī Saeimas vēlēšanām publicētais raksts "Literātūrā un Mākslā", kur Rakstnieku Savienības priekšsēdētāja vietnieks deklarēja aptuveni tā, ka viņš no šī brīža par politiku absolūti vairs neinterēsoties, vēlēšanās nepiedalīšoties, utt., jo tā priekš viņa esot par daudz netīra lieta. Tas nebūt nav izolēts izņēmuma gadījums. Gluži tā pat domā daudzi inteliģences aprindās. Bet ja jau tā domā un runā izglītots kultūras cilvēks, ko tad lai saka caurmēra pilsonis? Ja rakstnieks ir par daudz "tīrs" un balts, lai piedalītos demokrātijas procesos, kas tad būs tie netīreļi, kam viņa vietā tas būs jādara? Tad jau labāk tūlīp zvanīt uz Masakavu un teikt krieviem: "Ziniet ko, mēs, latvieši, esam tomēr par daudz "balti un tīri" lai noņemtos ar savu politiku. Nāciet vien atpakaļ! Jums jau ir pieredze pār mums valdīt..." Vai tiešām tas ir tas, ko vēlamies?

Tie paši ļaudis, kas vēl nesen bija gatavi riskēt savas dzīvības uz barikādēm, tie paši, kas tik cerīgi sadevās rokās Baltijas ceļam, tie paši tagad (publiski vai privāti) turpat vai lād savus ievēlētos pārstāvjus un nereti jūtas tik vilušies un tik sadusmoti par pēdējo kārtējo skandālu, ka visus politiķus bez atšķirības sāk dēvēt par blēžiem un krāpniekiem. Viņi tad pat vairs neskatās, cik tur tai mucā ir sapuvušu ābolu, cik veselu. Viņu acis, katrs, kam kāda izdevība piekļūt pie siles, jau tūlīp kļūst par ruksi, kas kāpj ar abām priekšējām silē iekšā. Apstiprinājumu šādi ciniskai nostājai, diemžēl, Latvijā netrūkst. Gandrīz vai katru dienu, katrā avīzē jau atkal aprakstīts kāds atgadījums, kas norāda uz smagiem ētikas un profesionalitātes pārkāpumiem. Bet ko tādos apstākļos lai dara tie politiķi vai valsts darbinieki, kas patiešām ir godīgi un kas tiešām vēlas tautas interesēm kalpot? Cik ilgi tie turpinās strādāt un pūlēties tautas labā tādos apstākļos? Cik ilgi tie izturēs vispārējo un nediferencēto tautas nicināšanu? Un ja visi godīgie pagurs, apvainosies un aizies no politikas, kas tad vairs paliks? Tad tiešām paliks dabīgā izlase no tiem, kas tādi nav. Tautai ir ārkārtīgi svarīgi attīstīt vismaz minimālu diskrimināciju savos spriedumos un iemācīties atšķirt avis no āžiem. Ja gribam, lai valsts vadībā stātos tādi cilvēki, uz kuņģiem mēs varētu būt lepni, tad mums jāiemācas arī tādus atrast, izvirzīt, atbalstīt un noturēt pie varas. Jo - ja mēs paši to nedarīsim, neviens cits mūsu vietā to nedarīs!

Angļiem ir tāds - nenoliedzami debatējams - teiciens, ka tautām esot tieši tādi valdnieki, kādus tās esot pelnījušas. Vai tā savā ziņā nav šausminoša ideja? Jo arī tā nozīmē - ja gribam labākus ļaudis valdībā, tad arī visai tautai ir savā limeni jākāpj uz augšu! Ja gribam tādus ļaudis valdībā, kas - gluži kā paralēlpasaules degunkāji, par kuņģiem nesen bija raksts "Karogā" - tik tiešām prot un spēj risināt tās problēmas, kas tautai un valstij ir risināmas, tad katram tautas loceklim arī vajadzētu pašam kaut ko nebūt par problēmu risināšanu zināt...

Kāda gan tieši šo brīdi varētu būt caurmēra latvieša gata-vība arī pašam ķerties pie lāpstas to Augeja stāļju priekšā, kuņu mēsli vēl nenoliedzami klājas par atdzimušās Latvijas ceļu? Jāsaka - ļoti raiba, ļoti dažāda, ļoti nevienāda. Te gribētos pieminēt vienu šķietami sīku, bet tomēr lielisku iniciatīvu un uzņēmības piemēru, par ko man stāstīja Ausma Kantāne. Viņa, lūk, ļoti priecājās, ka izdevies pierunāt savas mājas sētnieku beidzot ieskrūvēt jaunu spuldzīti ilgstoši neapgaismotās trepju telpās! Ār-zemju viesi Latvijā nevar vien beigt nobrīnīties, kā cilvēki var dienu no dienas un nakti no nakts kļūpt, rāpot un taustīties pa aklu tumsu un riskēt ar salauztu kāju vai aplauztu sprandu, bet absolūti neko nedarīt, lai situācija tiktu mainīta! Dzirdēt, ka kādam bija izdevies izkārtot kāpņu telpās gaismu, man tamdēļ šķita kā vēra ņemama uzvara. Izrādījās, ka vieglo to izcīnīt nebija nācies un sētnieks ilgi un sivi bija turējies pretī. Beigās Ausma tomēr uzvarējusi - ar neatlaidību, šarmu un viltu, un, protams, ar pašas sagādātu spuldzīti. Un lūk - šī šķietami sīkā un nenozīmīgā uzvara pār vienu no neskaitāmām ikdienas nejdēzībām bija viņu manāmi enerģizējusi un uzmundrinājusi. Tas vien jau

būtu bijis to pūļu vērts, nemaz jau nerunājot par mazināto risku pašam tumsās kāpnēs sev nodarīt pāri. Ir zinātniski pierādīts, ka problēmu sekmīga atrisināšana atdala smadzenēs endorfinus, ķermeņa dabīgos opiātus, kas rada reizē enerģijas un eiforijas sajūtas. Sekmīga grūtību pārvarēšana rada dabīgo kaifu, kas savā iespaidā līdzīgs kombinētai heroīna un kokaina injekcijai, tikai neapdraud veselību, nerada atkarību, un pie tam iegūstams pilnīgi pa brīvu! Defētisms, pasivitāte un apātija savukārt rada bioloģiskas izmaiņas smadzeņu neurotransmetoru līdzsvarā, kas tikai tālāk mazina enerģiju un uzņēmību un pie tam rada smagas bezcerības, garīgu sāpju un izmisuma sajūtas. Pirmās un varbūt vispēcīgākās zāles pret depresiju kā pret bezpalīdzību ir sākt kustēties, sākt kaut ko darīt, vienalga, cik sīku, vienalga, cik nenozīmīgu, bet **DARĪT!**

Vēlāk es izmēģināju šo pašu piemēru pie citiem latviešiem, bet - jāatzīstas godīgi - nekur pārāk tālu ar to netiku. Man tika atkal un atkal atgādīnāts par vides apstākļiem un par citu cilvēku rīcību, pār kuņģi mums tiešām nav nekādas kontroles. "Es jau esmu mēģinājusi to lampu atvietot.. Vienu reizi, un man viņu kāds izsit. Otru reizi, un viņu kāds nozog. Trešu reizi - un tā atkal pazūd. Ceturto reizi - un tad man ar' apnik." Tātad, atkal: iemācītā, smalki iedresētā bezpalīdzība un bezcerība. Kādreiz kas reiz ticis mēģināts un neizdevies, un no tā laika uz visiem laikiem nekas nav vairs jāmēģina un jādara. Bet ja nu mēģinot to pašu vēl piekto, sesto, septīto vai pat astoto reizi, kaut kas tomēr būtu atrisinājies? To nekad nedabūsim zināt, ja mēģinājumi tiek par daudz ātri pārtraukti?

Ko nozīmē pieņemt par nemainīgu aksiomu, ka "tur nekā nevar darīt"? Ja neviens nav gatavs un spējīgs pat vienu vienīgu lampu aizdedzināt, tad skaidrs, ka cits nekas neatliek, kā visiem kopā turpināt dzīvot tai pašā tumsībā. Tas nozīmē, ka paši sevi esam notiesājuši visu mūžu griezties apkārt vienā un tai pašā bezjēdzības burvju lokā. Vai tiešām nav itin nekas, ko mēs paši varētu iesākt darīt? Vai tiešām mums jāpaliek uz mūžu mūžiem it kā paralizētiem, stāvot uz vietas tāpēc vien, ka, lūk, tie citi jau ne tik nekustās un tie citi jau arī nekā nedara? Kā gan mēs tiksīm smago pārmaiņu upei pāri, ja katrs viens atrunāsies, ka viņam vēl ūdens par aukstu, lai viņš uzņemtos lekt tur iekšā?

Te nu katrs atsevišķs cilvēks ir skaidras izvēles priekšā. Ja bailes no piepūles vai bailes no neizdošanās tiešām ir tik lielas, ka labāk nekā nedarīt un tikai sūdzēties par tumsu - var jau arī tā! Ar laiku jau pierod. Un ar vēl ilgāku laiku, varbūt ka, dabīgas izlases ceļā, acis vispār sāk pazust, kā tām salamandrām, kas dzīvo dziļās zemzemes alās. Kur nav vairs acu, nav arī tumsas, un viss ir vislabākā kārtībā!

Tādā gadījumā gan jābūt konsekventam savā rīcībā. Ir jāsaprot, ka arī nedarīšana un nevarēšana ir sava veida izvēle. Tā ir izvēle nevarēt un nedarīt. Tā nav uzspiesta ne no augšas, ne no malas. No valdošiem apstākļiem iespējama? - Varbūt. Bet uzspiesta un noteikta? - Nekādā ziņā nē! Droši vien, sūdzēties par tumsu ir vieglāk, nekā iedegt vismaz vienu svecīti vai ieskrūvēt vismaz vienu lampu tumsībā. Bet vispārējo tumsību tas nu nekad neizkļiedēs. Un diezgan veltīgi būs gaidīt, ka atnāks un mūsu vietā to izkļiedēs kāds cits. Kāds cits - kāds palīgs no ārpusēs. Kāds mistisks glābējs, kāds ideāls pārcilvēks - Varonis vai Vadonis - kāds visu mūsu bērnišķīgo vēlmju izpildītājs. Mēs saldi dusēsīm savās cisās, kamēr viņš kā Kurbads visiem velniem nogriezīs visas galvas...

Sabiedrībā vienmēr notiek cīņa starp gaismu un tumsu. Katrā individuā vienmēr notiek cīņa starp gaismu un tumsu. Tā nekad neapstāsies. Katram atsevišķam cilvēkam, katru augu dienu, ir jāspēj Kurbadu pret velniem, kam nocirstās galvas ataug atkal un atkal no jauna. Cīņā ar tumsu katra aizdegta svecīte ir svarīga, vienalga, cik vārga, vienalga, cik niecīga, jo tumsas un gaismas pretspēku pēdējā rezultante atkarāsies no tā, kāds būs kopējais spēku samērs katrā pusē. Nevajag vaimanāt par to, ka nevaram atļauties pēdējā modeļa un augstākās jaudas labākās firmas markas pašu lielāko, resnāko, dārgāko un spožāko importa prožektoru. Pietiek pavisam mierīgi un klusi aizdegt pašam savu, vienu mazu svecīti tumsībā.

**Sniedzam šo rakstu nesaisinātu vienā numurā. -Red.**

## 7. Un ko mēs tur varētu darīt?

Ja neesam apmierināti ar apstākļiem, bet tomēr gribam sēdēt ar rokām klēpī, cerībā, ka kāds cits visu nokārtos mūsu vietā, tad mums var iznākt kā tai meitai, kas preciniekus gaidīja un gaidīja, bet nekad nesagaidīja. Taču daudz labāk nebūtu arī krist pretējā galējībā un sākt domāt, ka visa Latvijas nākotne uz mūsu pleciem vien gulstās. Zem tik smagas nastas mēs noteikti ar laiku sabruktu, un ne mums pašiem, ne tautai no tā nekāda labuma nenāktu. Zināmos apstākļos ļoti vilinošs var būt kārdinājums gluži vai vienrocīgi uzņemties nelaimīgās latviešu tautas glābēja un pestītāja lomu, kas ļoti viltīgā veidā var šķīstīt itin glaimojošs un pagodinājošs. Tā daudzi raujās vai pušu tautas labā, jo jūtas tik pat kā personīgi atbildīgi par visu, kas kaut kur noiet greizi. Pietiek, lai kāds piespiež tiem pareizo pogu: "Tu nu gan varētu to izdarīt. Es, redzi, nabadziņš, nevaru.", lai tie izjustu tādu kā obskūru vainas apziņu pret to, kas palīdzību prasījis. Tad cilvēks nespēj atteikties ne no viena lūguma, kas tautas vārdā tam adresēts, un nereti nopūlās pāri saviem spēkiem un līdzekļiem latviskās kopības labā. Ideāls būtu zelta vidus ceļš starp šiem abiem ekstrēmjiem. Ja nevarīgie un apātiskie tautai liela labuma nedod, tad arī pienākuma martiri tai nav tik daudz vajadzīgi kā gluži normāli, "ordināri", ikdienišķi locekļi, kas vienkārši katrs ir gatavs un spējīgs padarīt to, ko vajaga, tai brīdī, kad to vajaga. Ja nu kaut kur palīdzība tiešām vajadzīga, tad, protams, tā jāsniedz, gan specifiskiem līdzilvēkiem, gan tautai kā kopumam, par cik nu katrs spēj ko dot un ko darīt. Bet vēl labāk būtu, ja tā nebūtu tik daudz palīdzība, kā **līdzdalība** Latvijas dzīvē un tās nākotnes celšanā.

Psicholoģiskā plāksnē viss palīdzības jēdziens ir viens vesels dvēseles minu lauks. Ja auksts egocentrisms un cietsirdīga novēršanās no citu vajadzībām ir acīm redzami sabiedrībai kaitīga, tad arī palīdzēšanas komplekss nav bez saviem sarežģījumiem. Paradoksālā kārtā, arī pārlicēka un ieilgstoša "palīdzēšana" var kļūt potenciāli nevesela un visiem iesaistītajiem iespējami kaitīga. Tas izriet no koncepcijas par palīdzēšanas attiecībām kā nesimetriskām, kur viens dod, otrs ņem, kur viens ir it kā augstāks, bagātāks, gudrāks vai labāks par otru. Šādas attiecības ir ārkārtīgi delikāti noturēt bez sarežģījumiem un psiholoģiski tās ar laiku var kļūt neveselīgas kā devējam, tā ņēmējam. Šāds risks ir īpaši liels, ja tas saistās ar vēl citiem blakus apstākļiem, kā, latviešu gadījumā, tautu, kas sašķelta divās skaidri etiķētās daļās starp pašmāju un diasporas ļaudīm. Palīdzēšana vai dāvināšana ņēmēja vispirms jau turpina uzturēt neadaptīvus iemācītās bezpalīdzības reflexus, veicina pasivitāti, iesūnošanos un apātiju. Vēl jaunāk - ar laiku tās var arī iedragāt ņēmēja personīgās pašvērtības sajūtas. Tas nav neizbēgami, bet tas var notikt, jo pareizi ņemt ir tik pat liela māksla kā pareizi dot. Tad var atgadīties, ka ieilgstoša ņēmēja pozīcija rada augošu diskomfortu, kas ar laiku sāk izpausties kā dusmas pret devēju, jo devējs zemapziņā tiek uztverts kā ienaidnieks - kā atbildīgais pie tā, ka ņēmējs zaudējis savu pašcieņu un savu pašapziņu. Tad ņēmējs vispirms mēģinās izbēgt no diskomforta ar noliegšanas reakciju: pateicības vietā viņš sāks noniecināt saņemtais palīdzības vērtību un sūdzēties, ka nekā īsti noderīga viņš jau tā vai tā neesot saņēmis. Nākošā fāzē tad viņš arvien aktīvāk sāks meklēt savam labvēlim visādas vainas, sāks vērst pret to pārmetumus, sāks izgudrot pseidoracionālus izskaidrojumus, kas it kā "pierāda", cik tas būtībā ir slikts cilvēks, kas ņēmējam tikai pāri vien ir darījis, neko citu! Un savā ziņā tur būs sava taisnība, jo nekas nesniedz lielāku apmierinājumu par paša padarīto, par to, kas sasniegts ar paša pūlēm un spēkiem. Pārlicēka palīdzēšana cilvēkam nekad neļauj tikt pašam pie šī apmierinājuma. Ne par velti vecs ebrēju sakāmvārds saka, ka drošākais veids, kā pazaudēt vecu draugu, ir tam palīdzēt un aizdot naudu.

Arī ilgstošam devējam neklājas labāk. Pašā sākumā gan tas var baudīt apmierinājumu par to, ka ir izdarījis svētīgu darbu, ka ir spējīgs kaut kam būt derīgs un kopībai pakalpot. Taču tam draud arī iespējamās psiholoģiskās inflācijas briesmas, tam draud risks piepūsties kā pūslim savā pašapmierinājumā, kļūt nesmalkjūtīgam un arogantam. Taču daudz jaunāk - ar laiku devējam var uzmaukties sajūta, ka neviens viņu nemil un neciena kā personu un kā cilvēku, bet ka viņš tikai top izmantots kā līdzeklis citu - nekaunīgāku indivīdu - egocentrisko prasību ap-

mierināšanai. Devējs jūtas, ka tam pievērs uzmanību tikai par tik, cik viņš derīgs un izmantojams. Visu laiku tam jādzird tikai par lūdēja un ņēmēja vēlmēm un vajadzībām: "Man tagad vajaga to, un tagad man gribās to, un pēc tam vēl kaut ko citu. Un man to vajaga tūlīt!" Neviens neprasa devējam, kā viņš visu to sagādās, kur to dabūs un kā par to samaksās. Neviens viņam neprasa, ko viņam pašam gribās un kādas viņam pašam varētu būt vajadzības. Ņēmējs, kā mazs bērniņš, pieņem to kā pašu par sevi saprotamu lietu, ka devējam - gluži kā mazbērņa tēvam vai mātei, citas intereses un prioritātes dzīvē nedrīkst būt, kā tikai gādāt par ņēmēju. Arī devējā tas ar laiku var radīt sarūgtinājumu. Tas rada izmantota ārpusnieka, tas rada emocionālas atstumtības un emocionālas pamestības sajūtu. Un beigu beigās - psiholoģisku izdegšanu, kur šoreiz devējs un darītājs ir tas, kas nonāk depresijā un apātijā, ja ne fiziskas slimības jūgā.

Latvijas nākotnei nav vajadzīgi tik daudz palīdzētāju vai glābēju kā vienkārši un godīgi **līdzdalībnieki**. Kā latvieši mēs visi sēžam vienā un tai pašā likteplavī, vienalga, cik lieli būtu mūsu personīgie līdzekļi, vienalga, kāda būtu mūsu dzīves vieta, vienalga, cik un kādas pases mums būtu kabatā. Ja to tā uztveram, tad liekas kļūst dažādās birkas, etiķetes un piekares, kas tikai veicina nesimetriskas un antagonistiskas attiecības dažādo tautas daļu starpā. Tās īpaši apzīmogotos atstumj no tautas kopības un padara tos par otrās (ja ne trešās) šķiras pilsoņiem, par tādiem kā "falšiem" latviešiem, kam it kā nebūtu tiesības ne spriest, ne runāt, ne izteikt savu viedokli "īstajiem" latviešiem līdz.

Visa šo rakstiņu sērija radusies man kā latvietei un psiholoģei mēģinot izprast, kamdēļ brīvā Latvijā neiet tik labi, kā vajadzētu, kamdēļ tik daudzi ir nelaimīgi vai bezcerīgi, kamdēļ tik daudziem vēl arvien ir jācieš. Tā ir radusies man pašai personīgi arī cīnoties ar savām paguruma, ar savām bezspēcības, ar savām bezpalīdzības jūtām. Es varu par tām runāt, jo man pašai tās ir labi pazīstamas. Tādu nu mēs esam - ne vienmēr tādi, kādiem mums vajadzētu būt, ne vienmēr tādi, kādi mēs gribētu būt. Dažreiz jūtamies vilušies - sevi un citos, jūtamies paguruši, dusmīgi, aizvainoti. Un tad kā jauns zvērs mums uzglūn apātija un bezpalīdzība un sāk čukstēt mums ausis: "Tur nekā nevar darīt." Bet var darīt. Var kaut vai pats sev sākt skaitīt stipruma vārdus, un ir daudz tādu vārdu, ko var likt "tur nekā nevar darīt" vietā. Daudzi citi. Kaut vai tie Jaunās Derības vārdi, kas nav nepieciešami jāiztulko ne sektantiskā, ne pat tradicionāli "religiskā" nozīmē, bet savā vienkāršā cilvēcībā: "Mums paliek ticība, cerība, mīlestība, šās trīs, un lielākā no tām ir mīlestība."

Es apjēdzu, ka tas, ko Jums ieteicu, ir tieši tas, kas vēl nesen Latvijas presē ir pārņemts tiem latviešiem, kam Laima nebija lēmusi to privilēģiju, visu mūžu nodzīvot savā dzimtajā zemē. Nevajagot, Rietumu ērtībās un drošībā dzīvojot un pie Rietumu gajas podiem mielojoties, no attāluma skatoties, tikai ticēt un cerēt, bet būt Latvijā uz vietas un tur ko vērtīgu darīt! Piedodiet, bet es nedomāju, ka cilvēka vērtību nosaka tikai tā fiziskā telpa, ko viņš ar sava fiziskā ķermeņa masu zināmā fiziskā vietā var aizņemt! Es nedomāju, ka fiziska dzīvošana uz Latvijas zemes vien jau automātiski cilvēkam piešķirtu nepārspējamus nopelnus savas tautas labā, kaut arī viņš šo savu svēto dzīves telpu būtu piepildījis prātu pārdzēris un pa grāvjiem vērtidamies, vai čekas kuluāros savus tautas brāļus nododams, vajādams un terorizēdams! "Pēc viņu augļiem jums būs viņus pazīt". Ne tikai Latvijā dzīvojot ir iespējams nest augļus savai tautai. Ir pilnīgi iespējams to darīt arī antipodos. Laipni lūdzu - vērtējiet savus tautas brāļus pēc viņu darba augļiem, un ne pēc kā cita!

Tātad, es uzdrošinos atkārtot: "Mums paliek ticība, cerība, mīlestība, šās trīs, un lielākā no tām ir mīlestība."

Mums paliek ticība pašiem sev un savas tautas garīgiem spēkiem, kas jau no aizlaikiem mūsu tautu saglabājuši un ļāvuši tai pārdzīvot. Daudzi Latvijā sūdzas - mums nav vairs garīgo vērtību, mēs vairs nezinām, kur tās meklēt. Tas vienkārši nav tiesa. Vērtības ir - no A līdz Z - un tās ir mūsu pašu mēlē izteiktas caur daudzām mutēm, no Ausekļa līdz Ziedonim, no Aspazijas līdz Zālītei, no Alunāna līdz Zivertam, nemaz jau nerunājot par daudziem, pasakām, paražām un visu citu, kas tur pa vidu. Garīgās vērtības turpat vien ir, kur tās vienmēr ir bijušas. Varbūt, ka ir

aizmiršies, kā pacelt roku, lai tās saņemtu? Tad tas būs no jauna jāiemācās. Lācim var iemācīt dancot. Vai tad cilvēkam nevarēs iemācīt savas tautas jau sen attīstītās vērtības?

Tad - gluži kā tais vecos, **slīktos** nebrīvības laikos, pats svarīgākais kā tautai mums ir nezaudēt cerību. Mums atliek cerība, ka būs labāk tad, ja mēs paši turpināsim censties un ka Dievs jo vairāk mums palīdzēs, jo vairāk paši savā labā darīsim. Tauta daudz ko var pārdzīvot un ir daudz ko jau pārdzīvojuši. Tikai cerības zaudējumu tā pārdzīvot nevarēs. Es nesaku, ka ir viegli saglabāt cerību grūtos laikos. Viegli vai nē - tas ir nepieciešami. Tad, kad nasta paliek par grūtu, varam sevi mierināt ar seno Zālamana gudrību: "Ari šis ar laiku pāries."

Un beidzot - mums paliek mīlestība - ne tikai pati lielākā no trim teoloģiskajiem tikumiem, bet pati lielākā no garīgām vērtībām vispār. Mīlestība - tā ir spēja pieņemt sevi ar visiem saviem vājumiem un savām nepilnībām, un spēja identificēties ar savu līdzcilvēku, ar visām viņa vajībām un nepilnībām. Mīlestība - tas ir tas spēks, kas savieno **Es** un **Tu**, lai radītu **Mēs**, lai radītu ģimeni, saimi, kopienu, tautu.

Mīlestībā mēs piedzimstam saviem vecākiem un savai tautai. Mīlestībā mēs izaugam sev un savai tautai. Es, tu, mēs visi, mēs augam un veidojamies kopā. Tauta mūs veido, un mēs veidojam tautu. Tādi nu mēs esam, bet tur daudz ko mēs vēl varam darīt. Tādi nu mēs esam, bet tur vēl **visu**, ar Dieva palīgu, mēs varam darīt. □

XX

## NEIZBĒGAMĀ PAGĀTNE

Cilvēku sabiedrība tās dažādajās formās ir veidojusies vēstures gaitā. Šo elementāro faktu drūmajos kalpības un mankurtizācijas gados saviem tautiešiem atgādināja Ojārs Vācietis:

Jo zini,  
kā esi caur gadsimtiem nāks,  
nevis vakardienai  
no ratu pakajas izkritis.

Vēsturei nu reiz ir liels īpatsvars, neatkarīgi no tā, vai kāds to apzinās vai noliedz. No savas pagātnes neviena sabiedrība un tās atsevišķie locekļi **nevar izbēgt**. Tāpēc gaužām muļķīgi ir dažkārt dzirdētie mudinājumi "pavilkt svitru zem bijušā" un iet tālāk. Nekur tālu jau netiks.

Tikpat nesekmīgi ar laiku ir beigušies dažādie mēģinājumi viltot pagātni, ar ko cilvēki ir nodarbojušies jau kopš vissenākiem laikiem Sevišķi censīgi un vērienīgi šai ziņā ir bijuši varmācīga rakstura režīmi. Nav arī taupīts darba spēks un līdzekļi, lai **noklusētu** nepatikamas un aktuālajām vajadzībām kaitīgas lietas. Vēl svaigā atmiņā mums ir padkrievisko okupantu pūles "nodot aizmirstībai" un "iesviest vēstures mēslainē" latviešu kultūras un vēstures mantojumu. Tas, protams, nodarīja lielu postu mūsu tautai, taču pats "lielais mērķis" netika sasniegts. Arī krievu tautas dzīdomātājs Kozma Prutkovs ir atzinis, ka "**nevar izbēgt no neizbēgamā**".

Tāpēc saprātīga sabiedrība nepūlas izbēgt no savas pagātnes, bet gan to **noskaidrot un izvērtēt bez ienaida un bailēm**. Atjaunotajā Latvijā šāda racionāla un nepieciešama rīcība līdz šim, diemžēl, ir bloķēta un kavēta ar visiem iespējamiem līdzekļiem. Ir demagoģiski apgalvots, ka tad sāksoties "raganu medības" un tiks bīstami saindētas cilvēku attiecības. Bet sabiedriskās attiecības saindē, baumas un aizdomas rada tieši atklātuma trūkums un aizkavētā norēķināšanās ar pagātni.

Mēs visi zinām, cik briesmīgi cietusi, pazemota un deldēta ir mūsu tauta kriminālās un patvarīgās padvaras gados. Man nav gadījies satikt tautiešus, kas gribētu atriebties un pazemot cilvēkus, kuŗi bija ievilkti sadarbībā ar okupantu varas orgāniem. Runa nav par atriebību jeb aplam daudzīnātajām "raganu medībām", bet gan par iespēju sabiedrībai **morāliiski attīrīties** no kalpības gadu sārņiem, lai cilvēkus turpmāk nevarētu ne šantāžēt, ne arī izmantot pretvalstiskiem nolūkiem.

Tūlīt pēc 1991. g. neveiksmīgā augusta puča publicēju rakstu "**Par augusta dienām**" ( Skat. apcerējumu krājumu "Izvērtēšanai", 1993 ), kuŗā ierosināju nekavēties ar šī neizbēgamā jautājuma nokārtošanu un izveidot "Uzticības ( izmeklēšanas ) komisiiju", lai cilvēki tur varētu dot liecības par savu sadarbību ar

okupantu orgāniem, kas palīdzētu saārdīt VDK noausto izspiedzes un uztraudzības tiklu un ļautu atveseļoties sabiedrībai. Toreizējā AP šādus priekšlikumus noraidīja.

Kad sabiedrību satrauca Saeimas "picīšu" lieta, es 1994. g. jūnijā atkārtotju savu ierosinājumu rakstā "No skandāliem varēja izbēgt", bet bez panākumiem. Tagad laikrakstu slejas pilda saasinātas diskusijas, kuŗas izraisījusi Triju Zvaigžņu ordeņa piešķiršana dažām personām, kuŗu vārdi atrodami "čekas maisos". Tamlīdzīgi skandāli, aizdomas un baumas neglābjami turpināsies, ja netiks pārtraukta atklātuma blokāde un kavēta pagātnes lietu saprātīga izvērtēšana.

Var jautāt: kāpēc mūsu atbildīgie politiskie un sabiedriskie darbinieki tik ļoti pūlas "izbēgt no neizbēgamā". Šāda rīcība tikai rada arvien jaunus publiskus skandālus un neļauj normalizēt sabiedrisko klimatu valstī; tā arī dod iespēju mūsu pretiniekiem "cilvēkus ar saistībām" izmantot pretvalstiskos nolūkos. Man šķiet, ka iemesli ir visai banāli, proti, politiska izredzība un pilsoniskās drosmes trūkums. Atsevišķos gadījumos iemesls var būt arī agrāk iepotētās bailes un pārliecība, ka "gan jau atgriezīsies bijušie saimnieki".

Par labu noklusēšanas kampaņai ir dzirdēti vēl dažādi aplami argumenti. Tiek sludināts, ka lielos jeb svarīgos kaitniekus ( aģentus ) jau tik un tā nedabūšot rokā, jo viņu lietas glabājot Maskava. Latvijā esot atstāti materiāli tikai par sīkajiem, maznozīmīgajiem aģentiem. Taču bez šo mazo ziņu pienesēju plašā tīkla nekāds izspiedzes, iebiedēšanas un apspiešanas darbs VDK vadītājiem nebūtu bijis iespējams. Šie "mazie" arī zina, kas bija uzdevumu devēji un informācijas saņēmēji. Viņi varētu krietni palīdzēt iedragāt šo izspiedzes tīklu. Tie lielākie un atbildīgākie kaitnieki jau tāpat ir labi zināmi. Ārzemju novērotāji ir izteikuši izbrīnu, ka šīs kategorijas darbinieki atjaunotajā Latvijā brīvi un netraucēti joprojām var "staigāt vienā tīksmē", kā teikts dziesmā par lielo Dzimteni.

Okupācijas gados ir stipri iedragāta tautas pašapziņa un ticība saviem spēkiem. Tas ir radījis sava veida sabiedrisku letarģiju ( "mēs jau paši nevaram..." ), kas tomēr nedrīkst turpināties gadiem ilgi. Ir laiks mācīties pašiem atrisināt savas problēmas, negaidot palīdzību no ārpusē un vismazāk vēl no Maskavas. Ja mūsu sabiedrība beidzot nāks pie pilsoniskas apziņas un sakārtos savas pagātnes lietas, tad bijušie okupanti varēs tupēt uz aizvestajiem čekas maisiem, kuŗu vērtība subversīvam darbam būs kļuvusi visai apšaubāma.

Arī latviešu politiskās trimdas darbinieki un padomju problēmu pētnieki ir ilgu gadu bijuši **konfrontācijā** ar okupantu "ārējās frontes" aģentiem un Rīgas Kultkoma aktivistiem, kas centušies aplūstināt mūsu protesta balsis brīvā pasaulē, sašķelt mūsu sabiedrību un ietekmēt tās darbu okupantiem vēlamā ( padvarai nekaitīgā ) virzienā. Par to savā laikā ir publicēts samērā daudz pētījumu, kā arī satirisku apcerējumu, lai gan šis temats nebūt vēl nav izsmelts. Pret mūsu bijušajiem pretiniekiem mēs nejutām nekādu naidu, jo arī viņi galu galā ir bijuši okupācijas režīmu upuri. Mēs negribam arī viņiem atriebties, bet mēs priecātos, ja šie cilvēki izteiktu zināmu nožēlu par savām agrākajām saistībām un atklāti pastāstītu savu versiju par to, **kā tās lietas toreiz tika darītas**. Tad mēs varētu viņus sirsnīgi apsveikt kā tautiešus, kas nākuši pie apziņas. Bet, kā mēdza aprādīt mans neaizmirstamais matemātikas skolotājs Arturs Nāgels, "nevienu ar varītēm nevar ievest debesu valstībā".

Nobeigumā jāpiemin divi ļoti atšķirīgi raksti, kas parādījās "NC" ( 2. maijā ) nelaimīgajā ordeņu lietā. Akadēmiķis **Jānis Stradiņš** savu sadarbību ar Rīgas Kultkomu izskaidro korrekti niansēti, izdara attiecīgus secinājumus un atbalsta prasību pēc atklātuma. Dzejnieks un vēstnieks **Jānis Peters** nenožēlo savas saistības ar minēto iestādi, bet neticami absurdā veidā pūlas nopelt E. Berklavu, piedzejojams viņam pat okupācijas režīma nodibināšanu Latvijā. Vai Peters tiešām tic, ka 1940. gadā mūsu zemē notika socrevolūcija? Berklavs ir vienīgais augsta ranga politdarbinieks, kas atklāti ir nožēlojis savus jaunības maldus un ilgu gadu centies pretoties okupantu nolūkiem. Viņš ir ieguvis lielu sabiedrisku respektu, bet arī dziļu naidu atklātuma pretinieku aprindās. Bet vai tāpēc J. Peteram vajadzēja pašam sevi tik neprātīgā veidā pazemot? Būtu ļoti nožēlojami, ja viņš to vispār nespētu saprast. Necentisimies sariebt citiem cilvēkiem, bet sakārtosim paši savas lietas. Mēs to spēsim, ja darīsim to ar apdomu un labā nolūkā. □

Uldis Ģermanis

Aldis Bergmanis,  
Totalitārisma seku dokumentēšanas centra  
galvenais speciālists

### LATVIJAS EVANĢĒLISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS ABRENES, POKROVAS (KACĒNU) UN LAURU DRAU- DŽU DARBĪBA 40. GADU BEIGĀS UN 50. GADOS.

KPFSSR 1944. g. 1. oktobrī izdarītā Latvijas aneksija bija latviešu tautai ne tikai teritoriāls zaudējums, bet traģiski izmainīja arī cilvēku dzīvi, kuŗu tēvu mājas atradās anektētajās teritorijās (Diena, 94. g. # 13, 5. lpp.). Pārmaiņas attiecās arī uz anektēto teritoriju - Abrenes, Pokrovas (Kacēnu) un Lauru latviešu draudžu reliģisko darbību. Jāpiezīmē, ka šīs draudzes piederēja pie ev.-lut. konfesijas. Ļoti savdabīga šajā sakarībā ir draudze Laurros, kur jau kopš 19. g. s. bija latviešu kolonija. 20. g. s. 20. - 30. gados tā atradās Igaunijas teritorijā.

Rakstā, galvenokārt, izmantoti Latvijas Valsts archiva (turpmāk - LVA) 1448. fonda dokumenti. Šeit saglabājušies PSRS TKP (vēlāk MP) Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto ziņojumi par Latvijas ev.-lut. Baznīcas sakariem ar šīm draudzēm. Šajos materiālos netieši atspoguļojas arī tā laika varasvīru attieksme pret Latvijas ev.-lut. Baznīcu.

Pirmās ziņas par Latvijas ev.-lut. Baznīcas darbību Abrenes un Pokrovas draudzēs 1945. g. lasāmas reliģisko kultu lietu pilnvarotajam izteiktajos lūgumos sakarā ar šo draudžu apmeklēšanas nepieciešamību. Piem., 1945. g. 3. maijā lūgts atļaut māc. R. Feldmanim no 15. maija līdz 2. jūnijam apkalpot Latgales ev.-lut. draudzes (LVA 1448. f. 1. apr., 48.1., 49. lpp.).

Lai iegūtu legālu statusu, Abrenes ev.-lut. draudzes locekļi divas reizes iesniedza reģistrēšanas dokumentus vietējai izpildkomitejai (turpmāk - IK) /pirmo reizi 1946. g. I pusē, otro reizi - oktobrī/.

Abrenes ev.-lut. draudzē šajā laikā bija 25. locekļi (LVA, 50.1, 18. lpp. Pēc 1938. g. sastādītajām statistikas ziņām par ev.-lut. draudzēm, tur bija 500 dr. loc. Baznīcas kalendārs 1940. - 1939., 119. lpp.). Par vietējo varas iestāžu attieksmi pret Abrenes ev.-lut. draudzi mēs varam spriest pēc PSRS MP un LPSR reliģisko lietu inspektora A. Antonova ziņojuma: "1946. g. dec. pēdējās dienās Pleskavas apgabala, Pitalovas rajona IK darbinieki atņēma sardzei,... atslēgas un izveda no baznīcas 8 solus un 2 lustras (LVA, 1448. f. 1. apr., 50.1, 38. lpp.). Pēc draudzes māc. J. Baumņa ziņām Pitalovas raj. IK priekšsēdētājs izteicies, ka minētās lustras Pleskavas apgabala reliģisko kultu lietu pilnvarotais licis novietot kādā Ostrovas pareizticīgo baznīcā. Vietējā IK lēmumu par ev.-lut. baznīcas slēgšanu un telpu nodošanu kultūras vajadzībām pieņēma 1946. g. 30. dec. (37.1, 13. lpp.).

Pēc draudzes locekļu ziņām, baznīcas solus novietoja turpat vietējā kultūras namā. Minētā baznīcas inventāra piesavināšanās sākās 29. dec. (50.1., 38. lpp.), tātad jau pirms lēmuma apstiprināšanas.

1947. g. janvāra beigās Abrenes ev.-lut. baznīcas mācītājs runāja ar rajona IK priekšsēdētāju par draudzes reģistrāciju. Sarunā priekšsēdētājs izvairījās dot noteiktu atbildi. Viņš teica, ka to izlems Pleskavas apgabala IK (37.1., 13. o. p. lpp.).

Liela nozīme baznīcas likteņos bija Reliģisko kultu lietu Padomes pilnvaroto nostājai. V. Šeškēna nostādni Abrenes ev.-lut. baznīcas pastāvēšanas jautājumā raksturo ziņojums, kuŗš adresēts PSRS Reliģisko kultu lietu padomes priekšsēdētāja vietniekam J. Sadovskim. Attiecībā uz Abrenes ev.-lut. baznīcas slēgšanu V. Šeškēns rakstīja: "Šāda steiga... rada nelabvēlīgu iespaidu uz Latvijas republikas teritoriju" (50.1., 132. lpp. 1947. g. 21. I A. Antonovs, raksturojot Abrenes baznīcas stāvokli, atzīmē, ka tai nepieciešams remonts, lai ieliktu kaŗa laikā izsistos stiklus un saremontētu dažviet ieplaisājušos griestus. Baznīcas stāvokļa vērtējumā viņš norāda, ka baznīcai no iekšienes un ārienes izskats ir labs (38. lpp.). Šo viedokli atbalstīja arī J. Sadovskis. 1947. g. 28. II Pleskavas IK priekšsēdētājam V. Seminam adresētā dokumentā J. Sadovskis uzsvēra, ka nav pamata ev.-lut. baznīcas slēgšanai un lūdza novērst vietējo izpildvaru nelikumīgās darbības, kā arī lūdza IK priekšsēdētāju, lai pieņemto lēmumu izsūta uz padomi (49. lpp.). Pitalovas rajona IK pārstāvji kādu laiku atturējās no lēmuma pieņemšanas par

Abrenes ev.-lut. draudzes slēgšanu. 1947. g. rudenī par vietējo varasvīru veiktajiem pasāku-miem liecina daudzies locekles M. Potapovas vēstījums: "Mācītāja kungs, mēs Jūsīm paziņojam, ka mūsu baznīcā grib bērt graudus..." (159. lpp.).

Ev.-lut. Baznīcas virsvaldes 1947. g. 25. sept. sastādītajā dokumentā tiek paziņots, ka labība baznīcā jau tiek bērtā (157. lpp.). 4. oktobrī Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotajam lūdz, lai baznīca tiktu atdota draudzei un labība no baznīcas izvākta (158. lpp.).

Pleskavas apgabala latviešu ev.-lut. baznīcās bija pakļautas Latvijas ev.-lut. Baznīcas pārvaldei. Bez Abrenes draudzes, apm., 40 km no Pitalovas atradās Kačanovas draudze, kuŗā bija vairāk nekā 300 locekļu (132. lpp.). Vēlāko gadu materiālos lasāms, ka māc. V. Šire 1947. g. 26. 10. par pērminderi Pokrovas ev.-lut. draudzē iesvētīja Jāni Rudzīti (Bērziņu). Vēlāk šo draudzi sāka saukt par Kacēnu ev.-lut. draudzi.

1948. g. Kacēnus apmeklēja māc. L. Taivāns. Tur viņš no 27.-31. janv. vadīja pērminderu kursu, kuŗos mācījās J. Bērziņš (132. lpp. - 1938. g. Pokrovas Kacēnu draudzē bija 1400 loc., Bzn. kal. 1940, 119. lpp.).

Nākamā gada sākumā vērojamas izmaiņas reliģisko kultu lietu pilnvaroto attieksmē pret luterāņu mācītāju braukšanu uz šīm draudzēm. PSRS MP Reliģisko kultu lietu pilnvaroto V. Šeškēnu nomainīja J. Restbergs. No pilvarotā amata V. Šeškēns tika atbrīvots 1948. g. 15. sept. Neapmierinātība izteikta šādi: "Jums pilnīgi nav informācijas par reliģisko organizāciju patieso stāvokli republikā. Jūs uzmanību vairāk veltot augstākajai garīdzniecībai, jautājumus cenšaties kārtot diplomātiskā ceļā, bet atsevišķos gadījumos uz augstāko garīdzniecību vajag iedarboties caur zemākiem slāņiem. Jums ir nepareiza izpratne par Baznīcas lomu Padomju Savienībā un valsts attieksme pret to, lielu vietu Jūsu darbā ieņem dažādas pieņemšanas, kuŗās Jūs atļaujaties pats tikt ielūgts..." (Gintere S., Zālīte I. Ieskats Latvijas evanģeliski luteriskās Baznīcas vēsturē pēc II pasaules kaŗa / Ceļš, 1992., Nr. 1, 99.-100. lpp./)

Atšķirībā no reliģisko kultu lietu pilnvarotā J. Restberga V. Šeškēna attieksme pret Latvijas ev.-lut. Baznīcu bija liberālāka. Jāņem vērā, ka vēl 1947. g. partijas un padomju iestādes atļāva svinēt Ziemassvētkus (37. 1., 7. lpp.), ko vēlāk kategoriski aizliedza.

Lai varētu novērtēt Latvijas ev.-lut. Baznīcas stāvokli, jāņem vērā Staļina nostāja par baznīcas lomu Padomju Savienībā. Kopš 40. gadu vidus Staļina režīms pret baznīcu bija kļuvis iecietīgāks (Īpaši attiecībā uz pareizticīgo baznīcu). Diemžēl 40. gadu beigās stāvoklis mainījās (Krievu dok. krieviski, 227. lpp.) un rezultātā mainījās arī reliģisko kultu lietu pilnvaroto attieksme pret baznīcu. Tas ietekmēja arī Latvijas ev.-lut. Baznīcu. Pasliktinājās to mācītāju darba apstākļi, kas apkalpoja Abrenes, Kacēnu un Lauru draudzes. Šajā laikā nomainījās PSRS MP reliģisko kultu lietu pilnvarotais.

J. Restberga atskaitē par 1949. g. I ceturksni lasāms: "Pagātnē bija gadījumi, kad atsevišķi garīdznieki (mācītāji, ksen-dzi) apkalpoja atsevišķas draudzes, kas atradās pie robežas, bet citu republiku teritorijā (KPFSSR un Lietuva). Mācītājiem dokumentus mēs nenoformējam, un šo draudžu apkalpošana notiek bez mūsu sankcijas. Pašlaik doti norādījumi visām konfesijām, lai šāda darbība tiktu pārtraukta. Nav norādījumu, kā rīkoties tālāk, lūdzu padomei izskaidrot aizskarto jautājumu pēc būtības.

No ev.-lut. draudzēm, ko apkalpo ārpus LPSR robežām, ir Lauru un Pokrovas draudzes, kas atrodas Kačanovas rajonā, un katoļu kopiena Lietuvas PSR Žagarē" (2461., 37. lpp.).

Latvijas mācītāji apkalpoja arī latviešu draudzes, kas atradās citu padomju republiku teritorijā.

Jauno lēmumu ietekmi var vērot 1949. g. 30. maija Latvijas ev.-lut. Baznīcas virsvaldes prezidija sēdē. Tika apskatīta ķeste-ŗa J. Pauliņa darbība. Šis jautājums laiku pa laikam aktualizējās arī nākamajos gados. Sēdē tika paziņots, ka pēc reliģisko kultu lietu pilnvarotā norādījumiem kulta darbinieki nedrīkst braukt uz dievkalpojumiem ārpus republikas robežām. Taču 24. maijā J. Pauliņš ieradies Maskavā Reliģisko kultu lietu padomē, lai personīgi kārtotu savas draudzes darišanas. Tika nolemts uzai-cināt J. Pauliņu uz Baznīcas virsvaldes sēdi, lai viņš sniegtu paskaidrojumus. Lietas tālāko norisi var vērot 1949. g. 6. jūl. Baznīcas virsvaldes plenārsēdē, kuŗā prezidijs nolēma:

"1. Atprasīt J. Pauliņam viņam kādreiz izdoto dienesta izziņu ( izziņas derīgums 1949. g. 31. marts ).

2. Izteikt rājienu J. Pauliņam par patvaļīgu braucienu uz Maskavu uz Reliģisko kultu lietu padomi bez Baznīcas Virsvaldes un Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotā ziņas.

3. Uz 1 mēnesi, t. i., līdz š. g. 10. jūlijam atstādināt psalmotāju J. Pauliņu no garīgā darba pildīšanas ev.-lut. draudzēs.

Neraugoties uz pieņemto lēmumu, kas paziņots J. Pauliņam personīgi, pēdējais līdz šim laikam neesot uzskatījis par vajadzīgu nodot Baznīcas virsvaldes rīcībā dienesta izziņu, kā arī nav pārtraucis aizliegto darbību draudzēs, par ko liecina Baznīcas virsvaldes rīcībā esošais Luru draudzes vadības š. g. 28. jūlija ziņojums, ka psalmotājs J. Pauliņš š. g. 19. jūnijā ieradies Luru draudzē noturēt kapu svētkus. Bez tam J. Pauliņš organizējis Luru draudzes locekļu sapulci, nerespektējot draudzes padomi, un rakstījis atsevišķiem darbiniekiem draudu vēstules."(39.1., 30. lpp. - 1949. g. 18. aprīlī Luru ev.-lut. draudzes priekšnieks B. Kols izsūtīja vēstuli māc. V. Šīrem. B. Kols izsakās par nepieciešamību aizņemt baznīcas logus un durvis, lai baznīca netiktu apgānīta. Ap baznīcu bija gruveši, iznīcināti apkārt esošie koki. Turpat 20.1., 58. lpp.).

Tādēļ Baznīcas virsvalde nolēma:

1. Svītrot psalmotāju J. Pauliņu no ev.-lut. garīgo darbinieku skaita, atņemot viņam evaņģelista psalmotāja amata pakāpi, un lūgt Reliģisko kultu lietu padomes pilnvaroto atprasīt viņam izsniegto reģistrācijas dokumentu.

2. Šo lēmumus paziņot Latgales baznīcas iecirkņa prāvestam un tām draudžu padomēm, kuŗas J. Pauliņš savā laikā apkalpojis" ( 39.-40. lpp.).

Drīz pēc šo lēmumu pieņemšanas 1949. g. jūlijā, Rīgā, viesojās Reliģisko kultu lietu padomes priekšsēdētājs J. Sadovskis. Archibīskapam G. Tūram bija ar viņu saruna LPSR Reliģisko kultu lietu pilnvarotā klātbūtnē. Tika pārrunāti vairāki jautājumi, piem., trīs ev.-lut. draudžu stāvokļa nokārtošana Pleskavas apgabalā, kuŗas garīgā ziņā pakļautas LPSR ev.-lut. Baznīcas galvai (48.-9. lpp.).

To var uzskatīt par mēģinājumu saglabāt šo draudžu statusu. Par Luru ev.-lut. draudzes darbības turpināšanos liecina fakts, ka 1949. g. 18. septembrī draudzes priekšnieks B. Kools uzaicinājis pērminderi J. Bērziņu vadīt dievkalpojumus arī Luru ev.-lut. draudzē (59.1., 4. lpp.).

Apskatot Abrenes, Kacēnu un Luru draudžu dzīvi, jāpiezīmē, ka Pleskavas apgabalā 1950. g. notika izsūtīšana ( Pēc LVA materiāla var spriest, ka izsūtīšana notikusi 1950. g. maijā. - LVA SPDN 101. f., 13. apr., 17.1., 171. lpp.) saskaņā ar PSRS MP 1949. g. 29. dec. lēmumu "Par kulaku, bandītu, nacionālistu un represēto bandītu ģimeņu izsūtīšanu" ( V. Zemkova rakstā ir uzsvērts, ka no Latvijas un Igaunijas atdalītajām teritorijām lielākoties izsūtīja latviešus un igauņus, kopskaitā 1415 cilvēkus. 1953. g. 1. janv. uzskaitē bija 1356 specpārvietotie no Pleskavas kontingenta, no kuŗiem 954 atradās darba labošanas nometnēs leM speciālās celtnēs, 393 - Krasnojarskas novadā un 9 cilvēki - Kemerovas apgabalā. ) Trūkst informācijas, cik lielā mērā no šīm represijām cieta tieši šo draudžu locekļi.

Par Abrenes ev.-lut. draudzes pastāvēšanu pēc represijām pret šo rajonu iedzīvotājiem var lasīt J. Restberga 1950. g. 2. jūn. ziņojumā. Tas adresēts Pitalovas rajona tautas deputātu padomes IK priekšsēdētājam. Priekšsēdētājs lūdza, lai māc. L. Taivānam aizliegtu apkalpot šo draudzi. Pieminēts arī J. Pauliņš, kuŗam lūdza atņemt veco izziņu (LVA, 1448. f., 1. apr., 21.1., 98. lpp.).

Abrenes draudzē izveidojās neskaidra situācija - kāds draudzes loceklis savā vēstulē Reliģisko kultu lietu kultu pilnvarotajam interesējas par L. Taivāna vai J. Pauliņa kompetenci dievkalpojumu vadīšanā. J. Pauliņš vēstulē minēts kā draudzes ievēlēts mācītājs. Viņš izteicis, ka darbojas saskaņā ar Pleskavas apgabala vadības atļauju. Vēstules beigās lūgts paziņot: "Vai L. Taivānam ir uz darbu mūsu draudzē pilnvaras."

Vēstule Rīgā tiek saņemta 1950. g. 9. jūn. ( 102. lpp.). Taču tā nav vienīgā informācija par ev.-lut. Baznīcas mācītāju darbību šajās draudzēs. 2. jūlijā L. Taivāns ieradies Luru ev.-lut. draudzē. Šajā sakarībā Reliģisko kultu lietu padomes priekšsēdētājs J. Poļanskis saņēma Luru ev.-lut. draudzes priekšsēdētāja iesniegumu, kuŗā teikts, ka "L. Taivāns savācis ticīgos" un "panācis, lai viņu atzīst par draudzes mācītāju." J. Poļanskis lūdza J.

Restbergam: "Paziņojiet padomei, vai jums bija kaut kas zināms par šo jautājumu un vai māc. L. Taivāns ir griezieš ar lūgumu, lai apkalpotu norādīto reliģisko kopienu.

Noskaidrot, vai archibīskaps G. Tūrs piedalījies L. Taivāna nosūtīšanas lietā, un, ja pēdējais apstiprināsies, tad norādiet archibīskapam G. Tūram ( personīgā sarunā), ka tā viņam nevajag darīt, jo Pleskavas apgabala reliģiskās kopienas neietilpst viņa jurisdikcijā." ( 2.1., 41. lpp.).

J. Restbergs noliedza ziņas par L. Taivāna došanos uz Luru draudzi, vai kādu citu reliģisko kopienu ārpus LPSR robežām ( 21.1., 140. lpp.).

1951. g. 12. jūnijā Kacēnu un Luru ev.-lut. draudzēs par ķesteri tika iecelts Jānis Bērziņš. Vēlāk viņš līdztekus darbam kolchozā ar ev.-lut. Baznīcas virsvaldes atļauju studēja neklātie-nē teoloģiju. Šāda informācija sniegta J. Bērziņa 1955. g. 20. janvārī rakstītajā autobiogrāfijā ( 59.1., 4. lpp.).

Šī paša gada 18. jūlijā Balvu rajona strādnieku deputātu padomes IK priekšsēdētāja vietnieks Ņikitins un sekretārs Sergejevs lūdza J. Restbergu izsaukt ķesteri J. Pauliņu un atņemt viņam reģistrācijas karti ( J. Pauliņš paziņoja, ka apkalpo šādas draudzes: Luru un Kacēnu Pleskavas apgabalā, Liepnas, Galēnu, Viļakas un Rēzeknes draudzi. - 60.1., 24. lpp.). J. Pauliņam IK prasīts uzrādīt reģistrācijas karti. Viņš paskaidroja, ka reģistrācijas izziņa atrodas Pleskavas apgabalā IK ( 24. lpp.).

1957. g. 24. sept. reliģisko kultu lietu pilnvarotais par Pleskavas apgabalu A. Luzins prasa LPSR reliģisko kultu lietu pilnvarotajam, vai J. Pauliņam var atļaut noturēt dievkalpojumus ( 63.1., 83. lpp.).

Rodas jautājums, kāds iemesls bija šādas kandidatūras izvirzīšanai. Iespējams, ka atbildi var sniegt dokumenti, kas glabājas KPFSR arhīvos.

Lai arī kādi būtu baznīcas motīvi J. Pauliņa kandidatūras izvirzīšanai, tā nebija pieņemama ne Latvijas ev.-lut. Baznīcai, ne reliģisko kultu lietu pilnvarotajam J. Restbergam. 1957. g. 28. sept. J. Restbergs rakstīja: "Kas attiecas uz J. Pauliņu, tad paziņojumu, ka viņš ir žuliks un staigulis, kas atbrīvots no baznīcas vadības puses no garīgā darba, nav atgriezies mums izziņu, kas viņam agrāk izdota. Uzskatu, ka šo gaŗāmgājēju nekādā ziņā nedrīkst pielaist pie ticīgo apkalpošanas. Ja viņa rokās ir mūsu agrāk izdotie dokumenti, tad lūdzu tos atņemt un izsūtīt mums." (85. lpp.).

Attieksmi pret luterāņiem raksturo fakts, ka Pleskavas apgabalā 1957. g. bija pierēģistrēta tikai viena luterāņu draudze Pečoras pilsētā, kur dievkalpojumi notika igauņu valodā. Luterāņiem - latviešiem, kas dzīvoja Pitalovas un Kačanovas rajonos, garīgo aprūpi bez vietējo padomju atļaujas veica dažādi kultu kalpotāji, kas atbrauca no LPSR ( 83. lpp.).

Šajā laikā arī citos KPFSR rajonos luterāņu draudžu reģistrēšana bija apgrūtināta. Piem., 50. gadu beigās somi no Sankt-Pēterburgas, Gatčinas un Puškinas savāca parakstus paziņojumam par baznīcas atvēršanu, bet varas iestāžu atbilde bija negatīva ( Krievu dokuments).

Lai apkalpotu latviešu ev.-lut. draudzes Pitalovas un Kačanovas rajonos, archibīskaps G. Tūrs iesvētīja ķesteri J. Bērziņu, kas dzīvoja Kačanovas rajonā. Viņam gan tika aizliegts apkalpot ticīgos. A. Luzins uzskatīja, ka ticīgo apkalpošanu vietās, kur nav darbojušās baznīcas, veic kulta kalpotāji no tuvākajām draudzēm. Viņš tādēļ lūdza paziņot Kačanovas rajonam tuvāko draudžu mācītāju uzvārdus ( LVA, 1448. f., 1. apr. 63.1., 83. lpp.).

J. Restbergs šo dokumentu saņēma 27. septembrī. Nākamajā dienā viņš savā atbildē rakstīja: "...uzskatu par nelietderīgu, lai LPSR robežās pierēģistrētie [ mācītāji ] brauktu aiz savu draudžu robežām un apkalpotu ticīgos, kas atradās Pleskavas apgabala teritorijā. Man zināms, ka dažiem mācītājiem no Latvijas teritorijas ir tendence organizēt ticīgos nelegālās sanāksmēs Kačanovā u. c. punktos. Lūdzu jūs, b. Luzin, paziņot man, ja jums kļūst zināmi fakti, ka mūsu mācītāji organizē dievkalpojumus Pleskavas apgabalā, lai varētu viņus sodīt." ( 85. lpp.).

Tomēr, neraugoties uz aizliegumiem, Latvijas ev.-lut. Baznīca turpināja darbību šajās draudzēs.

No Pleskavas apgabala Reliģisko kultu lietu pilnvarotā ziņojuma 1959. g. uzzinām, ka jūlijā ķesteris J. Bērziņš kopā ar Alūksnes mācītāju J. Kovalu Luru ciema kapsētā organizējis dievkalpojumu, uz kuŗu sapulcējās ap 900 cilvēku ( 258.1., 138-9.

lpp.). Skaidrs, ka šī dievkalpojuma rikošana izraisīja negatīvu reakciju no reliģisko kultu lietu pilnvarotā puses.

J. Restbergs bridināja G. Tūru, lai viņš neapgādātu nepiederības personas ar dokumentiem, kas attiecās uz dokumentu izsniegšanu J. Bērziņam. Mācītājam J. Kovalam atņēma reģistrācijas zīmi uz 2 mēnešiem par reliģisko kultu nolikuma pārkāpšanu (139. lpp.).

Archīva dokumentos nav izdevies atrast dokumentus, kas apliecinātu latviešu draudžu darbību 20. g. s. 60. gados. PSRS 50. gadu beigās un 60. gadu sākumā valsts pārgāja atklātā uzbrukumā baznīcai.

Laikmetu ilustrē fakts, ka no 1959. līdz 1961. gadam 1/3 pareizticīgo kopienu tika slēgtas. 60. gados Baznīca tika uzskatīta kā reakcionāra un sociālismam ideoloģiski nepieņemama. Šādas izmaiņas neapšaubāmi ietekmēja latviešu ev.-lut. draudžu likteņus. Pētniecības darbu traucē informācijas trūkums par šo draudžu locekļu vecumu un latviešu skaitu Kačanovas un Pitalovas rajonos. Tomēr izmantotie archīva materiāli ļauj izdarīt atsevišķus secinājumus par Abrenes, Kacēnu un Lauru draudžu darbību 40. gadu beigās un 50. gados. Šis draudzes pēckara periodā deva iespēju anektēto teritoriju latviešiem pulcēties kopā un runāt dzimtajā valodā.

Vietējās varas iestādes draudzēm atļāva darboties puslegālā stāvoklī. Tika radīti apstākļi, lai tās iznīktu. Viens no šīs politikas mērķiem bija likvidēt latviskumu KPFSR anektētajā teritorijā.

Tomēr, neraugoties uz šķēršļiem, ko lika vietējās varas iestādes, latviešu ev.-lut. draudzes darbojās līdz pat 50. g. beigām, tādējādi parādot draudžu saistību ar protestantiskās Latvijas iedzīvotāju daļu un ev.-lut. Baznīcu. □

@@@@@@@@@@@@@@@@

Milda Ozola

## 7 MĒNEŠI KURZEMES CIETOKSNĪ

Izvilks no dienas grāmatas

/ Turpinājums /

Rīgā, 1944. g. 6. oktobrī

Šorīt pulksten 9 še pa ceļam vajadzēja piebraukt F., kurš ar vairākām mašīnām ved dažādas T. P. mantas uz Kurzemi izdalīšanai bēgļiem un paņemt līdzī arī mani. Bet pulkstens jau 12 un viņa vēl arvien vēl nav. Ari nezvana. Sākam ar Edgaru nopietni uztraukties. Vēl jo tādē, ka arī te tikko bija divi vācu žandarmi un stingri noteica tūlīt braukt no Rīgas prom. Šis rindas rakstot, piezvana kāda T. P. darbiniece un pasaka, ka F. uz ielas apcietināts un līcis man pateikt, lai mēs braucot, kā varot, tūlīt prom, jo viņš nezina, kas ar viņu notiks. Zvanītāja gan saka, ka T. P. vadība darot visu iespējamo, lai F. atbrīvotu. Bet vai tas izdosies? Mīļais Dieviņ, neatstāj mūs...

Kuldīgā, 1944. g. 8. oktobrī

Vakar vakarā vēlu un lielā tumsā iebraucām Kuldīgā. Pēc mana ieskats mēs no Rīgas izbraucām 5 minūtes pirms 12. Pēc ziņas saņemšanas par F. apcietināšanu bijām bez gala uztraukušies. Jau otrreiz isā laikā izjutu, cik vāja un bezspēcīga esmu, ja nav ar mani cilvēka, uz kuŗu varu paļauties, kuŗam uzticos, kuŗš mani vada. Nolēmām ar Edgaru tā, ka viņš brauks, bet es palikšu, jo ticēju, ka F. atbrīvos. Bet tad gan, kaut kājām, no Rīgas prom. Pievakarē F. agri arī ar visām mašīnām ieradās un tūlīt devāmies no Rīgas laukā. Mašīnas, ar kuŗām braucām kāda latviešu ārsta leitnanta vadībā, piederēja kādai latviešu kara ambulancei. Šoseja bija kā viena kaŗaspēka automašīnu upe. Jūrmalā vairs nebija iespējams nemaz uz priekšu tikt un iebraucām kādas vasarnīcas dārzā, lai pārļautu nakti. Pārgulējām tukšā vasarnīcā uz salmiem un agrā rītā devāmies tālāk, prom no mūsu mīļās Rīgas, kur tagad medī cilvēkus kā citos laikos supus un kaķus.

F. stāsta, ka viņš apcietināts uz Brīvības bulvāra, kad no mājām devies uz T. P. Viņš gan rādījis visādus papīrus, bet tos neviens neskatījies. Ievests apstādījumos, kur bijuši jau priekšā lielāks skaits tādu pat kā viņš. Tad visi ierindā aizvesti uz Pili, kur Pils pagalmā jau bijis pilns ar cilvēkiem un vēl arvien no dažādām lielās pilsētās malām pievesti jauni, tā kā beidzot nevarējis pat pakustēt. Vesti iekšā pat pastnieki ar pasta somām, skurstēslauki ar trepēm utt. Daudzi bijuši tikai kreklos, bez ce-

purēm vai rīta kurpēs, kā nejausi gadījušies uz ielas. Pēc dažām stundām sākušas nākt sievietes meklēt savus vīrus un dēlus. Tās laistas klāt, bet vēlāk jaunākas sievietes vairs nav laistas laukā. Ienākusi arī kāda T. P. darbiniece savu vīru meklēt. Tai viņš lūdzis par visu informēt T. P. vadību. Inženieris Paegle tūlīt personīgi skrējis meklēt cilvēku ķerāju štābu. Bijis pie 4 ģenerāļiem, bet neviens nav varējis pateikt, kas šo negēlīgo darbu izved. Beidzot tomēr Jekelna štābā atzinušies, ka viņi tie vainīgie. Kad Paegle pieprasījis pārtraukt šīs negēlības, neviens viņu nav gribējis uzklaut. Tikai pēc neatlaidīgas uzstāšanās izdevies panākt F. un vēl dažu atbrīvošanu. Kas notiks ar pārējiem? Runā, ka tos tūlīt no Pils vedīsot uz kuģiem un sūtīsot uz Vācijas darbos. Tā daudzu piederīgie pat nedabūs zināt, kur viņu tēvs vai dēls palicis. Ak Dievs, cilvēki kļūst zvēriem līdzīgi!

Brauciens uz Kuldīgu bija garš un grūts. Visi ceļi pilni kaŗaspēka un bēgļu. Visur stāv žandarmu posteņi, nekur neļauj apstāties. Sabojājušās mašīnas vienkārši iegāz grāvi. Kuldīgā apmetamies pils valdes kancelejas telpās uz grīdas. Ziņas dzirdam vienu trakāku par otru. Ļaudis pilnīgā neziņā un panikā. Daudzi grib palikt kur ir, citi vēl gaida brīnumu un grib uzkavēties Latvijā. Liels krievu spiediens Rīgas, Liepājas un Aizputes virzienā. Rīga un Liepāja varot krist kuru katru brīdi... Esmu pilnīgā neziņā, ko darīt, doties uz Liepāju, kur visas manas mantas vai tieši uz Ventspili, kur uz laukiem mana meitenīte ar māti?

Kuldīgā, 1944. gada 9. oktobrī

Nu jau otro dienu esmu Kuldīgā. Neziņa un panika arvien vēl pieaug. Daudzi domā par iespēju izbraukt uz Vāciju. Bēgļus ar zirgiem tagad novirza uz Vāciju pa zemes ceļu. Bet vakarā jau stāstīja, ka zemes ceļš esot nogriezts. Tātad Kurzeme pilnīgi ielenkta. Bet vai tas tiešām tā - nav apstiprinājies. Kaŗaspēks caur Kuldīgu brauc un brauc, taisni brīnums, cik daudz spēkratu ir bijis.

Šodien Kuldīgā iebrauca no Rīgas arī gandrīz visi T. P. galvenās pārvaldes darbinieki. Rīgā vēl palicis vienīgi inženieris S. Paegle, lai līdz pēdējam brīdim turpinātu T. P. darbu. Esmu pilnīgā neziņā, ko man darīt.

Tikko F. man pateica, ka viņš uz Liepāju vēl nebrauks, jo tur brauksot T. P. priekšnieks un tie, kas tūlīt grib laisties uz Vāciju. Viņš brauksot uz Ventspili kārtot T. P. darbu no turienes, ja es vēloties, viņš labprāt man aizbrauksot līdzī uz laukiem pēc meitiņas. Esmu bezgala priecīga par tādu risinājumu. Edgars šodien aizbrauca uz Liepāju ar kādu armijas mašīnu. Sāpīgi dzirdēt, ka par T. P. darba turpināšanu un palīdzību bēgļiem runā vienīgi F. ar Š. Visi pārējie T. P. vadošie darbinieki runā tikai par to, kā ātrāk tikt prom vai nu uz Vāciju, vai kaut kur uz laukiem.

Liepājā, 1945. g. 18. februārī

Un atkal ir svētdiena. Lai arī atkal ir sācies uzbrukums pret Liepāju un Saldu un dun pamale, tomēr mēs esam vēl šeit. Fronte turās un par to mums visiem ir prieks. Šodien mūsu ambulance liku sev iepotēt pret izsituma tīfu, nevar zināt, kādi apstākļi vēl priekšā un vai pašu reiz neēdīs utis. Baida gan, ka potēšana esot saistīta ar grūtībām un temperatūru, bet tas nav nekas. Vēl 2 reizes jāatkārto. Potējas arī citi T. P. darbinieki un ģenerālinspekcijas štāba virsnieki un citi militāristi.

No Ventspils iebraucis Mārtiņš Zalčmanis, devām viņam naktsmājas mūsu slimnīcā. Viņš dažreiz starp miegu un nomodu redzot vizijas un tā esot paredzējis, ka 4. martā būs lieli notikumi, bet viņš gan nezina, kādi. Es gan pareģojumiem vairs neticu, bet varbūt tomēr... Sirds jau pieķēras pie katras pārmaiņas.

Šilde kopā ar R. Plūmi taisās braukt uz Vāciju. Ko gan iesāks viņa sieviņa ar 4 maziem bērniņiem, no kuŗiem vecākam ir 6 gadi, jaunākam 2 mēneši un tas pie tam slimo ar bērnu trieku? Pēc vērojumiem uz kartes tur jau pavisam tuvu ir boļševiki (Reichenberga). Boļševiku uzvaras gājiens vēl nav apstādīnāts, lai gan dažās vietās ir uztverts. Breslava ielenkta jau ilgi. Berlīne nav tālu, 60-70 km. Kas to būtu domājis, ka pienāks šāds stāvoklis, un mēs vēl sēdēsīm Liepājā. Brīžiem, kad padomā, ir baigi, bet ticība mani neatstāj. Kurzemīte, Dievzemīte - lai Dievs tevi sargā.

Šorīt pulkvedis L. stāstīja, ka latviešu nacionālās padomes sēde Drēzdenē, sakarā ar bombardēšanu nemaz vēl neesot sanākusi, bet tikai 20. februārī sanāksot Berlīnē. Kur radās tā pārāgrā telegramma "Tēvija" redakcija? Tas ar to valdību tiešām, kā

viens pagājušā viesu vakarā pie manis izteicās, kā ar maizi - rūgst, rūgst un nevar vien izrūgt. Nezin, vai kas iznāks.

Liepājā gandrīz vai katru dienu ēdam pankūkas, lielāko daļu pat ritā un vakarā. Ja ne vairāk. Draugs sev pats uzcep vienu pannu. Milti mums ir un cepam ar nenosakāma lopa taukiem, kuņus mums dod sviesta vietā un eļļu. Ar eļļu ir ļoti garšīgas, lai gan agrāk to pat iedomāties nevarēju. Ja pēc kara varēs dabūt eļļu, cepšu tajā. Darbā ēdam no ģenerālinsp. virtuves, kuņai nododam papildu kartītes devas. Zupas var paēst, cik gribas, nu tās ir labas. Cita nekā gan nav. Tomēr liekas, ka ar ēšanu vēl ir pavisam labi, kaut gan dažreiz gribas arī sviestu vai cūkas gaļu.

Liepājā, 1945. gada 20. februārī

Šodien varbūt ir tāda mazliet vēsturiska diena, vismaz tā tiek runāts, ka šodien Berlīnē ir tā nacionālās padomes sēde. Var jau būt, ka izjuka atkal. Šodienas "Tēvija" rakstīts, ka Savienoto valstu ārlietu ministrija oficiāli paziņo, ka tā vairs neuzskata trīs Baltijas valstis par patstāvīgām. Īsa un lakoniska ziņa no Stokholmas. A. Kroders tomēr domā, ka tā nebūs, tas būs kāds izvilkums no kaut kā garāka ar komentāriem. Un, galu galā, ja arī tā ir, vai tad mēs savu valsti neizkašosim ar ticību un pašu asinīm? Paši vispirms, un tikai tad citi mūs ievēros. Kungi prāto, kur novietosies jaunā valdība - Liepājā, Kuldīgā, Talsos vai citur.

Te jau allaž sanāk visi redzamākie iestāžu vadītāji, publicisti u. c., kas uzturas vai iebrauc Liepājā. No ielas var labi redzēt, kas sēž Kūrmājas prospektā 16 apakšas stāva balkonveidīgajā izbūvē ar lieliem logiem uz ielu. Daudzi ik ritus nāk gar logiem un skatās, vai te vēl uzturas T. P. vadība, un tad apmierināti aiziet mājās. Tā šodien novēroju publicistu E. Blanku, tas pie sētas novēro logus, iekšā neiet, tad atkal aiziet. Viņš jau sen lūdza, lai viņu nogādā uz Vāciju, bet arvien vēl ir tepat.

Katru dienu te aprunāties ierodas Kroders, inženieris Leimanis, arodbiedrību pārstāvis Stepe, mācītājs Korps, nāk arī pulkvedis Lasmanis, kas mums visu to ievērojamāko paziņo.

Biju aizgājusi uz spekulantu tirgu, jo vēl arvien man trūkst matu ķemme. To arī nedabūju, vakar gan esot bijušas RM 80 gabalā. Nopirku saviem kungiem paku sērkočiņu par RM 65, tāpat kastīte maksā RM 6,50. Kaut kas nedzirdēts. Visi brīnās. "Teika" maksā RM 120 paciņā. Naudai vairs nav vērtības. Bet ja cilvēkam kaut ko sev vajag - jāpērk vien ir.

Nu, mums ir atkal jaunas darba zīmes - šoreiz baltas ar sarkaniem burtiem, pagājušās bija zaļas ar sarkaniem burtiem. No ierakuma darbiem atbrīvoja visus T. P. galvenās pārvaldes darbiniekus. No mums vēl nav neviens nevienu reizi racis, no Liepājas apriņķa gan. □

T. P. - Tautas Palīdzība

F. - Tautas Palīdzības priekšnieks Kurzernē, vairāku grāmatu autors.

Plkv. L. - plkv. Lasmanis.

\*\*\*\*\*

## SIEVIETE MĀNTICĪBAS SPANGĀS

Auklē mani, māmuliņe,

Vieglajām rociņām.

Tad es tevi aptecēšu

Vieglajām kājiņām.

Tautas dziesma

1926. g. 15. maijā mēs, deviņi puikas un trīs meitenes, beidzām pamatskolu un no pagasta valdes katrs saņēmām balvu - grāmatu ar pievienotu veltījuma lapiņu, kurā bija rakstīts: "Neretas Pēteris-Pāvils pamatskolas absolventam /tādam un tādam/ pagasta sabiedrība novēl tautas druviņā zelta graudus sēt." Paraksti: Pagasta valdes priekšsēdētājs J. Salenieks; Darbvedis P. Lodziņš. Grāmatu sadale, kādu kuņam dot, bija uzticēta skolotājai A. Valdbergai, kas man piešķīra Dmitrija Merežkovska "Leonardo da Vinči", biezu grāmatu, Linarda Laicēna latviskotu un "Leta" izdotu.

Laicēns bija talantīgs dzejnieks un prozists, dzimis 1883. g. Saslimis ar sociālisma kaiti, viņš nosmādēja latvisko apziņu un 1930-tos gados uzsāka dzīvi Maskavā, kur drīzi vien, 1938. g. 14. decembrī, saņēma agru Ziemeļvētku dāvanu - lodi pakausi. Par vēlu viņš atskārta, vai varbūt nemaz neatskārta, ka bija tulkojis krievu emigranta darbu, kas nemaz nesaskanēja ar Kremļa ideām. Pēc oktobra revolūcijas Merežkovskis bija atstājis

Krieviju un dzīvoja Parīzē, kur 1921. g. sarakstīja "Leonardo da Vinči".

Merežkovska darbu Laicēns latviskojis iejūtīgi, lietodams bagātīgus izteiksmes līdzekļus. Piemēram, nodaļu, kas vācu izdevumā nosaukta "Die weisse Teufelin", viņš latviskojis "Baltā vellata". Tādu vārdu nekur un nekad citur neesmu redzējis vai dzirdējis; parasti piemin "velnaukas", bet vellata ir labs vārds un man patīk.

Grāmatu lasīju un pārlasīju vairāki lāgi. Merežkovskis ir dižs rakstnieks un bija labi izstudējis cita diža daiļradītāja dzīvi un likteni. Leonardo bija divi mācekļi - Džovanni Beltrafio un Zoroastro da Peretola. Kādā traģiskā dienā meistars stāvēja starp abiem. Beltrafio bija pakāries. Zoroastro sēdēja zemē, rušināja grūzus un vienā laidā dudināja:

Dzērvēs rindā, ērgļi augšup.

Prom no zemes, prom pie saules!

Prom pie saules, saules gaismā!

Dzērvēs rindā, ērgļi augšup.

Viņš bija mēģinājis celties augšup ar meistara konstruētiem spārniem, jo Leonardo nodarbināja problēma, kā cilvēks varētu lidot. Bet spārni Zoroastro nenesa, viņš nokrita zemē, sasitās un aiz neizsakāmas vilšanās zaudēja prātu. Turpretim Beltrafio savā dienu grāmatā atzinās, ka nespējot savu meistarību saprast, vai viņš ir Kristus vai Antikrists. Tā Leonardo, klusēdams un varbūt sevi vainodams, stāvēja starp vienu pašnāvībā mirušu un otru prātu zaudējušu mācekli.

Četrus gadus, laiku pa laikam, Leonardo gleznoja Monu Lizu Džokonu, Zanobi del Džokondo sievu. Šī glezna, laikam, ir visslavenākā pasaulē - kuņš gan nav dzirdējis par Monu Lizu! Toreiz arī Latvijā dzirdēja skaņu platē ieskaņotu populāru vācu dziesmiņu "Warum lächelst du, Mona Lisa?" - "Kam smaidi tu, Mona Lisa?" Gribot vai negribot, tišām vai netišām ar šo Leonardo uzcēlis visdižāko pieminekli sievietei, kuņas dzīvi un dzīvību arvienu vairāk sāka apdraudēt viduslaiku mānticība, Romas baznīcas veicināta.

Sievu sišana kristīgajā ētikā bija laba vīra tiesība, gandrīz vai pienākums, un kā "conjugal violence" nav mitējies vēl šodien pat modernajā Amerikā. Itālietis Svētais Bernardino /ap 1380-1444/ gan vīriem ieteic ieturēt mēru: "Un es jums, vīri, saku, nekad nesietiet sievas, kad viņas ir grūtas ar bērnu, jo tas jums var sagādāt lielu postu. Es nesaku, ka jums nekad nevajaga viņas sist, bet izvēlieties piemērotu laiku... Es pazīstu vīrus, kas maigāk apietas ar vīstu, kuņa viņam ikdienas nodēj swaigu olu, nekā ar savu paša sievu. Šād tad vista var sadauzīt šķīvi vai krūzi, par to vīrs viņu nesītīs, bidamies zaudēt augli, kas viņā iekšā. Cik gan traki ir tādi vīri, kas no sievas nespēj dzirdēt asāku vārdu, kad arī viņas sevi nes augli! Ja viņa izsaka tikai vienu vārdu vairāk, nekā viņš domā ir diezgan, viņš paķer nūju un sāk viņu pārmācīt; bet vīstu, kas kladzina apkārt visu dienu bez apstājas, jūs paciešat tās vienas olas labad."

Krieviem ir pazīstams apgalvojums, ka vīrs, kas savu sievu nesit, viņu nemīl. Kanadas premjērministrs reiz bija "iekaustījis" savu sievu Margaretu, kas staigāja ar zilumu zem acs.

Nelaimīgajā sievietes stāvoklī vainojama Ieva, kas Ēdenas dārzā pāvedināja Ādamu nogaršot aizliegto augli. Ievu savukārt pāvedināja Velns, pārvērties čuskā. Kopš tā liktenīgās dienas Velns pastāvīgi lumstās ap sievieti, un acis jātur vaļā vīram, bet it sevišķi baznīcai, lai nepastāvīgo radījumu noturētu uz pareizā ceļa.

Paklausot Bībeles pavēlei "Burvi neatstāj dzīvu" /2. Mozus 22:17/, par burvēm un raganām atzītas sievietes bija dedzinātas jau vairākus gadsimtus, bet nebija istas rokas grāmatas, kā tādas atrast, pratināt, kādus noziegumus piedēvēt un kā viņas sodīt. Neapmierināts ar vājiem panākumiem raganu medišanā visā Eiropā, bet it sevišķi dažos Vācijas apgabalos, pāvests Inocents VIII izlaida īpašu bullu, pilnvarodams divus dominikāņus /domini canus - tā kunga suns/ Jākobu Šprengeru un Heinrihu Krāmeru, kas savu vārdu latinizēja kā "Institoris", pārstāigāt raganu medišanā nolaidīgos apgabalus, atrast, izmeklēt un nesaudzīgi sodīt vainīgās. Abi legāti jau bija inkvizīcijas tiesu iztaujātāji un zināja, kas darāms; bet daudziem citiem kollēgām trūka ista padoma, un tālab abi augsti mācītie kristīgie teologi sacerēja un 1486. g. Ķelnē izdeva rokas grāmatu latīņu valodā ar nosaukumu "Malleus maleficarum". Pirmo reizi vācu valodā šī grāmata izdota 1923. g. Leipcīgā ar nosaukumu "Der Hexen-

hammer", "Raganu veseris", un šo eksemplāru man izdevās nesen iemānīt pret citām vērtībām. Es labprāt šīs grāmatas apakštitulā liktu vārdus "Kad ticība pārvērsās nāvīgā mānticībā" un bez vilcināšanās gribu apgalvot, ka tā neapšaubāmi ir visnekrietnākais iespieddarbs cilvēces vēsturē.

Es neiešu lasītāju apgrūtināt ar visu nekrietnību uzskaiti, kuŗas šai grāmatā atrodamas, bet aprobežošos ar vietām, kas raksturo, ko abi mācītie teologi saka par sievieti.

Vairāk sieviešu nekā vīriešu kalpojot Velnam, jo pēc dabas tās esot ļaunākas nekā vīrieši. Ar savu samaitātību viņas līdzinoties Ievai. Jau no radīšanas prāta un morālā satura ziņā, tāpat fiziski viņas esot vājākas nekā vīrieši. Sievietes esot pieejamas dziļākām kaislībām un negrozotām iegribām, viņas mīlot mānīties. Negribēdamas atzīt savus trūkumus un nespēdamas apmierināt savas šaudīgās iegribas, viņas pēc palīdzības allažīgi griežoties pie Sātana, lai tas viņām piešķir spēku atriebties citām sievietēm, kas ir labākā stāvoklī. Īsti apmierinātas sievietes neesot nekad, bieži padodoties dusmām, skaudībai un mantkārei; viņas nekautrējoties dzīties pēc velnišķiem spēkiem, lai aprāptu citus cilvēkus, tos pamudinātu uz jaunu, tā iznīcinot viņu dvēseli, miesu un mantību.

Tā sievietes dabu aprakstījuši vispārīgos vilcienos, abi cieņijamie autori dažus punktus iztirzā sīkāk. Nespēdamas saprast "garīgās lietas" un prāta ziņā būdamas līdzīgas bērniem, sievietes daudz vieglāk nekā vīrieši novērsoties no ticības un sākot burties. Bet abus autorus sevišķi interesē sievietes seksuālā dzīve. Visa viņu buršanās nākot no viņu miesas kārības, kas sievietē neesot apmierināma. Lai to kaut cik remdinātu, viņa ejot pat kopā ar Velnu. Tādas kopības rezultāts esot laulības pārkāpšana. Arī ar vīru kopā esot, sieviete viņu pavedinot uz nepieļaujamu kaisli, kas izsūcot vīrieša radīšanas spēku un galu galā viņu padarot par kustoni. Ja kāds vīrs nav spējīgs piepildīt laulības pienākumus, radīt pēcnācējus, tad cēlonis varot būt tikai sievas burvestības. Lai sievai nebūtu bērnu, Velns viņu piedabūjot lietot dažādas zālītes, vīram par to nemaz nezinot. Ja par spīti zālītēm bērns tomēr piedzimst, tad burve sieva to vai nu vienkārši aprij, vai nosit, vai atdod Velnam. Jebšu visas sievas esot spējīgas iznīcināt pēcnācējus, tomēr visvairāk aizdomās turamas esot vecmātes, bērnu saņēmējas, kas ļaunprātības ziņā tālu pārspējot citas sievietes. Neviens cilvēks katoļu ticībai nenodarot lielāku ļaunumu par vecmātēm. Tāpat īpaši uzmanāmas esot gados vecākas sievietes un atraitnes, jo tādām jauni vīrieši vairs neveltījot uzmanību, un tad viņas neglābjami kļūstot Velna apkampienos.

Šprengers un Krāmers-Institoris brīdina virus uzmanīties no sievu netikumīgajiem centieniem dancot vīram uz galvas. Viņas cenšoties valdīt pār vīriem, un ja šie neiešot pie priestera pēc padoma, sieva varot kļūt par burvi. Nekad nepadoties esot sievietes dabā, un, ja viņa nevarot būt noteicēja, viņa kļūstot atriebīga. Beigās autori piemetina, ka visas izbijušās pasaules ķēniņvalstis gājušas bojā tikai sievietes dēļ.

Ap 1555. gadu pāvests Pauls IV aizliedza sievietēm runāt vai dziedāt baznīcās un publiskās vietās, īpaši uz skatuves. Bet soprāna un alta balsis bija vajadzīgas arī baznīcas dziesmām. Kādus simt gadus ķoņi mocījās, vīriešiem dziedot pārvērstos falseta toņos, kam trūka kā iejūtas, tā spēka. Tad baznīcas paspārnē radās kastrāti. Jaunus zēnus 5 līdz 8 gadu vecumā kastrēja, nodeva labiem mūzikas skolotājiem, kas dažus no tiem izskoloja par aprīņojamajiem vokāliem virtuoziem, ar kuŗiem jaulaiku kolarātūrsoprāni, pat Amelita Galli-Kurči, nevarētu sacensties. Visapbrīņojamākais no visiem bijis Karlo Farinelli /1705-82/, kuŗa beigu kadencas bijušas līdzvērtīgas vijoles koncerta noslēguma bravūrai. Pēdējais kastrāts bija Alesandro Moreski /Moreschi, 1858-1922/, kas dziedāja tikai baznīcās un iedziedātus pieminekļus, diemžēl, tikpat kā nav atstājis. Tā mēs nezinām, kā skanēja kastrātu balsis.

Šprengera un Krāmera-Institora grāmata kļuva par nepieciešamu rokas grāmatu kā katoļu, tā protestantu raganu medniekiem. Šveices reformators Jānis Kalvins, kas sīvi pretojās Romas virskundzībai, bija arī vissivākais dzīvu cilvēku dedzinātājs tā laika Eiropā. Luteriski Vācijas apgabali nepalika daudz iepakaļ. Vērtē, ka līdz 1808. g., kad ugunssodu oficiāli atcēla Spānijā, Eiropā sadedzināti vismas 200,000 dzīvi cilvēki, lielumā vairākumā sievietes. Daudzi tika cauri ar sakropļojumiem,

lauztiem kauliem un izgrieztām locītavām "sāpīgās iztauļāšanas" rezultātā.

Prāts un sirds atvilgst, atgriežoties pie mūsu pašu parašām un ticējumiem. Mums arī ir sava "Bibele", tā ir ļoti plaša un bagāta - tas ir mūsu Dainu krājums, kur varam meklēt atbildi turpat vai visiem sadzīves jautājumiem. Arī mūsu ticējumos atrodami velni, raganas, jeb spīģanas, jodi, burvi un pestēji. Taču tie nebija tik nekrietni, ar tiem varēja sadzīvot: "Kas tur pūš, kas tur šņāc / Viņa sila maliņā? / Raganīņas, Dieva meitas, / Velnam zagtas ligaviņas".

Burtnieki, zintnieki, krīvi, vaideloši un vaidelotes sargāja tautas zeltu, dzīvesziņu, briesmu laikā teica vārdus un dziedāja dziesmas, kas atsita naidnieka bultas un lika egļu vāļēm izrokām slukt, kā tik jauki attēlojis Auseklis "Beverinas dziedoni". Vai tā nebija burvestība? Mēs savus burtniekus un zintniekus nevajājām un nededzinājām sartos, jo toreiz mēs vēl bijām... pagāni.

Mēs cildinām savas sievas un sievietes. Jaunas meitenes mācās labus tikumus no mātēm un vecmātēm: "Laba mana māte bija, / Labi mani audzināja: / Maigu miegu negulēt, / Gatavo nenēsāt." Jauna meita dienās kļūst mājas saimniece, un saimniece ir mājas atslēga un dvēsele. To dzejniece Velta Toma jauki notēlojusi garā poēmā "Sējuzemes sestdiena". Sievietes ir tās, kas sija miltus, iejauc, raudzē, apmīca un cep maizi, ķērnē sviestu, vāra biežputru, klāj galdu, sauc puīšus un ganus pusdienā, aiznes plāvējiem laukā launagu, kurina pirti, lej pirts kubulos ūdeni, apgādā balti velētus linu kreklus un pakulu bikses visai saimei un bērniem un tad visus aizlaiž pelnītā atdusā.

Sieviete ir tā, kas uztur dzīvību. Viņa iznēsā un laiž pasaulē jaunās audzes, tā kļūstot cilvēces māte.

Ievadot "Imanta" apgādā Kopenhāgenā izdoto Latviešu Tautas Dziesmu otro sējumu, prof. K. Straubergs raksta: "Latviešu ģimenes balsts un saturs ir māte, kuŗai šādu raksturojumu dod Edvarts Virza: Latviešu māte ir apbalvota dievišķām īpašībām, un viss ir gaišs un skaidrs tajā staru lokā, ko viņa ap sevi izplata. Un ir kaut kas pie vecajiem latviešiem, kas mātes padomiem piešķir tikpat lielu svaru, dziļumu un nemaldību kā pašiem Dieva padomiem. Tās nav pašas mātes domas un padomi, ko viņa izska. Tie ir neskaitāmu paaudžu piedzīvojumi, pieredzējumi un ticējumi, kuŗus izrunā viņas lūpas, tie ir pārbaudīti, neskaitāmas reizes izsvērti, un tā mūsu priekšā mirdz nesaņemtais tikumības zelts. Tikpat kā graudu izlase labam sējumam, tāpat ir arī tikumības principu izlase labam gājienam dzīvē."

Savā ilgajā mūžā esmu ļoti tuvu pazinis trīs mātes: manis paša māmiņu; savu māsiņu, kas bija māte savam dēlam; un mana dēla māmiņu. Visas trīs nu jau Dieva priekšā - tur ir viņu vieta, ja tāda vieta ir. Visas trīs bija tā cildenā veidojuma, ko Edvarts Virza apraksta. Sava atlikušā mūža vientulībā es jo skaudrāk izjūtu viņu trūkumu. □

Osānu Kārlis

@@@@@@@@@@@@@@@@

## LATVIJAS NEATKARĪBAS ATJAUNOŠANAS 5. GADA DIENĀ

Ir pavasars, Latvijas neatkarības atjaunošanas 5. gada dienas priekšvakars, bet cik daudz ir mainījies kopš 1990. gada 4. maija, cik daudz ir guvumu un zaudējumu, arī zaudētu ilūziju!

Negaidītajai diskusijai par Triju Zvaigžņu ordeni esmu ļoti pateicīgs - bez tās nekad nebūtu izdibinājis dažas svarīgas lietas un sakarības, nebūtu dienu skubā atradis laiku un spēku ielūkoties sevī, savā pagātnē un arī savas paaudzes pagātnē. Būtu varbūt palicis pašpārliecināts filistrs, ko sabiedrība godā un uzteic, mūžīgs teicamnieks, kuŗam notrulinās attieksme pret savu tuvāko sūpēm, pat sāpe par savu tautu vispār.

Pašu būtisko par sevi saistībā ar VDK kartotēku jau esmu pasacījis šokā un ātrumā Valsts Prezidentam rakstītajā vēstulē. Varbūt tur vienīgi ārzemju braucienu skaitā vajadzēja minēt arī Kultūras sakaru komitejas kārtotos braucienus uz trimdas latviešu tehnisko zinātņu kongresiem Montrealā 1976. gadā un Minsterē 1982. gadā. Tajos uzstājos ar lekcijām par Latvijas zinātņu pagātni, par Latvijas zinātnes toreizējiem sasniegumiem, kas man šķita relatīvi spoži. No sirds (un nevis kādas organizācijas uzdevumā) mēģināju tuvināt latviešus abās pasaules pu-

sēs, varbūt naivi, bet toreizējo reglamentēto iespēju robežās būvēt tiltus. Allāž esmu centies rīkoties kā neatkarīgs cilvēks, un tieši tādēļ, ka neesmu ricībā aprēķināms, ne gluži padodos manipulācijām, biju domājis, ka toreizējās valsts drošības struktūras diez vai mani uzlūkos par "savējo" vai arī pūlēties vervēt par agentu. Mēģinu tagad iztēloties toreizējo funkcionāru loģiku, kas pastāvošo, viņiem zināmo, bet man nepieejamo un neizprotamo instrukciju garā ierakstīja manu uzvārdu VDK kartotekā. Pirmām kārtām, droši vien, lai nodrošinātu savu iestādi un sevi nejausību gadījumā un varētu atskaitīties, bet otrkārt - paradoksalā kārtā - arī tādēļ, lai man atvieglinātu braukšanu uz ārzemēm, zinātniskās literatūras un korespondences saņemšanu Rīgā utml. Man pret viņiem nav īpaša ļaunuma, tikai žēl, ka man iepriekš netika pavēstīti šādi spēles noteikumi. Lai cik naivs būtu šādās lietās, intuitīva nojauta par to, ka aiz Kultūras komitejas un Ministru Padomes zinātnes daļas kaut kas slēpjas, varēja būt, tomēr neticēju, ka drošības struktūras tik totāli pārtrauga visas jomas. Toreiz man nebija pieejamas U. Ģērmaņa brošūras un ar šo virtuvi pazīstams nebija. Tomēr arī šodien atšķirībā no Ģērmaņa domāju, ka Kultūras sakaru komiteju, laikrakstu "Dzimtenes Balss", raidījumus "Dzintarkrasts" un "Mikrofons" nākotnes vēsturniekam vēl būs jāizvērtē, vispusīgāk, ar visu to dualistisko ietekmi uz toreizējo Latvijas sabiedrību. Vai šajos raidījumos un saskarēs, pretēji to organizatoru tumšajiem mērķiem, tomēr nedīga viens otrs latviešu nacionālisma un nākamās atmodas asniņš?

Atkārtoju vēlreiz - par VDK agentu nekad sevi neesmu uzskatījis, par personām un norisēm ne trimdā, ne dzimtenē nekādas atskaites sniedzis neesmu, zinātnisko darbību spiegojis neesmu, no politiskām sarunām esmu izvairījies. Palieku pārliecībā, ka saskare ar mani trimdas kolēģas nav varējusi kompromitēt. Jo ar prof. Bruno Jirgenonu vai manu labo konfliktistu Konstantīnu Poču runāja draugs un kollega, nevis viņiem pierīkots agents, ar Candra kundzi (slavenā astronautikas celmlauža māsu), ar neskaitāmām izcilām zinātnes un literatūras personībām ir draudzējies viņus cienošs un mīlošs cilvēks. Domāju, ka šīs saskares viņiem mūža nogalē ir devušas dažu gaišu brīdi (vairums no viņiem atmodu nepieredzēja), bet man tās deva tik daudz mīlestības, ka līdz šim sajūtos tās apstarots. Nāca arī nepārvērtējami materiāli mūsu kultūras mantojuma saglabāšanai. To pašu varu sacīt arī par savām kollegām ļoti ļoti daudzās pasaules valstīs, kur man bija daudz personisku draugu, un tiem jau tajos laikos atklāti stāstīju par Baltiju un tās nebrīves drāmu, viņi mani kā baltieti uzņēma īpaši sirsnīgi.

Vai man šodien jāsaņūtas vainīgam, vajag sevi šaut, vai otrādi jāiet paceltu galvu? Paceltu galvu dzīvē nekad neesmu mēdzis staigāt, bet iet nolaištu galvu šodien arī īsti negribētos. Jā, allāž esmu sajūties zināmā mērā vainīgs to priekšā, kuŗiem komunistiskais režīms neļāva izvērst talantus, kuŗus represēja, apslāpēja, kuŗiem bija jāiziet Sibīrijas ceļš - mūsu ģimenei šis liktenis gāja secen.

Pašam man iespēja strādāt zinātnē nebija liegta. Bija izvēles iespēja - vai nu nolist maliņā, sikā darbiņā, nodzerties, vai mēģināt izteikt sevi un strādāt savu spēju un iespēju robežās. Ārzemju braucieni palīdzēja izveidot vienu no labākajām fizikāli organiskās ķīmijas laboratorijām toreizējā PSRS, spēcināt Organiskās sintēzes institūtu, ļāva man gūt starptautiski pazīstamu vārdu savā nozarē, daudzus draugus pasaulē, organizēt Rīgā plašas konferences, sūtīt līdzstrādniekus stažēties ārzemēs. Tie palīdzēja savākt vienreizējus materiālus par Latvijas zinātnes un kultūras vēsturi, kuŗi citādi būtu gājuši zudumā. Jā, septiņdesmitajos gados, laikam, ar Latvijas neatkarības atgūšanu tuvākajā nākotnē nerēķinājos, taču dariju visu iespējamo, lai mēs nekļūtu par anonīmu PSRS guberņu, arī zinātnē nē. Domāju, ka latviešu inteliģentu, arī zinātnieku un ārstu darbs radīja priekšnoteikumus, lai mēs šodien varētu mēģināt "ieiet Eiropā" ne kā atpalicis nostūris, bet kā lepna kultūras un darba valsts. Manas paaudzes cilvēku, visas mūsu inteliģences drāma ir tā, ka bija jādzīvo toreizējos kanonos, jārikojas toreizējo reglamentu un iespēju ietvaros.

Pārāk ātri mūsu sabiedrība ir aizmirsusi, kādi laiki valdīja Latvijā vēl pirms 10 gadiem, kas un ko dikteja, pārāk krasi mēs noniecinām to, kas aizvadītajos gados Latvijā reāli sasniegts. Un augstu vērtējot trimdas devumu Latvijas atjaunotnei un latviešu kultūrai, atzīsim tomēr, ka Latvijas liktenis izšķīrās nevis tur,

(bet pašā Latvijā. Varēja toreiz nodzēst visas ugunis un dzīvot tumsā, bet varēja mēģināt uzturēt liesmiņu, ķepuroties, pat ja bija jādod valodšajam režīmam pazemojošs mesli.

Ļoti augstu vērtēju mūsu pirmo pēckaŗa gadu brīvības cīņtājus - notiesātos skolniekus, studentus (par kuŗiem gan nepiedodami maz rakstīti), vēlāk - Gunāru Astru, Maiju Silmali, Knuŗu Skujenieku un citus samērā nedaudzos disidentus, kas ir cietuši Latvijas idejas vārdā. Vairums Latvijas inteliģentu nav cietuši Latvijas dēļ, taču neviens man neatņems apziņu, ka savu mū-ŗu esmu strādājis Latvijas un zinātnes labā. Tieši Latvijas un nevis Padomju Savienības. Piebīdīšu, ka personiskās karjēras motīviem te bija pakārtota loma, jo tajā laikā, kad - saskaņā ar centra izziņu - esmu ticis ierakstīts VDK kartotekā, biju jau saņiedzis visas toreiz iespējamās karjēras virsotnes - laboratorijas vadītāja vietu un akadēmiķa nosaukumu (pēc augstākiem amatiem nekad neesmu ticis un arī Kompartijā nekad neesmu stājies).

Visu to rakstu tik gaŗi, ne lai taisnotos vai ieŗēlinātu, bet lai izskaidrotu un atgādinātu savas paaudzes drāmu un vainu. Neuzskatu sevi ne par nodevēju, ne par upuri, ne par varoni, bet par cilvēku, kas ir darbojies sareŗģītā vēstures posmā un nebūt ne sterilā vidē. Un vēlreiz piebīdīšu - darbojies ne tikai savā labā un līdzcilvēkiem nekad nav kaitējis. Visu šodien pārdomājot, nāku pie atziņas, ka - ar nelielām niansēm - laikam, dzīvē būtu rīkojies tāpat, arī ja zinātu šo man tik liktenīgo brīdi 1995. gada 27. aprīlī. Saprotu arī, ka 1991. gada augusta notikumiem vērsoties citādi, Triju Zvaigŗņu ordeņa vietā būtu saņēmis pavisam ko citu (Pleskavā roku dzelzi jau bija izkalti), jo viss, ko dariju trešajai atmodai, nebija kādu manipulēts, tas izrietēja tikai no manis paša iniciatīvas un iekŗējas nepiecieŗamības.

Visā šajā lietā man visnepatīkamākais ir tas, ka manu kartotēkas kolleģu vidū, droši vien, ir arī ne viens vien savas tautas un līdzcilvēku nodevējs, represiju vaininieks. Nekādā ziņā negribu uzstāties viņu advokātu lomā (kaut arī cenŗos izprast šo cilvēku psiholoģiju un ricības motīvus). Manam tēvam savā laikā čekā ir rādīti par viņu rakstītu denunciaciju ŷūkŗņi, vajāŗana un tincināŗanas bija viens no pāragras nāves cēloņiem - ŷis senāŗs lietas tagad mēģinu atŗķetināt grāmatā. Mans vectēvs no mātes puses un viņa dzimtas piederīgie ir samalti represiju dzirnāŗs Krievijā. Mana mīļā Laima ir represēta lielsaimnieka meita, kuŗu visu mūŗu pavadījis (un nu atkal pavadā!) čekistu rēgs. Viņa varbūt prasa gandarijumu, nevis izlīdzinājumus.

Domāju, ko nu tālāk un ne tik daudz par sevi (sevis dēļ nebūtu pie ŷi raksta ķēries), cik par paŗu problēmu, jo tā ir 4. maija republikas būŗības problēma.

Pēdējā Triju Zvaigŗņu ordeņa domes sēdē, kuŗā man vēl bija gods piedalīties, nobalŗoju par VDK kartotēku satura nodoŗanu atklāŗtībai. Pie ŷi viedokļa principā arī palieku, tomēr vēlos izteikt daŗas pārdomas un baŗas.

Jā, jāpublicē to cilvēku uzvārdi, kuŗi spiegojuŗi, denuncējuŗi, darijuŗi kaitējumus saviem tuvākajiem, savtīgu vai politisku motīvu vadīti, jādara atklāŗtībai zināmi skolotāji, kas spiegojuŗi savus skolniekus, un otrādi. ŷie uzvārdi, domājams, var tikt precizēti pēc prāvu aktim vai pārbaudot cietuŗo atmiņas.

Jā, jāpublicē to aŗentu vārdi, kas paŗreiz lauŗas varas struktūŗā - par deputāŗiem, ministriem, ierēdņiem, lai vēlētāji un tauta zinātu ŷo viņu dzīves pusi, neatkarīgi no tā, vai viņi bijuŗi ļaunprātīgi, vieglprātīgi vai vāja rakstura cilvēki.

Jā, pieŗķīrot valsts apbalvojumus, būtu jāatūras tos dot VDK sarakstos ietvertajiem (neatkarīgi viņu reālajiem nopelniem), kamēr Valsts Prezidents vai dome ar juridiski korekta mehānisma palīdzību neizvērtē pretendenta ŷķietamo vai reālo nodarijumu (nedrīkstam taču arī kļūŗ par čekas atstātā mantojuma gūstekņiem!).

Jā, nepublicējot sarakstus, mēs cilvēkus atstājam ŷantāŗai, arī no ārvalstu izlūkdienestu puses, ar viņiem var manipulēt.

Būŗs gadījumi (daudz? maz?), kad cilvēks pats attīŗisies no iekŗējiem paŗpāŗmetumiem. Varbūt sabiedrība varētu kļūŗ skaidrāka. Bet vai sabiedrība Latvijā ŷodien tam gatava, vai radīŗis nevis izlīdzinājumus, bet vēl dziļāka konfrontācija, neiecietība, naids - tas ir liels jautājums.

Es domāju arī par tiem cilvēkiem, kas iekļuvuŗi sarakstos formāli, pret paŗu gribu, ekstremālos apstāŗķos, kas paŗi ir totalitāŗisma upuri - bijuŗie leŗģionāri, aizsargi, meŗabŗāŗi, viņu pie-

derīgie un tml., kas var būt piekrituši "sadarboties" vai nu kailās dzīvības vai piederīgo glābšanai, vai līdzīgu motīvu vadīti.

Domāju arī par karjerismu, kas dažādos gadījumos ir vērtējams dažādi, jo nereti tomēr ir sekmējis latviešu dzīves un kultūras augšupeju tajā laikmetā.

Domāju par to, ka daudzi no aģentiem ir veci, viņiem ir bērni, viņi nav zaudējuši kauna izjūti un savu nodarījumu iekšēji varbūt dziļi pārdzīvojuši, daudz dziļāk nekā paštaisnie soģi. Ne visiem ir morāls spēks pārciest publisku kaunu un nosodījumu no vistuvākajiem. Tas var radīt plaisas pat ģimenēs.

Domāju arī par cilvēkiem, kas sarakstos nokļuvuši čekas darbinieku patvaļas dēļ, varbūt pat pašiem nezinot, kā "pierakstījumi". Zinātnieku vidū tādu var būt daudz, jo saskaņā ar instrukciju tie pat nedrīkstēja zināt, ka ir aģenti, kā tas atklājas Andreja Siliņa prāvā. Diemžēl, ne viena vien kollēgas uzvārds var atklāties arī Latvijā neatstātajos sarakstos.

Ja pat četru Saeimas deputātu gadījumā bija nevainības prezumcija un viss izrādījās atkarīgs tikai no VDK štata darbinieku liecībām, tad nu varētu sākties tūkstošiem prāvu "labā vārda" atjaunošanai, ja ne godprātīgākie cilvēki līdzīgi prof. G. Andrejevam no šīs procedūras atteiktos.

Domāju arī par tiem iestāžu un kolektīvu vadītājiem, kas toreizējos apstākļos varbūt šādā veidā centušies vienam otram palīdzēt.

Personiski man būtu kauns lasīt sarakstos mūsu izcilo mākslinieku, zinātnieku, pazīstamu ārstu, rakstnieku, skolotāju, mācītāju vārdus, nezinot apstākļus, kādos viņi sarakstā iekļuvuši. Varbūt kāda sabiedrības daļa to izlasis ar baudu un daļa preses tvers sensācijas. Sabiedrības vairums, šķiet, drīzāk jutīs tikai pazemojumu, itin kā kauns skartu viņus pašus tīri personiski. Latviešu tauta savā vēsturē pārdzīvojuši daudz pazemojumu - tā pārdzīvos arī šo.

Un tomēr varbūt pats būtiskākais - Latvijā atstātie saraksti nav pilnīgi - no 25000 aģentiem atstāti 7000 (aktīvie - 4000). Kurējie? Kāpēc? Kādā nolūkā? Turklāt "maisu" saturs jau vēlāk esot sijāts un vajadzīgas personas no tiem izņemtas. Vai nepiepildīsies "Mērnīku laiku" Teņa vārdi, ka mazos zagļus kārs, bet lielos cels amatos? Tāpat Latvijas rīcībā nav ziņu par militārstruktūru (GUR) aģentiem, un sarakstos nav rodami partijas vīri, kas izrikojuši ne tik vien aģentus, bet arī pašus štata čekistus. Starp citu, izrādas, ka saskaņā ar instrukciju PSKP biedrus bijis jāauts vervēt tikai īpašos gadījumos.

Runājot par aģentiem, tur būs gandrīz vienīgi latvieši, un daudzi mūsu tautas ienaidnieki berzēs rokas. Zināmā mērā viss tas varētu skart arī Latvijas un trimdas attiecības, jo aģentu vervēšana trimdā notikusi pa citiem kanāliem, dati par tiem Latvijā pagaidām nav pieejami.

Publicējamā kartotēkā (tāda ir tikai kopš 1953. gada) pilnīgi neskaars Staļina laiku tiešo represiju vaininiekus, kuŗu dēļ cilvēki raidīti uz Sibīriju un nāvē. Isto represiju vainieku vietā sabiedrība tiks uzskūdīta uz "čekistiem", kuŗu starpā bez šaubām netrūks istu neliešu, taču kuŗu vainas pakāpe varētu būt mazāka.

Te jau ir tā čekas gudrība - sajaukt negodīgus cilvēkus ar puslīdz godīgiem, uzkurināt kaislības, bieži vien uz nevainīgu cilvēku rēķina. Mums ir atstāta bumba ar laika degli, lai latvieši paši plēstos savā starpā, lai sāktos jaunu rēķinu kārtošana, ķildas. Saprotams, kādam ir izdevīgi daudzus spējīgus cilvēkus izslēgt no līdzdalības aktīvā politikā, Saeimā, varas struktūrās. Esmu pārliecināts, ka pašreizējās varas struktūrās ieiet un augstu galvu staigā jo daudzi no tiem 18000, kuŗu uzvārdi rodami tikai Maskavas un Uljanovskas kartotēkās, jo vērtīgāko aģentu vārdi taču netika speciāli atstāti Latvijā! Un vēl pavai-cāsim sev, kādēļ šāda kartoteka atstāta Latvijā, bet nav atstāta Igaunijā - vai te nav mēģināts spēlēt uz dažu mūsu tautas pārstāvju rakstura īpatnībām?

Varbūt nesmu precīzs dažos savos apgalvojumos, bet tajās pāris man liktenīgajās dienās manā rīcībā nonākusi tik plaša informācija, līdz kuŗai nebiju aizdomājies. Dažas būtiskas detaļas gan pagaidām atturos izpaust.

Manuprāt, ir jāizstrādā korekts, Saeimas apstiprināts mehchānisms, kas:

1. mudinātu uz brīvprātīgu atzišanos (arī Krievijas kartotēkās ietvertos!);

2. nodrošinātu vēlētājiem objektīvu informāciju par tiem, kas cenšas iekļūt Saeimā un citās varas struktūrās, taču nelie-dzot kandidēt;

3. dotu tiesības Triju Zvaigžņu ordeņa domei gūt konfiden-cīālu informāciju par apbalvošanai izvirzītajiem un izvērtēt šo informāciju pirms lēmuma pieņemšanas;

4. saistīt kartotēkas publicēšanu ar tās vēsturiski zinātnisku analīzi;

5. valdības līmenī pielikt lielākas pūles, lai atgūtu isto kartotēku no Krievijas.

Un pēdējais - tie 7000 aģenti neatkarīgi no viņu vainas pakāpes tomēr Latvijas sabiedrībai šodien nav tas bīstamākais drauds. Tas būs tikai kumoss, ko pametīs sensācijas alksto-šajiem, lai novērstu uzmanību no istajiem noziedzniekiem zag-ļiem, kukuļņēmējiem, Latvijas izlaupītājiem, mafiozajām struktū-rām, arī Krievijas seifos lolotajiem aģentiem. Negribētos poli-tisku farsu vai raganu medības, kas tikai šķeltu latviešus un izraisītu cilvēciskas traģēdijas relatīvi nevainīgu personu vidū.

Valsts var pastāvēt, ja tajā vairāk vai mazāk ir izkopta sa-biedrības saskaņa, valstiska domāšana. Šodien pēdējā Maskavas avīzes "Zavtra" numurā (nr. 17.) lasīju rakstu "Vojdūt jī russkie vojska v Pribaltiku?" - sīki izstrādātu scenāriju par to, kā 1996.-1997. gadā varētu notikt ārvalstu karaspēka iebrukums Latvijā ar šīs "pundurvalsts" neatkarības likvidēšanu. Turpat publicēti Lietuvas bij. aizsardzības ministra A. Butkēviča slepeni paredzē-tie ārkārtas pasākumi 500000 līdz 1000000 Latvijas (un Igauni-jas) bēgļu internēšanai un Krievijas krāspēka tranzitkustības nodrošināšanai no Kaļiņingradas apgabala uz Latviju. Ja vien šie materiāli nav tāda pati specdienestu provokācija, kā "maisi", tie liek būt mums vēriģiem.

Vai paši ar savu vienaldzību, mantrausību, aplamībām, kaš-ķēšanas ļausim zust mūsu neatkarībai? Un vai neesam kļuvuši pārāk paštaisni un neiecietīgi, arī pret tiem citu tautību cil-vēkiem Latvijā, no kuŗiem daļa varētu kļūt labi Latvijas pilsoņi? Tāda bija arī mana māte, kuŗa, augstu turēdama savu Krievijas kultūru, tomēr audzināja mani Latvijai un pasaulei. Un vai pa-tiesi esam Latvijas patrioti arī darbos? Šīs pārdomas, diemžēl, nāk prātā šajā svētku reizē, un tās nav visai priecīgas pārdomas. Tomēr es ticu Latvijai un cilvēkiem, un tas manai atlikušajai dzīvei dod jēgu.

Mūsu tautai ir bijuši daudz, daudz grūtāki brīži nekā šodien - tā ir nīdēta, nīcināta, pazemota, nodota. Un varbūt grūtāki brīži vēl būs priekšā. Atcerējos arī savu tēvu, kuŗu 1949. gadā, ne-vainīgu cilvēku, nežēlīgā totalitārisma mašina mala par "ideolo-giskām kļūdām" un kuŗš pēc 4 stundu morālas spīdzināšanas galavārdā sacīja: "Es ar sevi, par šo jautājumu pats tikšu galā, bet domāju par mūsu jaunatni, kas šeit klausās un kam var rasties šādas domas: kāpēc skraidīt, kāpēc veikt sabiedrisku darbu? Neizdāriet maldīgu secinājumu, ka iespējams palikt ma-lā." Un kad mīļais tēvs, apspļaudīts un apgānīts, no Anatomika gluži viens gāja gar Daugavas malu, viņš ieskatījās tās melnajos rudens ūdeņos domās, vai nepielikt dzīvei šodien še punktu. Tad pie viņa pienāca kāds pazīstams bitenieks un sāka stāstīt par savām bitēm, un viņš saprata, ka ir būtiskākas lietas par vienas diena pārdzīvojumiem, ka ir jāoperē, jāārstē cilvēki, jā-māca studenti, jādzīvo un jāstrādā. Arī man uz mirkli bija doma, vai un kā dzīvot tālāk. Atcerējos Raini: "Ar vienu nepietiek, tev jāprot abi, tā dzīvot, ka brāļiem labi, un mirt, kā liktens liek." Centīšos atrast sevi spēkus darbam (saprotams, ne politikā), lai svešs ģenerālis nevarētu ierakstīt pavēlē: "Parodom komando-vatj budu ja".

Es nebūšu Triju Zvaigžņu ordeņa pasniegšanas ceremonijā un nesaņemšu šo balvu, ko vērtēju kā mūsu tautas nacionālu svētumu. Tā lai paliek mana personiska sāpe un mans kauns. Bet šajās dienās esmu saņēmis tik daudz neliekuļoti labu vārdu un ziedu, ka tie man pa pilnam atsvēruši apbalvojumu. Biju dziļi aizkustināts arī par Valsts Prezidenta sirsnīgajiem vārdiem, kuŗus viņš man vēltījis, neraugoties uz to, ka viņa augstais amats liedz pārsteigties un liek izsvērt ik teikumu. Man gan ir arī sa-cīts, ka esmu muļķis, par šo lietu vispār interesēdamies un jo īpaši nododams to atklātībai, jo maisu saturs tik un tā nekad publicēts netikšot un istie čekisti jau esot nevis "maisos", bet krēslos. Taču domāju - katrs sapratis, ka citādi rīkoties nevarē-ju. No sava tēva esmu saņēmis godīgu vārdu, un tādu to gribu tālāk nodot saviem dēliem Paulim un Pēterim.

Varbūt tas bija mazliet sentimentāli, manam vecumam un statusam neatbilstoši, bet šajā nemiligajā dienā aizgāju uz Brāļu kapiem un britiņu pasēdēju gluži viens pie Mātes Latvijas tēla. Izraudājos un izlūdžos piedošanu sev un svētību paaudzei, kas pamazām aiziet no dzīves un no vēstures. Atcerējos Bībeles līdzību par pazudošo dēlu. Akmens Māte noraudzījās caur savu metala kroni atsvešinātu, aizmūža skatu, itin kā sacīdama, ka ar visu jātiek galā mums pašiem. Vai arī tiem, kas nāks pēc mums. Ja vēlamies, lai Latvija dzīvotu mūžos. □

Rīgā, 1995. gada 29. aprīlī

Jānis Stradiņš

@@@@@@@@@@@@@@@@@@@@

## GAREZERĀ TURPINĀS SEKMĪGA DARBĪBA

Garezera šīs vasaras sezonas atklāšana, ipašnieku gadskārtējā sanāksme un 30 gadu pastāvēšanas svinības notika 20. maijā. Svētību un Dieva palīgu ne tikai Garezera darbam, bet arī grūtībās esošai latviešu tautai dzimtenē izlūdžās prāv. J. Turks gan Karogkalnā, gan sēžu zālē, delegātiem iesākot darbu. "Šodien, kad te pulcējamies jaunam darba posmam, Garezers rotāties dogvuda ziedos. Daba iet preti pavasarim un mēs sekojam rosmei šeit un dzimtenē," uzsvēra prāvests.

Padomes priekšsēdis J. Kukainis, 31. sezonu atklājot, uzsvēra, ka visus šos gadus te ir ne tikai celts un būvēts, bet vissvarīgākais devums esot kultūras un izglītības jomā. Garezerā radušās daudz jaunu draudzību un latvisko ģimeņu. Vasaras vidusskolas absolventi šodien strādā latviešu sabiedriskā un politiskā darbā Latvijā un ārzemēs.

Pilnsapulces darba sēde, kuŗu vadīja Dr. V. Medenis, ilga tikai 2 stundas. Svarīgākais darba sekas punkts bija 3 (1/3 daļa) padomes locekļu izraudzīšana, pilnvarām izbeidzoties J. Kukainim, I. Jēkabsonam un V. Strēlniekam. Neviens no viņiem vairs nevēlējās kandidēt.

Pirms vēlēšanām dalībnieki noklausījās pagājušā gada darba atskaiti. Prezidents J. Jēkabsons pavēstīja, ka 1/3 milj. budžets istenojies ar \$ 2,000.- atlikumu. Pateicās administratoram, daudzajiem darbiniekiem un talciniekiem, ipaši pieminēdams "Latvijas ciema" ļaudis, kas arvien snieguši Garezeram palīdzīgu roku, un ziedotājus, starp kuŗiem bijuši vairāki lielāki testamentāri novēlējumi. Jaunā sezona soloties būt rosīga. Pēc 5 gadu pārtraukuma notikšot Dziesmu dienas (no 28.-30. jūlijam). To norise atrodas I. Kreišmanes un A. Legzdiņa rokās. GVV trešo gadu vadīs I. Kreišmane. Vidusskola sagaida, apm., 100 skolēnu. Bērnu nometni kopīgiem spēkiem pārraudzīs Sandra Kronīte-Sīpola, Ieva Daukša un Ilze Bērziņa. Garezera saimnieka pienākumus ar 1. janvāri uzņēmis Gunārs Rožkalns. Dzintaru pārziņa darbu veiks Vilis Kalniņš. Nākotnes plānošanas komiteja Dr. M. Kores rokās.

Padomes locekļu amatam kandidēja 5. Lai sapulces dalībnieki varētu ar katru tuvāk iepazīties, tie varēja īsumā pastāstīt par sevi un par to, kāpēc vēlas darboties padomē. Turklāt katrs sapulces dalībnieks varēja sniegt tuvāku informāciju, kāpēc, viņaprāt, ieteiktais kandidāts būtu tas labākais. Zīmīgi, ka visi kandidāti bija gados jauni. Lielākā daļa beiguši Garezera Vasaras Vidusskolu ( GVV ), jeb arī citādi bijuši aktīvi Garezera dzīvē. Aizklāti balsojot, ievēlēja Anitu Grīviņu, Miķeli Abulu un Ilzi Antonu. Revīzijas komisijā, aklamācijas kārtībā - Modri Krautmani un Jāni Eizi. 1995. g. padomes sastāvs un amati: priekšsēdis Roberts Ķepģis, sekretārs Margers Caune, finanču nozares vad. Anita Grīviņa, izglītības noz. vad. Ilze Antone, sarīkojumu noz. vad. Alberts Legzdiņš, saimniecības noz. vad. Miķelis Abuls, speciālo uzdevumu pildītāji - Kārlis Salna un Oļģerts Kubuliņš.

Padomes priekšsēdis R. Ķepģis ar saviem 27 gadiem, laikam, būs visjaunākais Garezera pastāvēšanas laikā. Viņš dzimis Mičiganā un kopš 6 gadu vecuma katru vasaru pavadījis Garezerā, beidzis GVV, ir aktīvs latviešu sabiedrībā, ieguvis jurista izglītību.

Prezidents Martis Pone ir 35 gadus vecs, beidzis GVV, studējis arhitektūru un finanses, nodarbojas ar daudzu savu uzņēmumu vadību, galvenokārt, restorānu nozarē.

Jaunievelētā finanču nozares vad. Anita Grīviņa ir jaunākā padomes locekle - 26 gadi. Beigusi GVV. Garezers viņai liktenīgs citā ziņā, jo te iepazīsies ar savu vīru. Garezerā vēloties strādāt, jo esot pienācis laiks tam atmaksāt daļu no tā, ko šeit

savai dzīvei ieguvusi. Darbojas kā profesionāla revidente (CPA). Arī M. Abuls beidzis GVV ( 1979. g. ). Dzīvo Čikāgā, precējies, ģimenē 1 bērns, un tā atkal gaida pieaugumu. Izglītību ieguvis inženierzinībās. Ilze Antone strādā lielajā Kalamazu Abdžona medikamentu rūpniecībā, iesaistīta pētniecības darbā.

Jaunievelētā padome pēc amatu sadalīšanas ķērās pie jauno pienākumu veikšanas, izvērtējot un pieņemot lēmumu bērnu spēļu laukuma izveidošanā. Pasākuma istenošanai izveidota komiteja un apsākta līdzekļu vākšana. Laukumu ierīkos Dzintaros, netālu no veļas mazgātaves. Neieskaitot spēļu rīku uzstādīšanas izdevumus, projekta izmaksas lēsta uz \$ 9,500.-. M. Kore nodeva padomei \$ 4,579, kas ienākuši līdz šim. Administrators šī projekta vajadzībām atvērs īpašu kontu. Ziedojumus projektam var adresēt "Garezers Playground Fund", Latvian Center Garezers, 57732 Lone Tree Rd., Three Rivers, MI 49093, vai nododami idejas iniciatorei Dianai Ponei.

Garezera 30 gadu pastāvēšanas un darba gadu svinībās, kas arī notika 20. maijā, galvenais runātājs bija Dr. V. Muižnieks. Viņš godināja visus pozitīvos spēkus, kas bijuši pie Garezera šūpuļa pirms 30 gadiem un strādājuši turpmākajos, vārdā nevienu neminot, un aicināja ar klusuma brīdi pieminēt visus tos, kas nav vairs dzīvājo vidū. "Nav tāda spēka, kas apturētu kādu ideju, kad tās brīdis ir pienācis," teica runātājs. Garezers gājis cauri augšanas posmiem līdz atradis savu isto seju un uzdevumu. Cīnoties ar materiālām grūtībām un atslābuma brīžiem, tas izaudzis par vietu, kur katrs latvietis var iegriezties un atrast sev ko piemērotu. Mums vienmēr bijuši kritiķi un šaubīgie. Kad skolā mācības notika Vēja kalnā, šaurās telpās, daudzi šaubījās, kas tik maziņā skoliņā ies? Mūsu tautā daudz ievērojamu personu gājušas mazās skoliņās! Kad būvēja pirmo vidusskolas ēku, daudzi vaicāja un teica: bēvēt jau var, bet vai viņi ( vidusskolnieki ) nāks? Viņi nāca. Dažkārt, lai sasniegtu mērķi, vajadzēja pierunāšanas un pārliecināšanas, viss negāja tik viegli. Liela nozīme Garezerā bērnu nometnēm, mūzejam un citiem sarīkojumiem. No dziesmu dienām daudzi aizbraukuši mājās lielā pacilātībā. Garezers katram nozīmē ko citu, bet visiem tas ir tuvs. Tam ir daudzpusība, kas reprezentē Mazo Latviju. Brīdī, kad Latvija atguva neatkarību, daudzi bijušie Garezera skolnieku atradās tur un bija lepnī. Viņu latviskums bija izveidojies šeit, Garezerā. Garezers arī turpmāk būs un paliks vieta, kur varam radīt saites ar Latviju.

Svinību norisi vadīja līdzšinējais padomes priekšsēdis J. Kukainis. Tajās goda rakstus saņēma bijušie Garezera ārsti - Jānis Pone, Arnis Pone, Miķelis Kore, Zgfrīds Zadvinskis un Andrējs Dimants. Piemērotu mūzikālu programmu bija gatavojušas "Cieņa balsis". Bija gaŗa apsveicēju rinda. Dr. Z. Zadvinskis atcerējās pirmos pastāvēšanas gadus, kad talcinieki par savu naudu pirkuši materiālus un uz talku braukuši, līdzņemot savas sviestmaizes. Reiz, pietrūkstot naudai, lai samaksātu elektrības rēķinus, tagadējais prāv. V. Vārsbergs iekīlājis savu automašīnu. Kad bija izstaigātas atmiņu takas un pārcilāti nākotnes plāni, pienāca noslēgums šim jaukajam 30 gadu jubilejas sarīkojumam.

Jānis Popemeckis

@@@@@@@@@@@@@@@@@@@@

☒☒☒☒ VĒSTULES ☒☒☒☒

## LABOJUMS

Maija numura MLB Ziņotāja ( Nr. 554. ) 20. lpp. 9. rindā no augšas (1. slejā) nepareizi iespiests: "Tur es nekā nepatikama neatminos." Jābūt: nekā patikama neatminos.

J. Beldavs

♣ Atvainojamies autoram par tik nepatikamu drukas velniņa nedarbu, ko lasītāji varētu izprast dažādi. Red.

☒☒☒☒☒☒☒☒

## DV DELEGĀTI NORAI DA PALĪDZĪBU LEĢIONĀRU APBEDIŠANAS IZDEVUMIEM.

Pagājušā vasarā, uztoroties Rīgā, apmeklēju Nacionālo DV LA biroju Aspāzijas bulvārī 24. Bija izdevība dzirdēt dažas tālsarunas no laukiem, kur bijušo leģionāru un partizānu piederīgie lūdza palīdzību apbedīšanas izdevumu segšanai. Šai sakarībā

DV Edmontonas nodaļas delegāts M. Lorbergs un DV Kičineras nodaļas delegāts V. Cinis iesniedza sekojošu rezolūciju: "Ar šo ierosinām piešķirt no aprūpes darbam paredzētajiem līdzekļiem \$ 2,500.- NDV LA un \$ 500.- LDV organizācijām apbedīšanas izdevumu segšanai trūkumā nokļuvušajiem bij. leģionāriem un brīvības cīnītājiem, sagaidot pilnīgu atskaiti par izlietotiem līdzekļiem un piešķirot ne vairāk kā \$ 100.- katrā atsevišķā gadījumā."

Četrpadsmit delegāti, ieskaitot DV Toronto nodaļas, balsoja pret šo rezolūciju un to noraidīja.

Vairāki jaunievēlētie DV Toronto nodaļas valdes locekļi vēlas likvidēt komiteju "Palīdzība Dzimtenei". Pēdējo 4 gadu laikā šī komiteja palīdzības darbā nosūtījusi uz Latviju vairāk kā 2000 saiņu bijušajiem leģionāriem, veciem ļaudīm, daudz bērnu ģimenēm, skolām, Latvijas Zemessargiem, invalīdiem un citiem, kā arī vairāk tūkstoši metru aizsargkrāsas un uniformu drēbes, apavus, slimnīcu un ārstniecības piederumus.

Šāda delegātu un valdes locekļu nostāja ir neizdzēšams kauna traips visai Daugavas Vanagu organizācijai Kanadā.

Es esmu nolēmis atturēties turpmāk no jebkāda atbalsta ziedojumu vākšanas akcijās Daugavas Vanagu organizācijai.

Verners Cinis,  
Kičinerā, Ontario

☒☒☒☒☒☒☒☒

### DEMOKRATĪJA VAI DIKTATŪRA?

Ir pagājis pus gadu simtenis, kopš dibināta mūsu lielākā nacionālā organizācija Daugavas Vanagi ar galveno uzvaru invalīdu, leģionāru un trūkumā nonākušo aprūpei. Toreiz neviens nešaubījās, ka šī organizācija dibināta uz stingri demokratiskiem principiem ar vienlīdzīgām balsis tiesībām, vārda un preses brīvību. Statūti nedrīkstēja būt pretrunā ar attiecīgās valsts likumiem. Šie principi tomēr netiek ņemti vērā. Minēšu dažus piemērus:

1. Nav demokrātiski ievērotas DV organizācijā vadības vēlēšanas, dodot dubulttiesības vārdzēm vēlēt gan vārdzē, gan vanagu vadību, bet vanagiem nav dotas tiesības piedalīties vārdzē vadības vēlēšanās. Vai tās mēs drīkstam saukt par vienlīdzīgi taisnīgām vēlēšanām?

2. Š. g. 29.-30. aprīļa Kanadas DV delegātu sanāksmē, Toronto, noraidīja saslīmušo un vārgo vanagu tiesības piedalīties vēlēšanās ar pilnvaru ( proxy ) balsīm. Tādējādi agrāk rosīgie Daugavas Vanagi, kas darbojušies un ziedojuši laiku un enerģiju DV organizācijai, tagad atstumti no līdzdarbības un nevar piedalīties balsošanā. Šāda pilnvaru neatzišana palīdzības organizācijās Kanadā ir nelikumīga.

3. Aizliegums pārdot vai pirkt Nacionālo DV žurnālu jau ir līdzīgs okupācijas laika aizliegumam klausīties ārzemju radio ziņas. Cik tālu iesim? Mēs taču dzīvojam brīvā un demokrātiskā valstī. DV centrālajai valdei ir izpildvaras funkcijas, tai jāpilda lēmumi, kas nāk no nodaļām. Še notiek pretējais - rīkojumi nāk no augšienes uz leju. No DV CV pienāk rīkojumi pavēju veidā gan ar aizliegumiem, gan dažādiem aizrādījumiem. Kāda ačgārņība!

4. DV CV vēlas "centralizētu aprūpi", bet vai ziedotāji nav apkrāpti, ja no aprūpes izslēgta lielākā leģionāru grupa Latvijā?

5. DV CV pārvērtusies tirdzniecības uzņēmumā ieguldot 2 milj. dolāru viesnīcā Rīgā. Tā vairs nav palīdzības organizācija un tur sūtīto naudu pēc Kanadas likumiem nevarētu atvilkt no nodokļiem. ☐

A. Viksne,

St. Catherines, Ontario

☒☒☒☒☒☒☒☒

### MEKLĒJOT DIEVU SĀPĒS UN SLIMĪBĀ

Dzīvē ir jāpiedzīvo grūtības: 1. caur smagu darbu, 2. caur gadiem un laiku, 3. caur slimībām un vecumu.

Dievs, līdzjūtība, iezēla un tuvinieku mīlestība iedod spēku un palīdzību: 1. dzīvošanai, 2. drošību nākotnes darbiem, 3. pacietību sāpēs, 3. mierinājumu vientulībā.

Lai iegūtu mierinājumu un atrastu ceļu uz labāku veselību, ir jāsaprot, ka mēs paši esam sējēji un tiekam sēti. Dievs mājoti mani pašā, bet Viņš ir arī ārpus manis. Dievs atklāj mūs, un mums Viņš arī jāmeklē. Mums pēc Dieva ir jāticēš - kaut esam šaubās, sāpēs un neticībā. Mums jāpieņem dzīve un jāpriecājas viņas labumā. Mums jālūdz katram sava atveseļošanās. Mēs ne-

esam pilnīgi, bet pilnība var mājot mūsos, ja mēs pēc tās tiecamies un lūdzamies.

Papriekšu jāpārvar šaubas; jāskatās paša sirdi un iemeslos, kāpēc mēs neesam pilnīgi un neiegūstam Dieva apžēlošanu. Tikai tad iegūstam Dieva dāvanu, ja esam pazemojušies un kļūstam līdzjūtīgi arī citiem, viņu slimībās. Ar to iegūsim dzirdīgu sirdi un līdzjūtību citu bēdās.

Papriekšu jālūdz atveseļošanās priekš citiem. Jātur prātā arī citi slimie un jā rūpējās savā sirdī par tiem. Tad arī Dievs atvieglinās tavu sirdi un dos tev savu spēku. Dzirdīga un saprātīga sirds izdzēs dusmas un nesaprašanu mūsos. Kļūstot skaidrāki, Dievs parādās un sāk atmirdzēt visu mūsu būtnei. Caur Viņu iegūstam jaunus spēkus un atjaunotību.

Dievs vienmēr cenšās mūs dziedināt, apmierināt un atjaunot. Arī pats ar savu ticību, cerību un vēlēšanos centies uz veselību, tad arī tu pļausi, ko pats sēsi. To atklāj Dievs un to atklāj arī tev pašam - ar savu ticību un pašlūgumu uz Dievu un pašam uz sevi.

Modris Zandbergs,  
Sarnijā, Ontario

☒☒☒☒☒☒☒☒

### KAS TO BALTU NOMAZGĀJA?

Atbilde O. Akmentiņa rakstam "Par tautas nemilētiem" MLB Ziņotāja maija numurā.

Izlasot Osv. Akmentiņa atbildi Osānu Kārlim, ir nenovēršami jāuzduras tādiem stereotipiskiem saukļiem, kā "savdabīgs rakstonis", "divainību tulks" un "nevaroņu cēlējs". Gods godam Osvaldam par šo jauninājumu ieviešanu latviešu valodā. Ilgi nebija dzirdēti tik skanoši un dažādībā tulkojami saukļi. Gandrīz kā no kompartijas leksikona aizņemti.

Grūtāk ir saprast O. Akmentiņa aizmāršību un skaudro jautājumu: "Kuņi gan bija tie, kas Veltu Tomu "melnu nomazgāja"? Pēc raksta satura spriežams, ka O. Akmentiņš ir arī bijis un vēl joprojām pieder pie tiem "melnmazgātājiem". Goda prāts un pieklājības normas prasītu, ka "baltu mazgāt" pienāktos tiem, kuņi ar sabiedrības "goda tiesām" mēģināja "sadrāgāt" un "izolēt" savus tautiešus kādas nemaldīgas "stājas" un "trimdinieka lepnuma tīrības" vārdā - vārdus, kuņus O. Akmentiņš lieto savu taisnību apliecinādam raksta beigās.

Neatbildēts tomēr paliek jautājums, kāpēc vēl tagad, kad Latvijas un trimdas situācijas skaidrojās pie katra individa sirdsapziņas dziļumiem, šo skaudri ievainotāju klāstījumu pacelt. Mēs taču katrs esam atbildīgi savai sirdsapziņai - nevis kāda pašiecelta soģa un "rakstura tīrības" sludinātāja savērtībai izdomai?

Un tomēr O. Akmentiņš ir neapzināti ierosinājis kādu vēl dziļāki skaņošu morāles un ētikas problēmu: proti, kas notiek ar nepatiesi sodītiem ("represētiem") latviešu trimdas sabiedrības locekļiem pēc tam, kad uzkrātie melnie traipi ir izrādījušies aplami un melīgi? Represētiem ( uz Sibīriju izsūtītajiem ) latviešiem Krievu Federācija piesūta oficiālas "skaidrošanās" zīmes par to rehabilitēšanu. Kā ir ar trimdas morālās tīrības "goda tiesu" rīcību? Vai "nomelnotie" latviešu trimdinieki ir saņēmuši kādu apoloģētisku rakstu no šīm sabiedrības "nemaldīgo goda tiesu" lēmumiem? Laiks būtu. Trimdā palicēju kopsabiedrības un satības labā nepieciešama rīcība.

"Nemelnosim" vairs tos, kuņi ir citādi domājuši un darijuši kā vairums "taisnīgo" to kādreiz iedomājās. Trimdas sabiedrības pastāvība nedrošai Latvijai vēl ir nepieciešama. Izvairisimies no citu apvainošanas un tiesāšanas, bet atstāsim to katra individa savas sirdsapziņas tiesai.

Kāda sagādāšanās un reizē ironija! Tā paša MLB Ziņotāja maija numurā un tikai vienu lappusi tālāk, ir atrodama tā pati Velta Toma, kuņai par "... nopelniem Tēvijas labā..." Latvijas valdība ir piešķirusi trīs zvaigžņu ordeni!

Lūdzu lasītāju piedošanu par šini pārdomu vēstulē lietotiem epitētiem - tos aizņemos no Osvalda Akmentiņa raksta, kuņam tik un tā piemērotāka vieta būtu viņa paša ieteiktā "makalatūras blāķi". ☐

Paliepu Jānis,  
Montrealā

☒☒☒☒☒☒☒☒

LĪKSMUS LĪGO SVĒTKUS UN JĀŅUS VISIEM LASĪTĀJIEM!



mūsu varonīgos leģionārus un tos daudzos varoņus, kas ziedoja savas dzīvības, lai mūsu visu māte - Latvija dzīvotu," teica V. Paegle savā uzrunā. Nobeigumā lasīja P. Ērmaņa dzejoli "Man prātā stāv tās dziesmas skaņas."

Sarīkojuma ievadījumā Jūlijs Metums teica lūgšanu un pensionāri kopīgi dziedāja "Tin, māmiņ, dzejas kamoliti."

I. Strautiņa apsveica ar dzimumdienu kartiņām maija mēnesī dzimušos: Annu Skujiņu, Andru Lazdiņu, Alidu Krauli ( 95 gadi ), Vilmu Ulmani, Mildu Ozolu, Veltu Auzu, Lūciju Plūmi, Helenu Morsu, Maksī Vējiņu, Imantu Steprānu, Mārtiņu Salu, Ēriku Krūzi, Borisu Godiņu un Rolandu Vītiņu.

Referātu par tematu "Mātes - Kurzemes cietokšņa un 50 gadīgās verdzības atcerei" lasīja I. Skrastiņš. Viņš norādīja, ka II pasaules karš, kas beidzās pirms 50 gadiem, izdzēsa ap 40 miljonu dzīvību, atstājot šo dzīvību radītāju, sargātāju un glabātāju - māti vēl līdz šim neatbildēta jautājuma priekšā: kāpēc gan man šis jaunās dzīvības bija jālaiž pasaulē? Kāpēc man bija jādzemdē? Vai tikai tāpēc, lai citi tās iznīcinātu, man pašai bieži nezinot pat viņu kapu vietas? Vai tiešām tāda varētu būt civilizētās pasaules pateicība mātei - dzīvības devējai, tautas nākotnes cēlējai un nodrošinātājai? "Pirms 50 gadiem, lielajā uzvaras priekā iespaidā, un vēl šodien vēstures analizētāji met kauliņus un spriež, vai, tiešām, tā bija uzvara tautu brīvībai, jeb vai verdzības sākums pusei no Eiropas tautām, kas ilga 50 garus gadus? Tajā pašā reizē, kad, t.s., uzvarētāji dzēra, brēca un jo augstu vicināja tik bieži nevainīgām sīnīm slacītos karogus, dalīja un skandināja pelnītos vai nepelnītos ordeņus un goda zīmes, maršēja un lepējās ar vēl šodien apšaubāmiem panākumiem, viena - sāpēs, izmisumā, ciešanās un asarās sabruka māte. Viņas dziļi sirdi lolotais sapnis sagaidīt savējos pārnākam no kara lauka, palika tikai sapnis, kas nepiepildījās, bet pievīla. Cerības, ka Mātes dienā kāds no tiem, ko mans klēpis izauklēja, iepriecinās ar kaut tikai vienu baltu ziedu, kļuva par vilšanos, un roka, kas ilgākus pārslidēja manai sirmajai galvai, to noglāstot, vairs nepacēlās. Arī balss vairs neskanēja, kā citreiz, tikai savāds mītrums, kā nelūgts viesis iezagās manās, daudz ciešanu un sāpju pieredzējušās acīs. Uzvarētāji, tie kas atnesa sev līdz vēl nepieredzētu barbarismu, atbrīvojot Eiropu no hitleriskā režīma, postu un verdzību, istas un patiesas brīvības vietā. Arī tie, kas to pieļāva, vēl būdami skaidrā prātā, bija "piemirsuši" vārdu nodevība, un arī otru - uzticēšanās. Tāda pienāca Mātes diena pirms 50 gadiem. Un līdzīgi mātei, atstāti, aizmirsti un pievilti palika arī slaveno Kurzemes kauju līdzgaitnieki un mūsu pēdējās cerību salas aizstāvji - leģionāri un visa latviešu tauta, velti gaidot kādu palīdzību un atzišanu no rietumiem," teica referents.

Tālāk - vārds cietoksnis jau pats par sevi norāda kādu, varētu teikt, grūti pārraujamu nocietinājumu, kādu neieņemamu vietu, ar dzelzsbetona fortu rindām slidošiem bruņu torņiem, betonā veidotiem novērošanas punktiem, apakšzemes ejām, bet priekšā tam minu lauki un tanku aizsprosti ar dzeloņstieplu žogiem. Tādu nocietinājumu Kurzēmē nebija, izņemot vienā vai otrā vietā labi izbūvētas ložmetēju ligzdas, tanku aizsprosti, un, ja laiks un pretinieks atļāva, izveidoja dzeloņstieplu žogus. Šo ap 170 km garo aizstāvēšanas līniju vai fronti dzelzsbetona fortu vietā veidoja un sargāja drošsirdīgo karavīru krūtis. Tā saucamais, Kurzemes cietoksnis būtībā bija Latvijas teritorijas daļa II pasaules kara beigu posmā, pēc tam, kad ceļš uz Vāciju bija nogriezts. Šajā Kurzemes daļā ietilpa 76 pagasti ar 13 pilsētām, kopā ar, aptuveni, 230,000 personām, kuŗām vēl bija pievienojušies ap 150,000 bēgļu no citiem Latvijas novadiem. Šo cietoksni aizstāvēja 32 divīzijas, to skaitā arī latviešu deviņpadsmitā ar vēl atsevišķām mazākām latviešu vienībām. Leģionāri Kurzemes cietoksni zaudēja ap 3,500 vītu, kas ir liels upuris uz tēvzemes altāra ( lielāks kā visā Latvijas atbrīvošanas karā ). Kapitulācijas dienā, 1945. g. 8. maijā, Kurzēmē palika ap 14,000 mūsu karavīru, no kuŗiem tikai nedaudziem izdevās atrast ceļu uz Vāciju vai Zviedriju. Tā 7 mēnešos sarkanie Kurzemes kaujās bija zaudējuši ap 90,000 kritušo un ap 300,000 ievainoto. Šodien mums Kurzemes cietokšņa vārds nesaistās tikai ar pašu frontes cīņu jēdzienu, bet atkārtoti pierāda latviešu karavīru varonību. To atkārtoti apliecināja vācu armijas augstākā vadība savos ikdienas ziņojumos, ka 19. divīzija ir bijusi labākā kājnīku divīzija Kurzemes cietoksni. To pašu palicināja ASV armijas plkv. Vitons, rakstīdams: "To, ko abas latviešu divīzijas veikušas kauju laukos neiedomājami lielā krievu karaspēka priekšā, ir grūti sa-

prast un aprakstīt, un es šo abu varonīgo divīziju priekšā noliecu galvu."

Kurzemes kauju līdzgaitnieks-leģionārs Visvaldis Lācis, Latvijas laikrakstā "Neatkarīgā cīņa" zem virsraksta "Mēs nevarējām neiet kaujā par savu zemi", raksta: "Mums mugurā bija vācu formas, bet sirdīs latvisks saturs. Ārējā čaula nav svarīga, visu izšķir kodols. Mēs gājām kaujās ar neskaidru, miglainu priekšstatu par to, kā atjaunosim savas valsts neatkarību. Mēs nezinājām, kā izkartosies pēc kara pasaules valstu politiskās attiecības, bet domājām, ka Rietumu sabiedroties neatdos Austrumeiropu un Baltijas valstis Maskavai. Mēs negājām kaujās, saucot "Par Hitleru!" un nevienreiz vien uzdziedājām - Mēs sitīsim. tos sarkanos, arvien, arvien, Pēc tam tos zilpelēkos, arvien, arvien, Uz Sibīriju nebūksim, nekad, nekad, Un krievu rūdu neraksim, nekad, nekad. Vācieši to labi zināja, bet viņi bija spiesti mūs paciest, jo tik pat viņi arī zināja, ka esam krietni karavīri un ka ar ieročiem rokās mēs padomju armijas pusē nepāriesim."

Tālāk viņš norādīja, ka pēc visminimālākās aplēses, apm. 50,000 leģionāru ir krituši kaujās, gājuši bojā no ievainojumiem, miruši bada nāvē, salā un slīmībās Gulaga nometnēs. Šis gadsimts un leģiona kaujas bijušas kā milzīgs ugunsšārts, kuŗa liesmās sadeguši tik daudz svešos tērpos teptie latviešu karavīru augumi. Liekas, ka ar viņu pelniem varētu pārklāt visu Latvijas zemi. Diemžēl, šie pelni nav bijuši auglīgi, jo tie nav uzlabojuši Latvijas zemi tā, lai tajā varētu izaugt jaunas vīru paaudzes," raksta V. Lācis. "Kā šo kauju dalībniekam Kurzemes frontē man gribas sāpēs kliegt: Nekad vairs! Nekad nevelciet mugurā svešas formas un neeļiet karā ar svešiem ieročiem par svešiem mērķiem. Nekad! Taupiet sevi Latvijai! Bet Andrejs Eglītis savā dzejā jautā: "Kad tu acis izslaucīsi Tēvu zeme?"

Šodien mūsu ceļš neved uz uzvaras laukumiem, bet gan uz dzimtenes balto dievnamu un kapsētu pie Tavas, manas un Mātes - Latvijas kapa. Atcerēsimies un pieminēsim abus, lieksim abiem savas sirmās galvas!" nobeidza referents.

Rosīgās un čaklās saimnieces bija gatavojušas garšīgas pusdienas. Saieta dalībnieki kavējās atmiņās par aizvadītiem laikiem.

Skrastiņu Indulis

\*\*\*\*\*

## KĀ CENTRS PULSĒ?

Centra valdes sēdi 10. maijā vadīja Andrejs Vitols. L. Bisenieks ziņoja par notikušo Centra pilnsapulci un Centra valdes vārdā izteica pateicību visiem darbiniekiem, kas ziedoja laiku un darbu, lai tā izdotos.

Aukstā gaisa vēdinātāja salabošana izmaksājusi \$ 343.-

Garas pārrunas izraisīja celtna jautājums. To rezultātā radās vairāki ierosinājumi un idejas. A. Pušpurs solījās līdz nākamajai valdes sēdei, kas notiks 7. jūnijā, sag'dāt šāda celtna izmaksu un finansēšanas iespējas.

L. Kalniņš

\*\*\*\*\*

## SKOLAS NOSLĒGUMS

Montrealas latviešu skolas 1994./5. mācības gada noslēgums notika 13. maijā, centrā.

Svētbrīdī tajā vadīja latviešu ev.-lut. Trīsvienības draudzes priekšnieka vietnieks Jānis Mateus.

Pulcējušos bērnus un vecākus uzrunāja skolas pārzine Ināra Paliēps. Viņa pastāstīja par aizvadītā gada priekiem un bēdām un teica paldies visiem bērniem, vecākiem, skolotājiem par paveikto darbu, un par sabiedrisko atbalstu, ko naudas atvēlējums devuši - LNAK Izglītības un Kultūras Fonds ( \$ 320.- un 160.- ), Montrealas Latviešu Organizāciju padomei ( \$ 100.- ), Burtniekiem ( \$ 100.- ). DV Montrealas nodaļai ( \$ 300.- ), ev.-lut. Trīsvienības draudzei ( \$ 217.- ) un K. Mateus ( \$ 50.- ). Ziedojumi palīdzēšot skolai izglītot un audzināt latvisku jaunatni.

Visi bērni, pārceļti nākamajās klasēs, saņēma liecības. Skolā šogad nebija izlaiduma. Skolotājas apmierinātas ar paveikto. Skolā mācās: pirmskolā - Kaiva Mateus un Inga Vitola; kl. audz. Maira Kaniņa; 1. klasē - Ansis Kalniņš, Evita Ozoliņa, Jānis Vitols; kl. audz. Iveta Koškina; 2. klasē - Maija Gaile, Māris Kalniņš, Dzintra Miglone, kl. audz. Anita Poriete-Bedard; 5. klasē - Dāvids Porietis-Bedard, Selga Vitola, audz. Daina Vitola I pusgadā, Zinta Mateus otrā; 6. klasē - Andris Kaniņš, Eriks Porietis-Bedard, kl. audz. Ināra Paliēps.

Programmas daļā bērni deklamēja. Visi kopā - Mairas "mazās petūnijas", Kaiva un Inga - R. Blaumaņa "Pienenītes", Evita, Ansis un Jānis Blaumaņa "Mazās Martas dziesmu". Maija, Māris un Dzintra skatītājus uzjautrināja ar J. Raiņa "Visi desmit" un "Ko pauda cirulītis?". Dāvids, Eriks un Andris braši noslēdza deklamētāju parādi ar Blaumaņa "Brenča pavasara vēstneši".

Mūzikālā daļā bērni, Jānim Mateus pavadot ar ģitāri, droši un smaidīgi nodziedāja "Vai priedīte, vai eglīte" un "Mīļotas rokas", kas bija veltījums mātei, kas mūsu dzīvēs ieņem centrālo vietu.

Visi skolnieki piedalījās pasakas-mīklas "Zem sēnītes" tēlošanā. Bija krāšņi kostimi un paštaisītas dekorācijas. Īpatna bija lietussarga "augošā sēnīte".

Mācības gada noslēguma viesi varēja iepazīties ar bērnu darbu skati, kuŗā bija Selgas un Dāvida pašbūvētas senas latviešu sētas, dinozauri, izkrāsoti dažādās krāsās, Erika un Andra reklāmas pavēles izteiksmē, angļu komiki, pārtulkoti latviski, keramika, kalendāri, diķis ar vārdem un bruņu rupučiem, domraksti, klases darbi, pašrakstītas pasakas un daudz citu lietu. Paldies visiem bērniem par darbu un pūlēm.

Pēc programmas daļas visi pulcējās pie tases kafijas un līdzatnestiem groziņiem un pārrunāja redzēto un dzirdēto.

Otro gadu pēc kārtas bija iznācis skolas žurnāls VAINA-DZIŅŠ, kuŗā daudz skolnieku rakstu, zīmējumu un foto uzņēmumu no skolas dzīves. Ar to vērts iepazīties un tas būs nozīmīgs materiāls pēc gadiem, kad šī mācības gada skolnieki būs pieauguši un darbosies latviešu sabiedrībā.

Uz redzēšanos septembrī, kad skola atsāks savu 1995./96. māc. gadu!

Anita Poriete-Bedard

\*\*\*\*\*

### LIELĀKA PEĻŅA

Bilance mazāka, bet peļņa lielāka. Tāds bija vispārējais iespaids, ko guva Montrealas Latviešu Kredītsabiedrības pilnsapulces dalībnieki 4. jūnijā, Latviešu centrā. Sapulcē piedalījās 13 biedri. To atklājot, prezidents G. Jākobsons aicināja ar klusuma brīdi pieminēt pagājušā gadā mūžībā aizgājušos biedrus: Elmāru Kalnavārnu, Miliju Kalnavārnu, Jāni Vilni, Pēteri Kupci, Elmāru Gunāru Hūnu un Jāni Norvelu.

Tālāk no G. Jākobsona un G. Hūna ziņojumiem izrietēja, ka aizvadītais darbības gads uzrādījis pretēju tendenci kā iepriekšējais, proti, bilance samazinājusies, bet aizdevumi un peļņa palielinājusies. Aktīvs samazinājies par \$ 12,659, bet aizdevumi palielinājušies par \$ 174,176. Liekas, ka labvēlīgas aizdevumu augļu likmes un sludinājumi ir devuši rezultātus.

Darbības gads, kas noslēdzās 1995. g. 31. 1., devis \$ 3,404 tiru peļņu, kas vairākkārt pārsniedza iepriekšējā gada \$ 472. Kopējā bilance darbības gada beigā uzrādīja \$ 563,166. Aizdevumi no šīs summas sastāda \$ 348,926 jeb 62%, noguldījumi - 532,564 jeb 95%. Tā tad kredītsabiedrībai vēl ir daudz brīvas naudas aizdevumiem.

Aizdevumu komisijas priekšsēdis A. Caune ziņoja, ka pagājušā gadā saņemti 7 aizdevumu pieprasījumi - 2 hipotekām, 4 personīgām vajadzībām un 1 tekošam kreditam (line of credit) par kopēju summu \$ 215,225.

A. Caune norādīja, ka tekošs kredīts ir jauns aizdevumu veids, ko sāka tika pagājušā gadā. Šis aizdevumu veids būtu ļoti izdevīgs cilvēkiem, kam ienākumi nāk reizi vai divas gadā, piemēram, no valdības vai citiem bondiem vai termiņa noguldījumiem. Pieprasot "line of credit" aizdevumu, pieprasītajam tiek apstiprināta maksimālā summa, bet viņam nav visa šī summa jāizņem. Viņš atvēlētā kredita robežās var izņemt, cik vajaga, atiecīgā brīdī un, kad ienāk nauda par noguldījumiem, atmaksāt, cik grib. Augļi viņam jāmaksā tikai par izstāvošo aizņēmumu.

Revīzijas komisijas priekšsēdis O. Kreišmanis ziņoja, ka kredītsabiedrības grāmatas ir labā kārtībā. Gada beigās nav arī neviena aizņēmēja, kas būtu nokavējies ar maksājumiem.

Pilnsapulces dalībnieki izteica vadībai atzinību par veiksmīgo darbu un parādīja uzticību, vēlēšanu rezultātā atstājot valdē visus līdzšinājos locekļus.

Pēc pilnsapulces dalībnieki pie kafijas un maizītēm pakavējās pārrunās par kredītsabiedrības dibināšanu un papriecājās par jaunajām un skaistajām biedru sejmā dibināšanas foto uzņēmumā. Ilggadīgais kredītsabiedrības darbinieks J. Ļavs, skatīda-

mies uz savu fotogrāfiju, noteica: "Tas izskatās tā, kā būtu mans dēls."

A. C.

\*\*\*\*\*

### AIZSAULES CEĻOS



Mūžībā aizgājis  
DV Montrealas nodaļas  
mūža biedrs

**ARVĪDS SKAIDRAIS**

Dzimis 1923. gada 24. jūlijā, Latvijā  
Miris 1995. gada 3. jūnijā, Braunsburgā

Viņu piemin

DV Montrealas nodaļas  
vanagu saime

Atvēlējumi ziedu vietā adresējami DV Montrealas nodaļas kasierim K. Čakam, 112 Westcliff Ave., Pointe Claire, QC, H9R 1M6



Mūžībā aizsauls

**NIKOLAJS ZARIŅŠ**

Dzimis 1904. gada 8. februārī, Latvijā  
Miris 1995. gada 11. maijā, Richmond Hill, Ontario

Viņu piemin

dēls Valdis ar ģimeni  
meita Velta ar ģimeni

### PAPILDINĀJUMS

Iepriekšējā numurā ievietotajā Ligitas un Andra Caunišu PATEICĪBĀ sakarā ar ARVĪDA CAUNIŠA izvadišanu, izpalikusi pateicība Mirdzai Pārūpei par izjustiem vārdiem no evlut. Miera draudzes Otavā.

Red.

\*\*\*\*\*

### ATZINĪBA IZSTĀDEI

27. un 28. maijā, igauņu Sv. Jāņa draudzes sarīkojumu zālē, Marcila ielā, notika VI Montrealas Baltiešu pastmarku kluba gadskārtēja izstāde, kas pulcināja ap 100 apmeklētāju, kuŗu vidū bija arī franču un citu tautību krājēji, kas atzinīgi novērtēja izstādītos klāstus un izmainījās pastmarkām. Kvebekas Filatēlijas Federācija šoreiz pirmo reizi izvērtēja kluba dalībnieku sagatavotos filatēliskos materiālus, piešķirot atzinības medaļas.

M. Štauers par Latvijas marku (1990-1995) klāstu uz pirmās dienas un speciālo zīmogu aploksnēm (uz 92 lapām) saņēma federācijas sidraba/vara medaļu, bet J. Raudsepps par kaķu tematiku pastmarkās - bronzas medaļu. Otavietis, ukraiņu izcelsmes P. Burega par Lietuvas pastmarku aploksnēm arī saņēma sidraba/vara medaļu, bet par fotogrāfijas tematiku pastmarkās - sudraba.

Vēl skatē bija M. Štauvera vienas lpp. atklātņu klāsts ar speciāliem Liepājas zīmogiem pirms I pasaules kara un speciālstudija - Latvijas brīvalsts Liepājas dažādie pasta nodaļu zīmogi uz pastmarkām (40 no iespējamiem 53). Baltijas valstu papīra naudas zīmes bija izstādījis igauņis Paabo.

Izstādē piedalījās arī divi vietējie pastmarku tirgotāji, kas tirgojās ar dažādām pastmarkām, galveno tiesu ar Austrumeiropas valšku pēdējo gadu izdevumiem.

Skates organizētāji bija sagādājuši arī ipašu Kanadas pasta zīmogu, kas glītā apdarē un zilā krāsā būs patikams suvenirs šīs skates dalībniekiem un apmeklētājiem.

Š.

Lakeshore Simfoniskā orķestra,  
Andra Gūtmaņa vadībā,

KANADAS DIENAS  
KONCERTS

sestdien, 1. jūlijā, plkst. 20:00, 2 St. Anne St.,  
St. Joachim baznīcā, Pointe Claire Village.

Programmā: Vivaldi, Bēthovena, Beckwith un  
Sibelius darbi.

Informācija: A. Gūtmanis, tel. 630-4362

Ieeja: pret labprātīgiem ziedojumiem.

Apmeklēt lūdz

Rikotāji

Apvienots Diždanča, Daugaviņas un Dzirksts

ANSAMBLIS

AR DZIESMU UN DEJU VIRKNI PAR JĀŅU TEMU

uzstāsies

Kanadas Civilizācijas Mūzejā, Hull'ā, Kvebekā

sestdien, 17. jūnijā, plkst. 14:00

Interesenti laipni lūgti šo reprezentācijas uzstā-  
šanos apmeklēt.

Šo MLB Ziņotāja numuru izdalām uz rokas lasītājiem Mont-  
realā 7., 8. un 11. jūnijā. Pārējos eksemplārus nododam Kanadas  
pastā 12. jūnijā.

Laipni lūdzam paziņot adrešu maiņas un zvanīt vai rakstīt,  
ja neesat saņēmuši kādu MLB Ziņotāja numuru.

Latvijas vēstures institūts

19 Turgeņeva ielā 19, # 12

Rīga LV - 1518 Latvija

izziņo A. Ezergaija Latvijas vēstures kapitāldarba  
publicēšanu

THE HOLOCAUST IN LATVIA

. Meli ir apšaubīti, patiesība apliecināta. Objektīvs pētījums.  
Spodrinās Latvijas tēlu.

. Atspēko nacistu, padomju un revizionistu propagandu.

. 50 gadus gaidīta grāmata beidzot ir gatava. Izsūtīs 1995.  
gada vasarā ( 500 lpp. ). Regulāri \$ 50.-

Pirms izdošanas cena \$ 45.-, brīva piesūtīšana.

Čeki rakstāmi un nosūtāmi: *The Historical Institute of Latvia:*

1157 Danby Rd., Ithaca, NY 14850, U. S. A.

Daviniet vietējai bibliotēkai. Divas kopijas \$ 85.-

IMANTS  
ZIEDONIS  
RAKSTI

Vēlos pasūtīt:

o 1. sējumu bez piegādes mājās

o 1. sējumu ar piegādi mājās

o 3 sējumu abonementu bez piegādes

o 3 sējumu abonementu ar piegādi mājās \$ 33.50

\* Lūdzu pieskaitīt 7% GST

ASV Kanadā\*

\$ 11.50

\$ 12.50 \$ 16.50

\$ 30.00

\$ 33.50 \$ 45.00

Toronto iespējams sējumus paņemt pašiem, iepriekš zvanot (416) 499-0281

Vārds un uzvārds.....

Adrese.....

.....

.....

Pielikumā čeks par Kanadas/ASV \$.....

Čeki rakstāmi uz IMANTA ZIEDOŅA RAKSTI, Kanadā: c/o Edite Āpše 54 Kelvinway Dr., Agincourt,  
Ontario, M1W 1N6. ASV: c/o Maija V. Hinkle 117 Northview Rd., Ithaca, NY 14850

AMBER



GLOBUS

Latviešu uzņēmums ar profesionālu pieredzi

PAKALPOJUMI

BALTIJAS VALSTĪS

Birojs Montrealā: 1625 Duff Court, # 412

Lachine, P. Q. H8S 1E5

☎ (514) 637-9495

SAIŅI AR GAISA SATIKSMI

♦ katru nedēļu; sasniedz Rīgu 5 dienās

SŪTĪJUMI AR KUĢI

♦ katru otro nedēļu,

♦ visi sūtījumi garantēti un apdrošināti,

♦ pieņem saiņus Jūsu mājās.

SŪTĀM SAGATAVOTUS PĀRTIKAS SAIŅUS

♦ pieprasiet mūsu cenrādi.

GARANTĒTA UN APDROŠINĀTA DOLĀRU PIE-  
GĀDE LATVIJĀ

♦ naudas pārvedumi Kanadas un ASV dolāros.

RŪPĒJATIES PAR NAUDAS SAŅĒMĒJA DROŠĪBU!

♦ nevienam netiek izpausts naudas saņēmēja  
vārds,

♦ nevienam netiek izpausta sūtītā naudas  
summa

KĻŪDAS NODOKĻU DEKLARĀCIJĀS

Es esmu atklājis, ka daudziem, sevišķi pensionāriem, Kve-  
bekas nodokļu deklarācijas nav pareizi izpildītas. Viņi nav pie-  
prasījuši un saņēmuši atmaksu par kredītiem, kas viņiem pie-  
nāktos.

Nodokļu deklarācijas var labot 4 gadu laikā. Tāpēc, ja  
kādam ir interese un ja viņš ir uzglabājis iepriekšējo ( ne vairāk  
kā 4 gadu ) Kvebekas deklarāciju kopijas, es esmu ar mieru tās  
pārbaudīt ( bez atlīdzības ) un pateikt, vai viņam ir iespēja dabūt  
atmaksu.

Alberts Caune, C.A.

514-484-0272

Pirmie trīs sējumi iznāks šīnā gadā.

I - DZEJA (1961- 1971), II - KURZEMĪTE (1.un 2. grāmata),

III - EPIFĀNIJAS (publicētās un jaunās). Visos sējumos apceres un komentāri,  
dzejnieka priekšvārds, daudz lasītāju vēstuļu un fotogrāfiju. Izdevniecība  
NORDIK Rīgā, kopā ar dzejnieku, daudz domājuši par to, lai katrs sējums  
būtu tagadnē dzīvs, aizraujošs un patstāvīgs. "RAKSTIEM" dots pirmklasīgs  
grafiskais ietērs, augstas kvalitātes iespieddarbs un iesējums.

# LIDOJUMI UZ LATVIJU

Lētas cenas, ātrs un ērts serviss

## MONTREALA - RĪGA - MONTREALA

### Bērnu biļetes

Gada laiks	Turp un atpakaļ	Turp	Turp un atpakaļ	Turp
6. maijs - 16. jūnijs	\$ 1128	\$ 774	\$ 978	\$ 705
17. jūnijs - 13. jūlijs	\$ 1253	\$ 869	\$ 1133	\$ 800
14. jūlijs - 15. sept.	\$ 1098	\$ 774	\$ 968	\$ 770
16. sept. - 13. okt.	\$ 978	\$ 685	\$ 923	\$ 680

### RĪGA - MONTREALA - RĪGA

1. maijs - 14. jūn.	\$ 1003	\$ 584	\$ 723	\$ 584
15. jūn. - 15. sept.	\$ 1103	\$ 654	\$ 853	\$ 654
16. sept. - 31. okt.	\$ 1003	\$ 584	\$ 723	\$ 584

PS.: visas cenas ir Kanadas dolāros  
Kontakta rel. 514-277-8450  
Runājam latviski.

Normunds Šakners



Montrealas Baltiešu pastmarku kluba VI izstādes aploksne

### JĀNI TĒRVETĒ

1995. gada 24. jūnijā, plkst. 13:00

1. Jāņu jūdzes skrējiens.
2. Pikniks (jaunievdums) ar pacienāšanu un desinām.
3. Apdziedāšanās pie mājām.
4. Ugunskurs un azards Lielās mājas pagrabā, kur būs dabūjamas vakariņas ar kāpostiem un desinām.

Bārs nav paredzēts. Nemiet līdz alu, ja tas būtu vajadzīgs. Ačkupa priekšnesums šogad izpaliks, jo nav iestudētas dejas.

Uz redzēšanos Jāņos Tērvetē!

Rīkotāji

♣ Visiem, kam ir tiesības un kas to vēlas, jāreģistrējas par Latvijas pilsoņiem līdz 1995. gada 30. jūnijam, ja Jūs vēlaties paturēt Kanadas pavalstniecību. Sākot ar 1995. gada 1. jūliju Latvijas pavalstniecību varēs iegūt, tikai vispirms atsakoties no Kanadas pavalstniecības. Jāizšķiras drīz.

Tuvāka informācija: Embassy of Latvia, 112 Kent Street, Place de Ville, Tower B, Suite 208, Ottawa, Ontario, Canada K1P 5P2, tel. (613) 238-6014.

Lai reģistrētos, jums nepieciešamas īpašas anketas, foto uzņēmumi un citi dokumenti, kuŗu sagatavošana prasa laiku. Neatliekat šo svarīgo jautājumu uz pēdējo brīdi.

Esam saņēmuši arī ziņu, ka reģistrētie Latvijas pilsoņi 6. Saeimas vēlēšanās varēs piedalīties tikai tad, ja tiem būs LATVIJAS PASE. Arī šī dokumenta sagāde prasa laiku. Pasi var iegūt Latvijas vēstniecībā Otavā.

\* Vairākas nodaļas un ziņojumi telpas trūkuma dēļ šoreiz izpaliek. Nākamajā numurā ziņosim par MLB gada sapulci un citas ziņas. Lūdzam atvainot, ka tā ir noticis.

Līdzstrādniekus lūdzam iesniegt publicējamās materiālus laikus, ne pēdējā brīdī vai ar nokavēšanos. -Red.

Biežāk lietoto Sv. Jāņa igauņu baznīca, kur notiek dievkalpojumi, 4345 Marcil ielā.  
Ev.-lut. Trīsvienības draudzes nams - 3438 Rosedale Avenue, tālrunis 489-3224  
telpu adreses: Montrealas latviešu sabiedriskais centrs - 3955 Provost ielā, Lašinā, tālrunis 634-4082

- 7. jūnijā, plkst. 17:00, Latviešu centrā, A/S "Bebri" kārtējā sanāksme.
- 7. jūnijā, plkst. 19:30, Latviešu centrā, Montrealas latviešu sabiedriskā centra valdes sēde.
- 8. jūnijā, plkst. 11:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības video lentas izrāde.  
plkst. 13:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības kārtējā sanāksme.
- 11. jūnijā, plkst. 13:30, Sv. Jāņa igauņu baznīcā, ev.-lut. Trīsvienības draudzes Aizvesto piemiņas dievkalpojums  
Māc. Māris Ķirsons.
- 17. jūnijā, plkst. 14:00, Kanadas Civilizācijas Mūzejā, Hull, Kvebekā, apvienoto Toronto latviešu deju vienību un  
Dzirksts dziesmu un deju virknes uzvedums. Skatiet paziņojumu 25. lappusē.
- 18. jūnijā, plkst. 10:30, Notre Dame katoļu bazilikas Jēzus Sv. Sirds kapličā, 426 Sulpice ielā, Montrealas latviešu  
draudzes kārtējais dievkalpojums.
- 22. jūnijā, plkst. 11:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības video lentas izrāde.  
plkst. 13:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības sanāksme, veltīta Jāņiem.
- 24. jūnijā, plkst. 13:00, Tērvetē, Jāņu svinēšana. Skatiet paziņojumu 26. lpp.!
- 25. jūnijā, plkst. 11:00, Mount Royal kapsētas latviešu nodalījumā, ev.-lut. Trīsvienības draudzes Kapu svētki.  
Māc. Rasma Caune.

- 1. jūlijā, plkst. 20:00, St. Joachim baznīcā, 2 St. Anne ielā, Point Claire, Kanadas dienas koncerts. Skatiet  
paziņojumu 25. lpp.!
- 2. jūlijā, plkst. 11:00, Tērvetē, Tērvetes bērnu vasaras nometnes atklāšanas dievkalpojums.
- 2. jūlijā, plkst. 12:00, Tērvetē, Tērvetes bērnu vasaras nometnes atklāšana.
- 5. jūlijā, plkst. 17:00, Latviešu centrā, A/S "Bebri" kārtējā sanāksme.
- 8. jūlijā, plkst. 21:00, apmēram ( krēslā ), Tērvetē, bērnu vasaras nometnes UGUNSKURS.
- 9. jūlijā, plkst. 11:00, Tērvetē, dievkalpojums bērnu vasaras nometnē.
- 13. jūlijā, plkst. 11:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības video lentas izrāde.  
plkst. 13:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības kārtējā sanāksme.
- 15. jūlijā, plkst. 21:00 ( apmēram, krēslā ) bērnu vasaras nometnes UGUNSKURS un NOSLĒGUMS.
- 30. jūlijā, plkst. 13:30, Sv. Jāņa igauņu baznīcā, ev.-lut. Trīsvienības draudzes kārtējais dievkalpojums.  
Māc. Rasma Caune.  
plkst. 14:30, apmēram, turpat, ev.-lut. Trīsvienības draudzes ārkārtas sapulce. Draudzes mācītāja  
vēlēšana.

- 2. augustā, plkst. 17:00, Latviešu centrā, A/S "Bebri" kārtējā sanāksme.
- 10. augustā, plkst. 11:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības video lentas izrāde.  
plkst. 13:00, Latviešu centrā, Montrealas latviešu pensionāru apvienības kārtējā sanāksme.

Turpmākie Montrealas Latviešu Biedrības sarīkojumi:

- 4. novembrī, plkst. 10:00, Latviešu centrā, gadskārtējais mājas cepumu un lietiskās mākslas priekšmetu  
t i r d z i ņ š. Plašāka informācija vasaras otrā pusē.

MLB Z 1995 VI 1.060 e

Vēršam Jūsu uzmanību uz faktu, ka nevaram garantēt absolūtu SABIEDRISKĀS DZĪVES LAIKRĀŽA pareizību. Neskaidrību gadījumos aicinām sazināties ar pasākumu organizētājiem. Pavaicājiet!

\*\*\*\*\*  
MLB ZIŅOTĀJA administratorei un MLB kasierei A. Porietei-Bedard, 113 Highgate Ave., Pointe Claire, Que,  
Canada H9R 2X5, ☎514-697-6624

Ar šo nosūtu MLB Ziņotāja abonementa samaksu par \_\_\_\_\_ gadu/iem ( \$ 27.50 vai \$ 22.50 ) \$ \_\_\_\_\_  
Gaisa pasta piemaksu ( ASV \$ 6.-, citos kontinentos \$ 20.- )..... \$ \_\_\_\_\_  
Ziedoju tehnisko izdevumu segšanai ..... \$ \_\_\_\_\_  
Ziedoju spiestuves uzlabošanai, mašīnu remontiem..... \$ \_\_\_\_\_  
Dāvinu MLB Ziņotāju..... \$ \_\_\_\_\_

MLB biedru maksu par 1994./5. darbības gadu ..... \$ \_\_\_\_\_  
Ziedojumu Montrealas latviešu biedrībai ..... \$ \_\_\_\_\_  
Čeki rakstāmi uz Montreal Latvian Society vārda Kopā \$ \_\_\_\_\_

( Maksātāja vārds, uzvārds, adrese, pasta koda, tālruņa numurs ) ( paraksts )

